

Naš pogled

Preteklost – sedanost – prihodnost

Praznični dnevi letošnje pomladi so mimo. S prizorišč nekdanjih velikih dejanj, ki so glede na svoj zgodovinski pomen več kot zgolj zmagoviti boji, se vračamo k dejanjem, ki nam jih nalagata sedanost in vsakdan.

Samoumevno in logično, porečemo. Vseeno pa stvari niso tako enostavne, kot je videti na prvi pogled.

Najprej glede samega razmerja med preteklostjo naše nacionalne in socialne revolucije ter njeno sedanjo vsebino oziroma podobo. V vseh svojih deklaracijah poudarjamo, da je revolucijska preteklost temeljna sestavina revolucijske sedanosti. Resolucija je vse svoje smotre stavila na klene, pokončne, odločne, poštene, ustvarjalne ljudi, ki jih ni bilo strah ovir in težav na poti, temveč so jih doživljali kot spodbudo za svoja dejanja. Sedanost – roko na srce! pa takih človeških lasnosti nima prav posebej v mislih. Vsaj prednosti jim ne daje. Prednost imajo upravnno določeni ali dogovorno potrjeni predpisi in pravila, ki pa, kot vidimo, niso kdove kako uspešni in ne vodijo k izrazitim delovnim in drugim zmagam. Zmag in resničnih uspehov je na naši zdajšnji življenjski in zgodovinski poti vse premalo in mnogo manj, kot smo jih vajeni doživljati v obdobju neposredne revolucije, v spopadih z najtežjimi preizkušnjami, v dneh preteklosti, ki jo upravičeno imenujemo slavna, in smo zatorej nanjo in na njene nosilce ponosni. Na svojo sedanost in nase v njej pa spričo vsega, kar se nam dogaja, pač ne moremo biti ponosni.

To pa ne pomeni, da nam do tega ni, ali da nam je vseeno.

Nikakor ne. Z mislimi smo slejko prej pri našem zdaj in tu in seveda pri vsem tem, kar še ima priti in obogatiti, razvejati, utrditi to naše – socialistično, na revolucijski dinamiki temelječe in v ustvarjalni vne- mi potekajoče – življenje. Še zlasti, ker čutimo in vemo, da smo se v zadnjem času znašli v nekakšnem mrtvem kotu, kjer vsega tega, čemur bi se reklo »svetli cilji naše poti«, ne doživljamo kaj prida. Zastali smo, zaostajamo, mnoge energije gredo v nič, učinkov je malo ali pa so celo negativni.

O vsem tem (o vzrokih in posledicah) seveda ... veliko premišljujemo. Dalo bi se celo reči, da vztrajamo, iščemo oporne točke, ki bi nam pomagale priti iz brezna, v katerem nas teži predvsem ta obotavljiva nespodbudnost življenjskega in delovno – ustvarjalnega ritma, ki ni in ne more biti lasten ne revolucijski ge-

neraciji ne njenim dedičem. Ti, slednji, se želijo prav tako kot revolucionarji prejšnjega sestava dokazati z revolucionarnostjo in z zmagami na zdajšnji zgodovinsko razvojni poti. Kajti zgodovina se ni končala v preteklosti, v takratnem odločilnem boju za biti ali ne biti. Ta boj se, na drugih osnovah in v drugačnih okoliščinah, nadaljuje in se nikoli ne konča. Zgodovina teče naprej, njena reka je nezaustavljiva. Očitno pa je, da smo ji danes ta dan manj kos, kot smo ji bili v njenih odločilnih dneh.

Prav to pa je tisto, kar nas je tudi v teh minulih tednih – ob jubilejih zmagovito izbojevane svobode – intenzivno povezovalo s spomini. Oziranje v preteklost ni samo sebi namen. Ni in noče in ne sme biti kakršenkoli beg iz sedanosti in ne samo zadostno povečevanje vsega tistega, kar je nekoč bilo in česar zdaj ni, ne v nas ne med nami. Pogled v spomine in v izpričana zgodovinska dejstva o nas samih v času, ko smo zmogli vse, kar smo si zastavili, je namenjen temu, da v sebi zdaj zganemo moč in energijo, ki sta potrebni za zdajšnje ofenzive – po zgledu preteklosti.

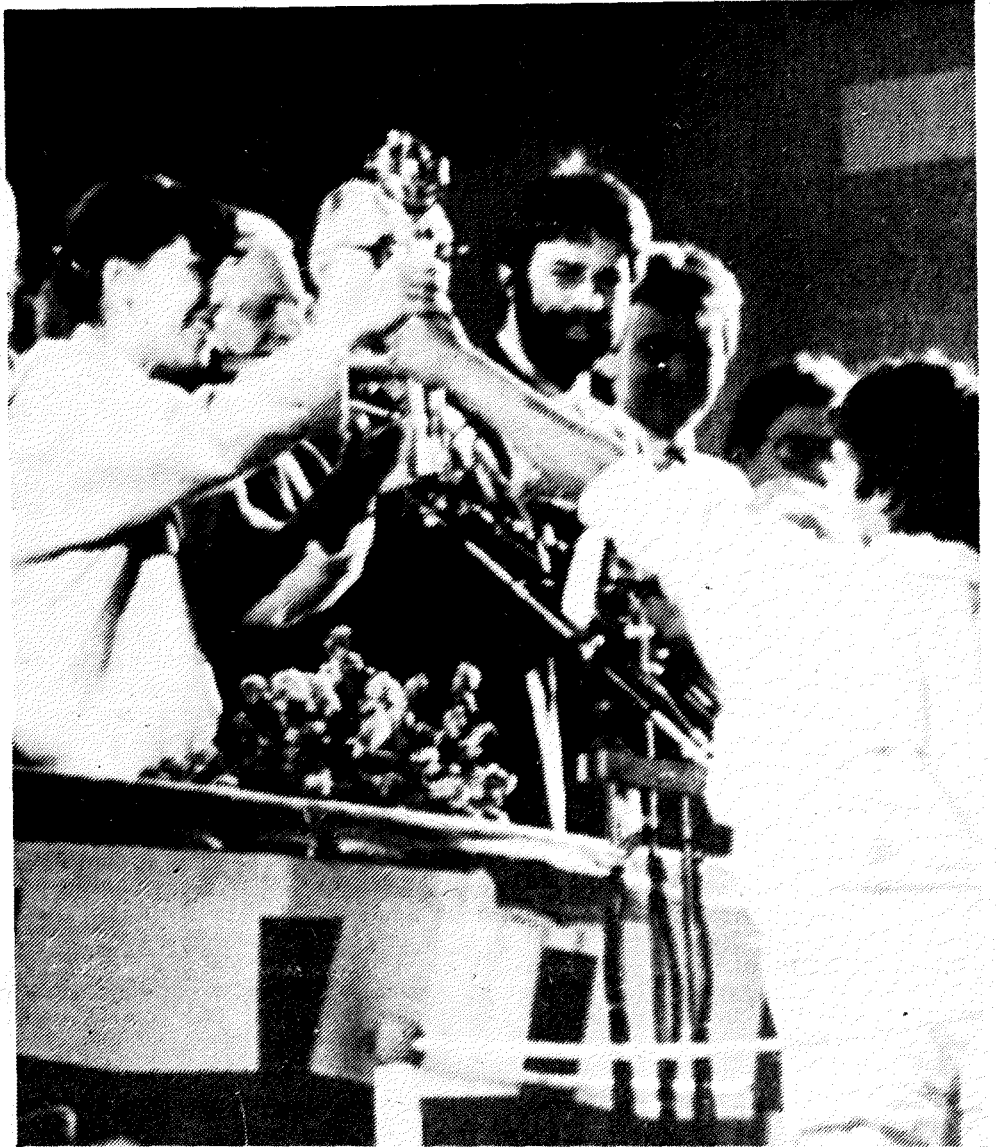
Tudi zdaj in v letih, ki prihajajo, nas čakajo odločilne zgodovinske preizkušnje. Povrniti omajani ugled deželi, za katero je prestižnega pomena vseljudska ustvarjalnost, ki jo poganja energija samoupravne angažiranosti, je mogoče edinole z novimi velikimi zamahi in z vnovično ofenzivo, o kateri bomo lahko porekli, da nadaljuje revolucijo, in to v obojem: materialnem in duhovnem, moralnem smislu.

Zanjo pa se moramo, seveda na novo mobilizirati in tudi organizirati. Ne drugače, kot velevalo revolucijske smeri in spoznanja v preteklosti, katere častitljivi jubilej smo slavili, temveč z njihovo revitalizacijo, z intenzivno obnovo vsega tistega, čemur bi se reklo klana pokončnost in ustvarjalna narava mož dejanj.

O tem smo premišljevali med slavnostnimi govori in recitali in ob zvokih fanfar v teh majskih tednih ob jubilejih, o tem premišljujemo zdaj, ko se znova – trezno in zaskrbljeno, a vseeno zavzeto in z novim upanjem – oziramo k svojemu delu, k svojim nalogam, k svojim načrtom in ne nazadnje k vsemu, kar življenju pripisujemo kot zahtevo in globlji smisel.

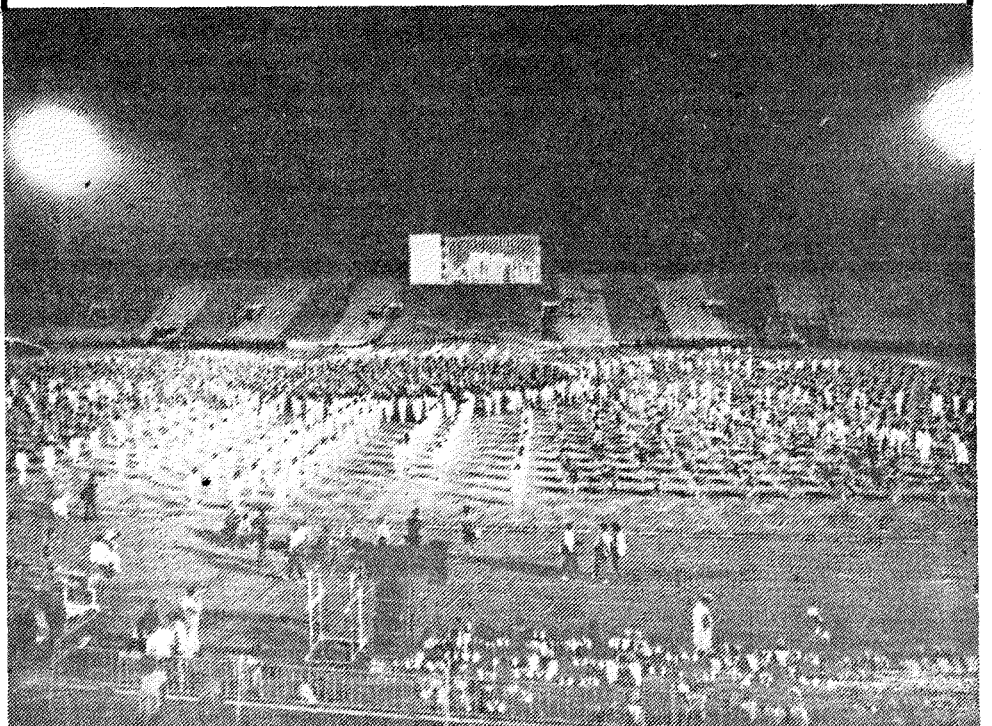
Vsi razlogi govorijo v prid veliki delovno-ustvarjalni ofenzivi, v kakršno se moramo podati, nobeden proti.

Viktor Konjar

Osrednja prireditev ob letošnjem dnevu mladosti je bila, kot vsa leta doslej, na beograjskem stadionu JLA. Prek 5000 fantov in deklet iz vse Jugoslavije je z ritmičnimi gibi, pesmimi in recitacijami, osmislilo svoj praznik, svojo vizijo mladosti in navezanosti te mladosti na našo revolucijo, ki jo poimenujemo Titova pot. Skupine nastopajočih so se prelivale iz podobe v podobo KPJ-1941, AVNOJ-1943, boj za svobodo ... pa liki celin, ki se zlijejo v eno, kajti vsi mladi ljudje sveta so eno... Nema govorica teles, prepletena z melodijami, je bila zgovoren izraz mladega rodu, ki se zaveda problemov sedanosti, išče konkretne rešitve.

Iztek poti štafete mladosti, ki je prepotovala vse dele domovine, in jo je zadnji nosilec Zoran Vignjević na stadionu izročil predsednici ZSMJ Silviji Žugić-Rijavec, je vnovič izpričal veliko voljo naše mladine, da sebi in vsem nam ustvari lepši svet.

V pogovoru z Nevo Pirnat, profesorico na šoli za računalništvo

Prebujenje

ali: kaj je in kaj ni samoupravno

Razvedelo se je, da imajo ljubljanski srednješolski profesorji v načrtu prekinitve dela. Nekaj dni pred koncem šolskega leta – tako so menda zagrozili forumom, ki niso pripravljeni prisluhniti njihovim zahtevam – preprosto ne pojdejo v razrede.

Dolina šentflorjanska je imela ob tej senzacionalni novici znova priložnost za šušljanje.

Prepričani, da ne gre niti za senzacijo niti za kakršnokoli nepremišljeno izsiljevanje, za oznaki torej, s kakršnimi poskušajo redni delilci etiket razvednoti dejanja, ki jim niso pogodu, zlasti, če jim kdo stopi na rep, pa se branijo s tem, da napadejo, smo se podali k samemu viru informacij o tej »zadevi«: k predsednici aktiva oziroma sindikata učiteljev na ljubljanskih srednjih šolah, ki so ga ustanovili pred nekaj tedni, ob prvih porodnih krčih zdajšnje akcije.

Da ne bo nesporazuma: ustanovili in ustoličili so ga »legalno«, v okviru mestnega sveta zveze sindikatov. Se pravi: nič zunajsistemskega. Vendar tudi to ni vsa resnica. Da bi se izognili nadaljnjim nesporazumom, povejmo še tudi to, da je aktiv kot organizirana podoba gibanja vendarle nastal spontano, po volji samih prosvetnih delavcev. Šele potem, ko je že obstajal in deloval, so mu v forumu ponudili »okrilje« in celo predlagali predsednika, ki pa ga

»prizadeti« – ne da bi imeli kaj zoper njega osebno – niso sprejeli, kajti sklenili so vztrajati pri svojem in se postaviti po robu vsem morebitnim poskusom manipulacije.

Tako je postala in ostala predsednica tega »mobilizacijskega štaba« njegova dejanska pobudnica in njegov resnični spiritus agens – štiridesetletna profesorica slovenščine na računalniški šoli (prejšnji gimnaziji na Viču, na Tržaški cesti) – Neva Pirnat. V njeno karakteristiko bi, če bi to navado še opravljali, zapisali: dinamična, zavzeta, odločna, scela predana stvari, za katero se zavzema.

Preden sva stopila v »sredo stvari«, sva si poskusila pojasniti stične točke. »TV-15 se ukvarja v glavnem z zgodovino revolucije...« je izzvenelo kot rahla rezerva na rovaš mojega prihoda. Slediti je moral tudi ugovor z moje strani. »Revolucija ima več obrazov in več plasti. Tudi to, kar se dogaja zdaj, je ena izmed njenih manifestacij.«

Pri tem je seveda treba vnaprej poudariti, da to, za kar se – na novo prebujeno – zavzemajo profesorji, še zdaleč ni zgolj »njihov problem.« Nivo osebnih dohodkov ni v prvem planu njihovih zahtev in še zdaleč ne edino izpostavljeno vprašanje. Odločilnega pomena je ugotovitev, da učiteljem ob danih gmotnih pogojih ni omogočeno, da bi smotno

in plodno opravljali svoje poslanstvo. Sami več kot predobro vedo, da svojega dela še zdaleč ne opravijo tako, kot bi bilo prav in potrebno. Temu primerni so tudi uspehi: znanje je prepričilo, sposobnosti mladih ljudi ostajajo zavrte in nerazvite. Tega se zavedajo tudi dijaki, kadar seveda temeljito in pošteno premislijo o sebi in o svoji izobraževalni »apokalipsi«. Vse to pa ne boli in ne pesti samo njih, ki so ujeti v učni proces, ampak z enako težo tudi vse nas, ki smo sicer »izven«, a nam ni vseeno, kaj se dogaja z mladino in kakšni (zavrti?) potenciali ogrožajo našo sedanjost in naše bližnje perspektive – kolektivne in individualne.

Ta njihova tema torej še zdaleč ni zgolj njihova, pač pa skupna, družbena in ne nazadnje: za vse nas odločilna in še kar usodna.

S to mislijo sva se torej lahko (veliko hitreje, kot je razbrati iz pričujočega zapisa) scela posvetila sami temi.

Čemu protest prosvetnih delavcev, ki učijo na srednjih šolah?

Odgovor je kratek in nedvoumen: zaradi stalnega in rastočega zaostajanja tega področja za gospodarstvom. Seveda: v nasprotju z že dolgo oznanjanimi in velikokrat ponavljanimi deklaracijami, ki so napovedovale odpravo tega nesorazmerja. Toda minilo je celih sedemnajst let, odkar so resolucije

napovedale gmotno izravnavo šol z gospodarstvom, ne da bi bili prišli kam naprej. Delež sredstev za izobraževanje, recimo jim kar »kosi kruha«, v okviru narodnega dohodka so – namesto da bi bili rasli – padali in so tako danes manjši, kot so bili kdajkoli.

Zahteve novega načina izobraževanja ?!

Ta upad je pripeljal do stanja, ki onemogoča uresničevanje izobraževalnega programa.

In da bi bila mera polna: usmerjeno izobraževanje, ki je bilo deklarirano kot prednostno, je v primerjavi z osnovnošolskim na eni in visokošolskim na drugi strani deležno največjih in najbolj očitnih zaostankov.

Šolniki so »strukture« na

vse to opozarjali, vendar zaman, kajti razpredena mreža birokratskih služb, svetov in drugih podobnih teles je vse preveč »barikadna« in zapajčevinjena.

Sole ne morejo kupovati prepotrebnih učnih sredstev, vrste predmetov pa zgolj z besedami ni mogoče poučevati. Energija mladih ljudi ostaja zavoljo tega neizpeta, same šole pa rinejo, bolj in bolj očitno, v rdeče številke.

Učitelji so dolgo in predolgo čakali in upali, da se bodo stvari vendarle spremenile.

domenili, da povabijo na skupni pogovor predsednike vseh profsorskih aktivov. Čez zimo je načrt v njih dozoreval, nato so zgolj spomladi pripravili sestanek in napisali pismo, ki je imelo poromati na dvajset »odločilnih« naslovov. »Sporočite, kakšne konkretne rešitve predlagate...«

Prišel je en sam odgovor: s komiteja za izobraževanje, vendar daleč od tega, da bi jim bil karkoli povedal in jih zadovoljil.

So pa forumi, nekateri bolj, drugi manj, njihovo dejanje obsojali kot – nesamoupravno. Glej no! – pomislimo. In tako so pomislili tudi oni. Krivični klasifikaciji svojega ravnanja so se postavili po robu.

Tudi z minimalnimi korekturami osnov in podobnimi drobtinicami se niso več pripravljeni zadovoljiti. Zahtevajo – nič več in nič manj kot – globalne spremembe.

Seveda jih prevzema bojazn, da se bodo forumi sestankarsko obotavljali in jih poskusili izigravati. Zato so zapisali roke, ko naj bi dobili odgovor, sicer bodo poskusili še zadnjo možnost, ki jo imajo: prekinitve dela. A so potem vendarle globlje premislili, ugotovili, da globalnih sprememb ni mogoče pretehtati in napovedati prek noči, zato so rok sprejetja odgovora preložili na letošnji oktober. Če tudi tedaj ne bo nič, pojdejo do konca, v »štrajk.«

»Svoj cilj hočemo in moramo doseči,« zatrjuje profesorica Neva Pirnat, češ: v to akcijo smo vložili že toliko energije, da nismo več pripravljeni odnehati.

Viktor Konjar

DELEGATSKO ODLOČANJE • DELEGATSKO ODLOČANJE • DELEGATSKO ODLOČANJE • DELEGATSKO ODLO

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je na seji 24. aprila 1985 obravnaval in sprejel informacijo o Vlogi in nalogah ZZB NOV Slovenije v delegatskem sistemu. Na osnovi pobud v razpravi so člani republiškega odbora sprejeli tale

stališča:

Republiški odbor ugotavlja visoko stopnjo družbenopolitične angažiranosti borcev, vojaških invalidov in njihovih organizacij ter njihovo nepretrgano dejavnost pri utrjevanju ter razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov v vsem 40-letnem povojnem obdobju. Borci večinoma ne opravljajo več izvršilnih nalog, pač pa delujejo v najrazličnejših samoupravnih organih družbenopolitičnih skupnosti, v družbenopolitičnih organizacijah, krajevnih skupnostih, organizacijah Združenega dela, samoupravnih interesnih skupnostih, družbenih organizacijah in v društvih. V vseh teh oblikah družbene dejavnosti aktivno sodelujejo pri uresničevanju izročil NOB in socialistične revolucije, prilagojenih sodobnim življenjskim razmeram. Odločno se zavzemajo za razvoj socialistične samouprave in neuvrščene bratske skupnosti enakopravnih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Zaskrbljeni so nad težkim gospodarskim položajem in nad zaostrenimi mednarodnimi razmerami zaradi neobzdrane oboroževalne tekme velesil, vojne nevarnosti in nad posledicami, ki bi jih utegnili sprožiti tako imenovana »vojna zvezd«. Hkrati so trdno prepričani in optimisti glede možnosti miru in sožitja med narodi. Zato imajo za pomembno nalogo, da dajejo prispevek k dograjevanju sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozščite in pripravljenosti vseh socialističnih sil, zlasti v krajevnih skupnostih in občinah.

V svojih ocenah so borci in vojaški inva-

lidi kritični, še posebej, ko gre za neuresničevanje ustavnih določb, nespoštovanje samoupravnih odnosov, za kršitve zakonitosti, družbenih dogovorov, samoupravnih sporazumov in drugih dokumentov, ki jih sprejemajo skupščine družbenopolitičnih skupnosti, družbenopolitične organizacije, delovne organizacije in drugi samoupravni organi in skupnosti. Njihovi ugovori so kritični, toda konstruktivni, saj je njihova aktivnost usmerjena na uspešnejše in učinkovitejše delovanje našega socialističnega samoupravnega sistema. Znova potrjujejo pravilno odločno usmeritev republiškega odbora, da je treba razvijati in utrjevati delegatska razmerja naše organizacije do delegatskih skupščin, do drugih samoupravnih organizacij in skupnosti ter do SZDL kot fronte organiziranih socialističnih sil v okviru SZDL.

Na temelju teh stališč sprejema republiški odbor ZZB NOV Slovenije tele

sklepe:

1. Člani republiškega odbora sprejemajo informacijo o dosedanjih aktivnostih in nadaljnji vlogi ter nalogah ZZB NOV Slovenije v delegatskem sistemu.

2. Republiški odbor, člani in borcevske organizacije so prepričani, da je mogoče le v socialističnem samoupravnem delegatskem sistemu in v fronti organiziranih socialističnih sil popolnoma uveljaviti socialistične samoupravne odnose. Zato se bodo tudi v prihodnje odločno zavzemali za dosledno uresničevanje temeljnih načel ustave, zakonov, samoupravnih sporazumov in drugih političnih doku-

mentov ter stališč in sklepov ZZB NOV Slovenije in Jugoslavije, ki bistveno prispevajo k uspešnemu, učinkovitejšemu ter vsestranskemu delovanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Člani in organizacije ZZB NOV se bodo tudi vnaprej vključevali v družbenopolitično življenje, spremljali tekoča družbena dogajanja, jih kritično opravičevali in pravčasno seznanjali svoje delegate s stališči za nastopanje v delegatskih skupščinah, v organih SZDL in v drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih. Večjo skrb bodo posvečali tudi pretoku povratnih informacij ter še bolj krepili vezi med delegati in delegatsko bazo.

3. Blizajo se splošne volitve v skupščine družbenopolitičnih skupnosti in organizacije, kongresi Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije ter ZZB NOV Jugoslavije, volilne konference oziroma skupščine drugih družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organizacij ter skupnosti, ki bodo leta 1986. ZZB NOV Slovenije se bo v okviru organiziranih socialističnih sil dejavno vključila v politično ocenjevanje uspešnosti dosedanjega dela nosilcev družbenih funkcij, delegatov in delegatov ter delegatskih skupščin in organov samoupravnih organizacij in skupnosti. Prav tako tudi v oblikovanje in dosledno upoštevanje čimbolj jasnih meril pri evidentiranju možnih kandidatov za vodilne ali odgovorne funkcije na različnih področjih dela. Zavzemala se bo za izbiro najsposobnejših kandidatov, zlasti mlajših ljudi, ki so se že potrdili z delom in z zavzemanjem za socialistične samoupravne odnose, za uveljavljanje ustavno določene vloge delavcev v združenem delu, za krepitev bratstva, enotnosti in enakopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, za dosledno uresničevanje dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije in političnih dokumentov ZK, za

krepitev uspešnosti in nadaljnji napredek sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozščite. Svoja spoznanja in poglede bo zveza borcev uveljavljala v fronti organiziranih socialističnih sil in s tem nenehno preverjala in kritično ocenjevala tudi svoje delo.

4. ZZB NOV Slovenije bo tudi nadalje odločno vztrajala pri objektivni oceni naše polpretekle zgodovine. Odločno se bo uprla napadom na pridobitve NOB in socialistične revolucije ter na dosežke povojne graditve socialističnih družbenih odnosov in političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Zlasti bo vztrajala pri odločnem idejnem in razredno doslednem boju proti vsem protisocialističnim in protisamoupravnim ter radikalnim levičarskim in raznim meščanskim silam ter kakršnimkoli pojavom nacionalizma, administrativno-centralističnim prizadevanjem, še posebej pa poskusom sporazumarstva z narodnimi izdajalci. Odločno se bo zavzemala za razvijanje takšnih družbenih in nacionalnih odnosov, ki temeljijo na načelih Avnoja in so porok za stabilen razvoj naše socialistične samoupravne družbe.

5. organizacije in člani ZZB NOV bodo v prihodnje posvečali še več skrbi in zahtevali večjo politično odgovornost delegatskega delovanja v založniških, kulturno-prosvetnih ustanovah, ki se ukvarjajo z zgodovinopisjem, in v sredstvih javnega obveščanja. Sproti bo spremljalo njihovo politiko in probleme ter po svojih močeh prispevalo k uresničevanju sklepov in usmeritev letošnje januarske republiške programske konference SZDL Slovenije.

6. Informacija s sprejetimi sklepi bo poslana vodstvom vseh republiških družbenopolitičnih organizacij, občinskimi odbori ZZB NOV in odborom ZZB NOV posebnih družbenopolitičnih skupnosti in zveznemu odboru ZZB NOV Jugoslavije.

RO ZZB NOV Slovenije

DELEGATSKO ODLOČANJE • DELEGATSKO ODLOČANJE • DELEGATSKO ODLOČANJE • DELEGATSKO ODLO

Neuvrščeni o Namibiji Zlomiti kolonialne sponse

New Delhi v aprilu. Izredno ministrsko zasedanje koordinacijskega biroja neuvrščenih o Namibiji. Predstavniki skoraj stotih neuvrščenih držav razpravljali o problemu še zadnje klasične kolonije na afriških tleh.

Od takrat, ko je bila sprejeta deklaracija o neodvisnosti kolonialnih držav in narodov, se je skoraj 80 milijonov ljudi osvobodilo kolonialne oblasti in več kot 50 na novo ustanovljenih neodvisnih držav se je vključilo v članstvo Združenih narodov. Vendar pa še danes več kot 3 milijone ljudi živi pod kolonialnim jarmom – tudi v Namibiji, ki je še vedno pod kolonialno upravo Južne Afrike.

Namibija, ki jo je narava obdarila z izjemnimi bogastvi, ima za seboj burno zgodovino, v kateri se je zamenjalo več kolonialnih gospodarjev. Prvi so se na njenih obalah izkricali portugalski pomorščaki (leta 1486), za njimi so prišli Nizozemci, Angleži in končno Nemci (konec 19. stoletja), ki so jo razglasili za »policijsko cono« in so domačinom vladali z železno roko. Leta 1915. so v Namibijo vdrle južnoafriške čete in nemško garnizijo prisilile k vdaji. Vojaškemu obračunu je sledil še politični. Po koncu prve svetovne vojne so Nemčijo razglasili za agresorico in ji odvzeli pravico do kolonialnih ozemelj. Namibije sta si želeli tako Velika Britanija kakor Južna Afrika, čemur pa so nasprotovale Združene države Amerike. Domislili so se kompromisa. Kolonijo so dali v skrb tedanjemu Društvu narodov, ki jo je takoj zaupalo Južnoafriški uniji.

Južnoafričani so svoje skrbništvo razumeli kot tiho privolitvev mednarodne skupnosti v priključitev Namibije k Južni Afriki. Podobno kot Nemci so tudi Južnoafričani uvedli vrsto železnih ukrepov, predvsem pa rasistično politiko. Obenem so Namibijo odprli kapitalu velikih mednarodnih družb.

Namibijci so se večkrat postavili po robu »skrbnikom«. Prelomnica v boju je bilo brez dvoma leto 1960, ko so ustanovili Organizacijo ljudstev jugozahodne Afrike, s kratico SWAPO, ki je sprožila organiziran množičen odpor južnoafriškim oblastem, sprva v obliki protestnih zborovanj in stavk, po letu 1964 pa z ustanovitvijo prvih oboroženih enot, današnjo namibijsko partizansko vojsko PLAN, ki dosega vse pomembnejše vojaške uspehe v bojih z mogočnim južnoafriškim vojaškim in policijskim strojem. Prva

pomembna posledica organiziranega odpora Namibijcev je bila odločitev Organizacije združenih narodov, da odvzame skrbniški mandat Južnoafriški republiki in sama prevzame odgovornost za namibijsko dekolonizacijo. Sklep o tem je sprejelo mednarodno sodišče v Haagu leta 1971.

V Pretoriji pa se za haaško sodišče niso zmenili in se iz Namibije niso umaknili. Svoje enote so celo okrepili. Niso se želeli odpovedati velikim dobičkom, ki jih kujejo na račun namibijskih naravnih bogastev in poceni delovne sile. Na namibijskem ozemlju je blizu sedemdeset najsodobnejših vojaških oporišč. Kljub temu pa je Južna Afrika le morala popustiti pod mednarodnimi pritiski. Leta 1976 je načelno sprejela zahtevo, da Namibiji prizna pravico do neodvisnosti pod nadzorstvom OZN. Dve leti kasneje je bila v Varnostnem svetu sprejeta resolucija številka 435, ki vsebuje nadroben program razglasitve neodvisnosti. Kljub načelni privolitvi pa se v Pretoriji še danes izmikajo kakršnemu koli datumu in resolucijo izigravajo – med drugim celo z načrti o ustanovitvi nekakšne marionetne vlade, želeč ohraniti dolgoročne interese na tem rudno bogatem ozemlju.

Več kot očitno je, da je proces reševanja namibijskega vprašanja zastal. Napočil je čas za nove, učinkovite korake, kar dokazuje tudi ministrsko srečanje koordinacijskega biroja neuvrščenih v New Delhiju. Namibija ni osamljena. Zunanji ministri so brez političnih fraz izkazali enotno podporo namibijskemu ljudstvu v boju za neodvisnost. V resoluciji so poudarili, da se mora namibijsko vprašanje takoj vrniti pod okrilje Združenih narodov. Roparju namibijskih naravnih bogastev je treba narediti konec. Več kot osemdeset nadsocijalnih družb namreč še naprej ropa namibijska naravna bogastva. Samo Britanci in Francozi si večino potreb po uranu zagotovijo v namibijskem rudniku Ros-sing Mine. Koordinacijski biro neuvrščenih je pozval vse države, naj prekinajo vse stike in kupčije z Južno Afriko.

Splošni vtis je, da neuvrščeni s svojimi akcijami v zadnjem času, nenazadnje z junijskim zasedanjem varnostnega sveta o Namibiji prehajajo iz obdobja opazne pasivnosti v obdobje povečane akcijske dejavnosti.

Brane Dmitrovič

Nemška levica in antisemitizem

Tudi toliko let po drugi svetovni vojni in obstoju Izraela se v ZR Nemčiji še ni končala razprava o koreninah antisemitizma in o njegovih posledicah za nemški ugled v svetu in za morebitno pobotanje za nekim narodom, ki mu nacizem ni prizanašal. Ko je poskušal odgovoriti na vprašanje, ali je zdaj opaziti antisemitizem celo med levico v ZR Nemčiji, je glasilo zahodnonemške socialno-demokratske Vorwärts zapisalo, da o tem ne more biti nobenega dvoma, nato pa pristavilo, da se pripadniki nemških mladinskih gibanj, ki obiščejo Oswienczyn in si ogledajo tam razstavljene slike in objekte, čutijo komaj kaj prizadete.

Te ugotovitve so napotile nekatere kroge v vodstvu socialno-demokratske stranke, da so organizirali posebno posvetovanje (v Arnoldsheimu), ki naj bi odgovorilo na to vprašanje.

»Od Voltaira prek Kanta, Fichteja, Hegla, Prodhona in Fourierja – je na posvetovanju dejal znani judovski kritik antisemitizma in publicist Henryk Broder – je opaziti, sicer ne vedno premočrno, vsekakor pa nepretrgano tradicijo antisemitizma v politični levici. Ta tradicija se je nadaljevala po letu 1945 in se ohranila vse do »zelenih političnih dni« v zahodni Evropi. Zagovorniki opisane tradicije,« je dejal Broder, »želijo Judom, da bi jih doletelo tisto, kar je nekdanje že bila uradna nemška politika: uničenje.«

Kje se danes začne antisemitizem v ZR Nemčiji? Ali je to samo različica sovraštva do Judov, če levica uporabi svoj anticionizem za osnovo pri obravnavanju problematike Bližnjega vzhoda? Dejstvo, da izraelska država živi in da ima do tega pravico, pa čeprav ne opozarjajo na-

njo prav vsak dan, je lahko neke vrste politična samozavest, ki konec koncev nima nič opraviti z nemško preteklostjo.

Predstavniki »zelenih« v zahodnonemškem Bundestagu Joschka Fischer je izrekel mnenje, da je kritika izraelske države neke vrste spopad z lastno identiteto, vendar je ostal pri tem osamljen, ker so mu oponesli dejstvo, da je vedno več mladih Nemcev prepričanih, da nimajo »nič opraviti z nemško preteklostjo«.

Antisemitizem kot sestavni del desničarskega svetovnega nazora ima v Nemčiji ne le propagandistično, temveč morilsko zgodovino, najhujšo, ki si jo je lahko nakopala neka država kdajkoli do sedaj. Dejstvo, da je sovraštvo do Judov že vse od začetkov industrializacije gibalo in vsebina desnice, ne spere vsega bremena z leve. Toda, naj gre za KP Nemčije, za socialno-demokratsko stranko Nemčije ali za neodvisno levico Weimarske republike, delavske stranke le niso bile »stražarski oddelki judovstva«, kakor so jim očitali nacisti. Antisemitski predsodki so

našli svoj prostor tudi v levičarski propagandi, še posebno, če je bilo treba zvišati število glasov na volitvah v parlament.

Dan Diner, nemški Jud iz Frankfurta, sicer pa eden od referentov na posvetovanju v Arnoldsheimu, je v svojem govoru svaril pred nevarnostjo, da bi te antisemitske elemente v levi propagandi, še posebno pa v

propagandem gradivu KP Nemčije, ocenjevali z današnjimi očmi; če bi jo imeli za sestavni del logike v zvezi z uničevanjem Judov.

Če je bil antisemitizem del evropske civilizacije in če je to še zdaj, potem je veliko bolj verjetno, da je tudi pri levici zasidran protijudovski občutek krivde. Novi antisemitizem, tisti, ki se je razvil po letu 1945, se je bistveno spremenil v primerjavi s prejšnjim (»starim«).

Iz časov, ko so začeli v Nemčiji Jude javno sramotiti. Zdaj poskušajo dejanja opravičevati s frazami kot na primer: »Judov in njihovih prijateljev niso začeli preganjati šele nacisti. Antisemitizem je stara evropska tradicija...«

Spor na Bližnjem vzhodu oziroma uresničevanje neke prej dvomljive cionistične teorije v praksi cionistične države, je bistveno spremenil temelje protijudovskih predsodkov.

Na posvetovanju ni bilo nobenega dvoma, o tem, da antisemitizma ni mogoče pojasnjevati s stališčem Judov samih, temveč z navedenimi nemških antisemitov. S tem so se strinjali vsi, pa naj je bil to Joschka Fischer, starosta berlinskih levičarjev Tilman Fichter ali kdo drug. Precej manj enotna pa so bila stališča, ki jih je bilo treba zavzeti glede položaja na Bližnjem vzhodu in nemške krivde pri tem.

Razprava o tako nakanem vprašanju je pripeljala do nenavadnih nasprotovanj in do še bolj nenavadnih koalicij. Že omenjeni Dan Diner je prepričan, da je iskane neke nove nemške identitete v zvezi z antisemitizmom 40 let po koncu vojne vsaj blasfemija, če že ne kaj drugega. Vso ostrino, ki se je pokazala na posvetovanju v Arnoldsheimu, je zgoščeno izrazil izkušeni predstavnik socialno-demokratske stranke Klaus Thüsing, ko je dejal: »Najboljša novica, ki bi jo rad slišal, bi bila: Nemški narod izumira. Najslabša novica zame pa bi bila: V ZR Nemčiji je vedno manj tujcev«. Redaktor časopisa Links Micha Brumlik pa je dejal: »Če bi bilo v ZR Nemčiji še mogoče biti levičar, vendar pa obenem tudi nacionalist, potem raje ne bi bil levičar«.

fl

Primorski dnevnik je slavil svojo 40-letnico

Primorski dnevnik, glasnik slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, je s proslavo v tržaškem Kulturnem domu prejšnji petek slovesno proslavil 40-letnico, saj je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945. Njegov predhodnik je bil Partizanski dnevnik, edini tovrstni časopis v tedanji zaslužnjeni Evropi. Partizanski dnevnik je prvič izšel v ciklostilni obliki 26. novembra 1943 v Zakrižu pri Gorenji Trebuši in nato vse do osvoboditve Trsta v tiskarni Slovenija pod Vojškim pri Idriji.

Na proslavi v nabito polnem Kulturnem domu so se zbrali ugledni družbenopolitični predstavniki iz zamejstva in matične domovine ter prava reka hvaležnih bralcev, za katere je Primorski dnevnik nenadomestljiv vsakdanji obveščevalec, glasnik vsega, kar se dogaja po svetu in predvsem v zamejskem prostoru. Ob tem okroglem jubileju so poslali čestitke in brzojavke najuglednejši stanovski tovariši iz Slovenije in Jugoslavije pa tudi predstavniki političnih organizacij. Na proslavi so izrekli čestitke predsednik odbora za sredstva množičnega obveščanja pri SKGZ Sergij Lipovec, predstavnica predsedstva zvezne konference SZDLJ in zastopnica Zveze novinarjev Jugoslavije Dara Janeković, podpredsednik deželne sveta Furlanije-Juljske krajine Claudio Tonel, predsednik Društva novinarjev Slovenije Slavko Fras, tržaški pokrajinski odbornik Zorko Harej, predsednik tržaške časnikarske zbornice Italo Soncini in glavni urednik La Voce del Popolo Brio Mestrovich. Bogo Samsa je v govoru poudaril, kako je Primorski dnevnik pravi katalizator skupnih naporov za boljši jutri in glasnik boja za vsestransko zaščito manjšine, ne glede na ideološko, politično ali drugačno pripadnost zamejskih Slovencev, ki živijo in delujejo v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Od blizu spremlja nekdanje napore gospodarskih, kulturnih in športnih dejavnikov, v prvi vrsti je v boju za globalno zakonsko zaščito na vseh področjih, še posebej kar zadeva uveljavitev slovenskega jezika, dvojezičnih napisov in sploh materinskega jezika. Veliko skrb posveča ustvarjanju pogojev sožitja ob odprti meji in enotnega kulturnega prostora. Primorski dnevnik je trdno zasidran v svoji preteklosti, vendar odločno zre v prihodnost v prizadevanjih, da se ustvarijo boljši, bolj demokratični odnosi med ljudmi, za resnično sožitje in sodelovanje, je končal Bogo Samsa.

Boris Simoneta

S skupne seje komisij za socialno-zdravstvena vprašanja in za vprašanja vojaških vojnih invalidov

Socialni položaj borcev se slabša

Socialni položaj borcev se slabša in stanje na tem področju nikakor ni zadovoljivo, so opozarjali na zadnji skupni seji komisij za socialno-zdravstvena vprašanja in za vprašanja vojaških invalidov pri predsedstvu RO ZZZ NOV Slovenije pred dobrim tednom, ko so obravnavali poročilo o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja borcev in vojaških invalidov ter socialni položaj borčevske populacije. Predvsem so se razburili, ker je na eni zadnjih sej skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja izzvenelo nekako tako, kot da je področje borcev in vojaških invalidov povsem zadovoljivo urejeno. Člani komisije pri RO pa menijo, da se posebno v zadnjem času pojavljajo neskladja in socialni problemi, zlasti med borci, ki so vstopili v NOB po 9. 9. 1943 (oziroma po 13. 10. 1943), ki ne uživajo borčevskih pravic po zveznih predpisih. Ugotavljali so, da se razkorak med pokojninskimi in drugimi borčevskimi prejemki ter naraščanjem življenjskih stroškov veča. Res je sicer, da v naši republiki skušamo to področje urejati z dopolnilnimi rešitvami, kakršna je tudi družbeni dogovor o priznavalninah. Hkrati so na seji ugotavljali, da se krog upravičencev do te priznavalnine (ki je poleg tega, da ima funkcijo družbenega priznanja borcem tudi socialne na-

rave) širi. Ob že znanih dopolnitvah omenjenega družbenega dogovora, ki so začele veljati letos, so dodali, da morajo službe, ki so zadolžene pri občinskih upravnih organih za spremljanje borčevskega in invalidskega področja, še tembolj delovati prožno ter zajeti v svojih obravnavah kar najbolj natančne podatke o vsakem posameznem prisilcu oziroma predlagancu za prejemanje družbene borčevske priznavalnine.

Poročilo o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja borcev in vojaških invalidov v letu 1984 sta komisiji v celoti sprejeli. Po zveznih predpisih o zdraviliško-klimatskem zdravljenju borcev NOV je bilo lani za Slovenijo za 10.585 upravičencev (iz omenjenih zveznih predpisov) odobrenih 65.615 dinarjev. Namenjeni so bili za stroške zdraviliško-klimatskega zdravljenja kot tudi za stroške oziroma nadomestila članom zdravniških komisij, za nadomestila za hrano in nastanitev v času potovanja v zdravilišče in nazaj ter za povračila prevoznih stroškov.

V SR Sloveniji deluje 6 zdravniških komisij, ki priznavajo (na osnovi strogo izdelanih meril) zdraviliško-klimatsko zdravljenje na prvi stopnji. Te komisije so na primer lani priznale po teh zveznih predpisih zdravljenje oziroma klimatsko

zdravljenje v zdraviliščih 2085 upravičencem, med njimi 1862 vojaškim invalidom. Vseh zahtev je bilo za 400 več, pa vendar manj kot leta 1983, kar pripisujejo izvedenci višji starostni strukturi borcev, ki zato vlagajo manj zahtevkov za zdravilišča. Hkrati so upravičenci tudi bolj seznanjeni s predpisi s tega področja. Ob tem pa so člani obeh komisij vendarle pripomnili, da še ni čisto izginila miselnost, ki je bila bolj razširjena pred leti, da lahko borci odhajajo v zdravilišče po želji in lastni presoji. Lani je zdravniška komisija na drugi stopnji potrdila zdravljenje do tretjini prosilcev, medtem ko jih je za dve tretjini zavrnila. Vsi podatki, ki jih je zbral Republiški komite za vprašanja borcev in vojaških invalidov, kažejo, da se kljub skrbnim analizam in pretehtanemu ravnanju pojavljajo težave predvsem zaradi prehitve rasti cen zdraviliških storitev. Tako se je sredi lanskega poletja pojavil problem kritja računov za že odobrena zdraviliška zdravljenja. To so rešili z dodatnimi, dopolnilnimi zveznimi sredstvi.

O izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja drugih borcev NOV, ki nimajo pravic po zveznih predpisih, ampak jih uveljavljajo na osnovi zakona o zdravstvenem varstvu SR Slovenije in samoupravnega sporazuma o skupnih temeljnih planov

zdravstvenih skupnosti v SR Sloveniji, pa podatki kažejo, da se jih je lani zdravilo v zdraviliščih 4850, povprečno trajanje zdravljenja je bilo 17 dni, občinske zdravstvene skupnosti pa so porabile za vse to 176.202.059 dinarjev. Iz občinskih proračunov za priznavalnino so bila lani odobrena 2137 upravičencem še sredstva za 10- do 14- dnevno zdravljenje oziroma za rekreacijo ali delni regres za stroške zdravljenja.

Po različnih zakonskih poteh in predpisih s tega področja se je tako lani zdravilo v zdraviliščih 9072 borcev iz Slovenije, pri čemer poročilo ugotavlja, da so zdravniške komisije vestno izpolnile svoje delo. Očitno pa je, da si morajo vsi, ki se kakorkoli ubadajo s tem delom, prizadevati za zvečanje sredstev, kajti bati se je, da letos na zdravljenje ne bodo mogli oditi vsi, ki ga potrebujejo, saj dodeljena sredstva kljub zvišanju ne dohitevajo inflacije in naraščajočih zdravstvenih storitev.

Glede vprašanj, zadevajočih socialno in zdravstveno varnost borcev in vojaških invalidov in povezanih s finančnimi možnostmi, se bodo morali v širši sestavi pogovoriti vsi tisti, ki imajo to zadolžitev od komiteja za borce do samoupravnih pokojninskih in invalidskih skupnosti.

B. Ž. J.

Skupnost spominskega področja Žumberak-Gorjanci

S posojilom do načrtov za razvoj

RADATOVIČI pri Metliki, Delež krajev, znanih iz NOB, ki jih zajema današnje spominsko območje Žumberak-Gorjanci, je znan. Za primerno označbo še okoli 250 krajev, ki so pomembna za našo zgodovino, je na tem območju še premalo denarja. Zato bo urejanje spominskih obeležij potekalo več let. V skupnosti Žumberak-Gorjanci pravijo, da to ni nič tako hudega, saj dajejo prednost takšnim obeležjem, kot je nova tovarna Novolesa v Radatovičih - tovarna, ki daje delo nekaj deset ljudem tega področja, je po zatrdilih Ozalčanov s svojo spominsko ploščo najlepši spomenik in obenem kašipot za boljšo prihodnost te pokrajine.

Kako zastaviti načrte, je vprašanje, ki muči skupnost Žumberak-Gorjanci. Odgovor skušajo najti v temeljnih, strokovno izdelanih načrtih. Ljubljanski strokovnjaki iz več institutov že nekaj časa izdelujejo posamezne analize, preglednice, organizirajo posvetovanja strokovnjakov in ogleda na terenu. Vse to bodo združili v študijo in na tej osnovi bo začela doživljati ta pokrajina svojo prenovu.

Kot so ugotovili na zasedanju predsedstva skupščine spominskega področja minuli četrtek, se stvari sedaj zatikajo pri denarju. Po lanskim računih bi potrebovali 4 milijone.

Za zdaj so našli rešitev v tem, da so si sposodili nekaj denarja, da ne bi dela zastala, vendar ostaja odprto, kje bodo dobili vsa potrebna sredstva. Zamisliti se je treba namreč nad tem, kar so povedali Brežičani, pritrtili pa so jim še iz

Spomin na vojne dni: Dičiči na Žumberku, sedež slovensko-hrvaške vojaške partizanske bolnišnice

Jastrebarskega in Novega mesta, da v proračunu pred rebalansom ne morejo najti za reševanje teh vprašanj niti dinarja. Dela bodo zato nadaljevali s posojilom, tako da bodo osnutki načrtov končani do konca poletja, septembra gredo v razpravo po občinah, oktobra bodo izdelali nato predlog in ga sprejeli. Ti roki so v pripravi z zastavljenimi zakasneli, vendar brez denarja...

V nekaj dneh se bodo izvrstili posveti o komunalni infrastrukturi, energetiki, migracijah, PTT, elektro, lovu, vodah, ribolovu, kulturno-zgodovinski dediščini in drugem. Vse to bo osnova za izdelavo načrtov. Vsekakor je zanimiva ideja, ki jo je podal predsednik mesta Zagreb Tito Kost, da naj bi načrt Žumberaka in Gorjancev sestavili kot kompilacijo in sintezo občinskih programov posameznih občin tega področja.

Pogana jama: Srečanje vsakih pet let

V skupnosti spominskega področja Žumberak-Gorjanci so se dogovorili, da bodo poslej organizirali srečanje pri Pogani jami le vsakih pet let. Pri Pogani jami, kjer je bil skupni tabor slovenskih in hrvaških partizanov, so se doslej srečevali mladi in borci vsako leto. Zaradi finančnih zadreg naj bi to sedaj spremenili v srečanja vsakih pet let.

Letošnje srečanje bodo organizirali skupaj mladi iz občin Ozalj, Metlika in Crnomelj.

V skupnosti ugotavljajo, da področje Pogane jame še vedno ni ustrezno spominsko zaznamovano. To bodo morali storiti in takrat nameravajo pripraviti tam spet večjo slovesnost.

Milan Dimitrić

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Dravograd - Dobro organizirano zdravstveno varstvo borcev

Predsedstvo občinskega odbora združenja borcev je na eni od svojih sej obravnavalo zdravstveno varstvo borcev v občini Dravograd. Ugotovili so, da je zdravstvena služba dobro organizirana tako v dispanzerju za borce kakor za ambulantni za zobozdravstvo. Na krajevnih konferencah v lanskem letu so borci izrazili zadovoljstvo nad zdravstvenimi storitvami. Dispanzer za borce kakor tudi zobna ambulanta sta spozorljivo z občinskim odborom zveze borcev določila dneve v tednu, ki so namenjeni izključno za preglede borcev.

V dispanzerju za borce so bili v preteklem obdobju pregledani vsi borci. Na dodatne specialistične preglede je bilo poslano skoraj 20 odstotkov vseh pregledanih. V zobozdravstvu je bilo opravljeno nad 1.500 storitev.

Število poslanih v klimatska zdravilišča pa smo obdržali na istem številu kot v preteklih letih, le da smo število dni v zdravilišču za posameznika nekoliko skrajšali, da bi s tem omogočili zdravljenje večjemu številu borcev.

Borci so posebej pohvalili prizadevno delo dr. Lebiča in dr. Ambroža, ki skrbita za zdravstveno varstvo borcev. Oba se izredno trudita za zdravstveno varstvo v zadovoljstvo vseh, ki so zdravstvene pomoči potrebni.

Štefan Borovnik

Z 29. seje zveznega borčevskega predsedstva

O aktivnosti subjektivnih sil

Osrednja točka dnevnega reda minule seje predsedstva zveznega odbora ZZZ NOV Jugoslavije je bila: **aktivnost socialistične zveze pri uresničevanju politične osnove za akcijo ZKJ v razvoju socialističnega samoupravljanja, bratstva in enotnosti ter vzajemnosti na Kosovu**. Za razpravo jim je bil predlog zvezne konference SZDL, ki ugotavlja, da je potrjena usmeritev aktivnosti vseh subjektivnih sil za odstranjevanje vzrokov in posledic delovanja protirevolucionarnih sil na Kosovu s stališč albanskega nacionalizma in iredentizma. V stališčih je zapisano, da se je zahvaljujoč skupnemu delovanju vseh naprednih sil na čelu z ZK predvsem na Kosovu, v Srbiji in tudi v vsej Jugoslaviji okrepila zavest delovnih ljudi o nevarnosti albanskega nacionalizma in iredentizma. Ocena je, da je bil na Kosovu v družbenih gibanjih kljub številnim težavam dosežen napredek, ki je ohrabljuje za nadaljnjo akcijo organiziranih socialističnih sil. Pri tem pa doseženo še ni ustrezno stopnji vloženih naporov.

Predsedstvo ZZZ NOV Jugoslavije je ocenilo, da gra-

divo ne daje prave osnove za realno oceno, do kod smo prišli pri uresničevanju sklepov in vodil za resnično akcijo na Kosovu. Ni pravih analiz niti odgovora na to, zakaj v štirih letih boja proti kontrarevoluciji na Kosovu rezultati ne ustrezajo vloženemu naporu. Postavlja se vprašanje, so menili, ali so bile uporabljene prave metode in sredstva in kje so bile storjene napake. Borci so opozorili, da iz vodstev in forumov prihajajo neenotne ocene o položaju na Kosovu, kar se nikakor ne bi smelo dogajati, ko gre za vprašanje kontrarevolucije. In, so dodali, ne moremo govoriti o uspehih, če v štirih letih nismo dosegli tistega, kar smo se zadali za nalogo.

Zvezno borčevsko predsedstvo je pooblastilo Bojana Polaka-Stjenko, da v imenu predsedstva ZZZ NOVJ spregovori o tem vprašanju tudi v zvezni konferenci SZDL. Polak je med drugim ob vprašanju Kosova opozoril, da smo politično aktivnost institucionalizirali do takšne mere, da se le ta odvija predvsem na sestankih, za forumsko delo pa vemo, da ne more dati uspehov.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ravne na Koroškem - Zlata vredno tovarništvo

Na letni konferenci so se sestali ravenski vojaški invalidi, katerih organizacija šteje 54 članov. Ob tej priložnosti so jih s prijetnim kulturnim programom presenetili tamkajšnji osnovnošolci. Predsednik te organizacije je v strnjenih besedah orisal dejavnost odbora in članov v preteklem letu: imeli so sedem sej, priredili srečanje za vse štiri krajevne organizacije invalidov v občini, pomagali so svojim članom urejati pravice, ki jim gredo po predpisih in obiskovali so bolne sotovaršice. Domenili so se, da bo letos občinsko srečanje vojaških invalidov v Črni na Koroškem.

Poleg poročila o dejavnosti organizacije je predsednik spregovoril tudi o širših svetovnih razmerjih ter še posebno o razvoju smrtonosnega orožja, ki grozi človeštvu.

Predsednik občinske organizacije vojaških invalidov tovariš Jamar je v svojem pregledu zajel celotno problematiko tamkajšnjih organizacij. Tako je opozoril na njihovo oteženo delo sprico vse manjšega števila članov, zaradi bolezni posameznikov in končno tudi zaradi skromnih finančnih sredstev, ki jih imajo na voljo. Pohvalil pa je dobro delovanje organizacije pri obiskih sotovaršev na domovih. Takšna srečanja bolnike razveselijo. Za to niso potrebna darila, veliko več je vredna pozornost, za katero so bolniki nadvse hvaležni. V tej zvezi so pohvalne besede veljale tudi organizaciji Rdečega križa. Ko pa so obravnavali vprašanja s področja zdravstva, so menili, da so zdravniški pregledi za vojaške invalide v občini zadovoljivo urejeni. Družabno življenje članov zaradi dejstva, da jih je vse manj, zamira. Zato so se dogovorili, da

bodo organizacije iz Črne, Mežice ter Prevalj in Raven skupno organizirale vsaj po en izlet v letu.

Predstavniki upravnih organov, ki v občinskem okviru ureja vprašanja VI, je povedal, da v preteklem letu niso prejeli nobene pritožbe glede obračuna, nakazovanja ali odmerjanja invalidnin. Ta predstavnik je tudi ugotavljal, da se na področju ortopedskih pripomočkov zadeve nekoliko izboljšujejo. K temu prispeva že to, da zadostuje enkratni zdravniški pregled, po preteku določenega časa pa naročilnica na zavodu za socialno zavarovanje. Olajševalno vpliva tudi izračunavanje invalidnih dohodkov in dohodkov družinskih članov za odmero invalidskih prejemkov.

Predstavniki občinskega odbora ZZZ NOV tovariš Fale se je posebej ustavil ob vprašanju mladine in njihovih možnosti. Menil je, da jim zapuščajo starejše generacije precej svojih napak, pri čemer pa je tudi res, da jih niso delali vsi, ampak predvsem tisti, ki so odločali. Na področju ravenske občine, je menil govornik, pa bistvenih velikih napak v preteklosti le ni bilo. Tudi Fale je govoril o vojni. Vsi ljudje se je bojijo. Mladini sveta je treba priznati, da se odločno bojuje za mir, in takšna je tudi naša miroljubna politika.

Franc Fale je ugotavljal, da so ožji odnosi skupščine do vojaških invalidov in njihovih vprašanj dobri, menil pa je, da ne morejo biti zadovoljni z načinom izplačevanja pokojnin ter invalidnin. Obratni da se opravljajo za cele mesece nazaj, medtem ko ljudje sproti potrebujejo denar za življenje.

Predstavniki vojaških invalidov Črne, Prevalj in Mežice so se Ravenčanom zahvalili za dobro organizacijo lanskega skupnega srečanja ter si na koncu zaželeli prav tako uspešnega snidenja v tem letu.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Kje bo poudarek v letošnjih akcijah NNNP v Ljubljani?

Zmanjšati število požarov in omejiti možnosti razlitja nevarnih snovi

Na območju Ljubljane je lani izbruhnilo 334 požarov od tega 131 v stanovanjih. Če k tej številki prištejemo še 11 požarov v dimnikih in 34 v smetnjakih, vidimo, da je skoraj polovica požarov izbruhnila v temeljnem človekovem bivalnem okolju. To kaže, da se ljudje, kljub nenehnemu pozivanju še vedno ne obnašajo samozagajno. Za primerjavo naj navedemo, da je v istem času v industrijskih in energetskih objektih v Ljubljani izbruhnilo 18 požarov in na javnih stavbah 27.

Prav tako zaskrbljujoči so podatki o razlitju ali razsutju nevarnih snovi. Tako je bilo leta 1983 štirinajst takš-

nih nesreč, lani pa dvanajst. Pri odpravi posledic dvajsetih nesreč je moralo sodelovati 112 gasilcev, ki so za to porabili 4700 delovnih ur. Ti podatki in letošnja razlitja naftnih derivatov v Stegnah, Podpeči in Študentskem naselju v Ljubljani ter vse večja materialna škoda pri požarih so bili temeljni razlogi, da se je predsvestvo mestne konference SZDL odločilo, da v letošnjih akcijah NNNP namenijo posebno pozornost ravno tem pojavom. V dogovoru z odgovornimi dejavniki v posameznih občinah in krajevnih skupnostih so se odločili, da mora biti v vaji, ki nosi ime Zaščita 85, poudarek na preventivnem delovanju, in da bo-

do oktobra, ko je mesec požarnega varstva, izvedeli sklepno prikazno dejavnost. Natančen datum, ko bodo potekale dejavnosti na najbolj požarno ogroženih območjih, bodo določila občinska vodstva vaje. Območja izvajanja sklepnih dejavnosti bodo znana tik pred vajo. To pomeni, da bodo sklepne dejavnosti potakle s prese- nečenjem. Tako naj bi dosegli boljše in temeljitejše priprave organizacij združene- ga dela in drugih organiza- cij, posebej tistih, kjer imajo slabo požarno zaščito ali pa je iz različnih razlogov velika ogroženost in možnost razlitja oziroma razsutja nevarnih snovi.

Temeljni cilj vaje je torej

preveriti in izboljšati proti- požarno ravnanje delovnih ljudi in občanov v stano- vanjskih, stanovanjsko-po- slovnih in drugih objektih ter ugotoviti in izboljšati sa- mozaščitne ukrepe pri upo- rabi in ravnanju z nevarnimi snovmi, usposabljanje de- lovni ljudi in občanov za osebno in vzajemno zaščito in reševanje v teh primerih. Prav tako naj bi usposobili pripadnike enot in štabov CZ in druge nosilce za izva- janje reševalnih nalog, pre- verili organiziranost, uspo- sobljenost in opremljenost vseh dejavnikov za protipo- žarno zaščito in odpravo po- sledic in preprečitev razlitja ali razsutja nevarnih snovi.

Bojan Kuntarič

13. SEJEM OPREME IN SREDSTEV CIVILNE ZAŠČITE KRANJ 28.-31. maja 1985

V torek, 28. maja, so v Kranju odprli 13. sejem opreme in sredstev civilne zaščite, ki bo odprt do petka, 31. maja. Na tej specializirani sejmski prireditvi sodeluje dvesto razstavljalcev s 25 tisoč svojih izdelkov. Letos sodeluje na sejmu tudi štirinajst tujih razstavljalcev z opremo in sredstvi, ki jih sicer ne izdelujemo v Jugoslaviji.

Ob samem sejmu potekajo tudi številne druge predvsem strokovne prireditve. Tako sta kranjska Sava in Dezinfekcija z Reke prikazali uporabo plava- joče zaves, s katero lahko učinkovito zavarujemo

okolje pred onesnaženjem. Vsak dan si obiskovalci lahko ogledajo praktični prikaz delovanja razstavlje- nih sredstev in opreme. Organizatorji so pripravili tudi seminarje o preskrbovanju ogroženih in ponesre- čenih in o sanaciji terena ter organizaciji in izvedbi izobraževanja kadrov in pripadnikov služb opazova- nja, javljanja in alarmiranja. Okrogla miza je obravna- vala varstvo okolja in naloge civilne zaščite pri tem.

Več o sejmu v Kranju pa v prihodnji številki našega časnika.

B. K.

Z načrtnim delom do uspeha

Teritorialna obramba v občini Ravne na Koroškem je ena najboljših v Sloveniji. Njeni pripadniki so to potrdili tudi na spomladanski taktični vaji ob vznožju Uršlje gore, kjer so se jim pridružili tudi člani komitejev za SLO in DS v krajevnih skupnostih in tozidih, ki so skupaj s pripadniki narodne zaščite preverili svoje znanje. O delu drugih obrambnih struktur ter sodelovanju z njimi smo se pogovarjali s štabnim starešino Milanom Blagojevičem.

Kot pravi Milan Blagoje- vič, so odlične uspehe pri bojni pripravljenosti in idejnopolitični čvrstosti enot in štabov dosegli z načrtnim delom, usposab- ljanjem pripadnikov TO in s tesnim sodelovanjem ter pomočjo drugih obram- nosamozaščitnih in druž- benopolitičnih struktur v občini. Pomemben dejav- nik je bilo tudi delovanje, ki je temeljilo na zasnovi SLO in DS v Meziški do- lini.

V splošni ljudski obrambni vojni bi terito- rialna obramba tesno so- delovala z drugimi obrambnimi strukturami in prebivalstvom?

»Zavedamo se, da je naša baza med prebival- stvom, za to spremljamo delovanje komitejev za SLO in DS v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah. Tesno sodelu- jemo z družbenopolitični- mi organizacijami, JLA, organi za notranje zadeve in sekretariatom za ljud- sko obrambo v naši občini. Za nadaljnje podružbljanje obrambnih in samozagaj- nih priprav sta v začetku 1984. leta občinski komite- za SLO in DS sprejela pro- gram dela komitejev v te-

meljnih bivalnih okoljih. Za kar najboljšo ocenitev položaja na tem področju so ustanovili delovne sku- pine, ki so pregledale var- nostnoobrambne načrte. Ugotovile so, da večina ko- mitejev v KS in tozidih ne

hodnje?

»Še vedno je premalo storjenega pri izpolnje- vanju samozagajnih na- log, za boljše počutje de- lovni ljudi ter občanov in njihovo varnost, varstvo zakonitosti, družbeni nad-

Milan Blago- jevič meni, da je pomemben dejavnik pri krepitvi naše obrambno sa- mozaščitne kulture nego- vanje izročil naše narodnoo- svobodilne voj- ne in sociali- stične revolu- cije.

skrbi dovolj za usposablja- nje delavcev in občanov, za njihovo zavestno delo- vanje in preprečevanje ne- gativnih pojavov in za utr- jevanje varnostne kul- ture.

Katerim pojavom boste morali pri vas nameniti več pozornosti v pri-

zor nad njo, za prometno varnost, higienskotehnič- no zaščito, varstvo pred požari in za preprečevanje kriminalnih ter drugih škodljivih pojavov. Prema- lo še skrbimo za varovanje družbenega in osebnega premoženja ter za varstvo okolja.

Kako boste uresničili te naloge?

»Da bi te zahtevne nalo- ge čimbolj obvladali in da bi delovne ljudi in občan- kar najbolj usposobili za izvajanje tovrstnih nalog v narodni zaščiti, smo sku- paj z drugimi odgovornimi organi izdelali program usposabljanja načelnikov narodne zaščite, njihovih namestnikov in pomočni- kov. Z njimi smo obdelali tudi poseben strokovni del usposabljanja, ki se je na- našal na fizično varovanje objektov, opis in uporabo strelnega orožja, s katerim so oboroženi pripadniki NZ, njeno vlogo v množič- nem izvidovanju, obvešče- valni dejavnosti in delova- nju skupin narodne zaščite v oboroženem boju. Ob koncu seminarja so sluša- telji opravili preizkus zna- nja in streljali s pištolo in puško. To usposabljanje smo si zamislili tako, da so sodelujoči usposobljeni za samostojno urjenje in vzgajanje drugih pripadni- kov NZ v krajevnih skup- nostih in tozidih. Mislim, da je seminar zelo uspel.«

In kako naprej?

»Tudi v prihodnje si bo- mo prizadevali, da bomo z vsemi obrambnovarnost- nimi in družbenopolitični- mi strukturami sproti od- pravljali posamezne po- manjkljivosti, na katere naletimo pri svojem delu. Tako bomo imeli tudi uspehe, ki jih je mogoče doseči le z načrtnostjo, si- stematičnostjo in priza- devnostjo.«

Drago Miklaveč

Hej brigade, hitite

Občinska konferenca ZRVS v Trbovljah vsako leto razpiše natečaj za najboljši spis na temo SLO in DS. Učenci osnovnih šol v tej občini se množično lotijo pisanja in stroga žirija ima veliko dela, da izbere naj- boljša dela in jih skromno nagradi. Objavljamo spis, ki ga je za letošnji razpis napisal Klavdij Koritnik, učenec 7. a razreda Osnovne šole Trbovlje.

Komandir splošno ljudskega odpora nam je ves zasopel prihitel oznanjal veselo novico: »Prihodnji teden imamo tečaj. Po razredu se je zaslusil vrisi in veselje, polno pričakovanja je zapolnilo sleherni koti- ček razreda. Učiteljica nas je seznanila z razdelitvijo po skupinah in nam na kratko orisala potek in delo. Tako smo se vsak s svojimi občutki spontano začeli pripravljati na ponedeljkov začetek tečaja.

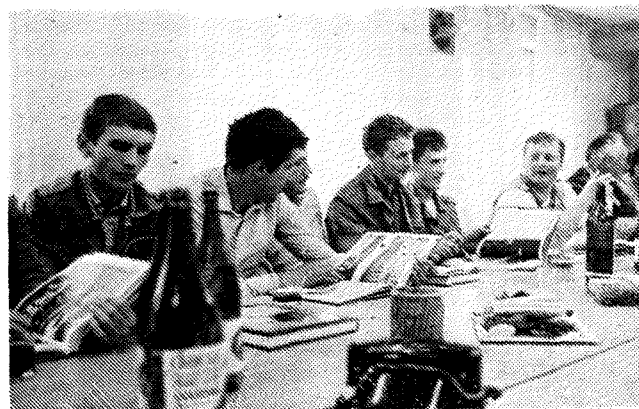
Po kratki začetni zmešnjavi smo se le porazdelili po učilnicah, nato smo imeli prve lekcije. Dodeljen sem bil drugi skupini, kjer smo prvo uro imeli na pro- gramu OJA, K (obveščevanje, javljanje, alarmiranje, kurirska služba). Tu smo spoznali bistva in naloge, ki jih imajo izvidniki in obveščevalci, najsi bo to v času vojne ali v miru. Glavne podatke smo si izpisovali v posebne beležnice. Kakšne pa so naloge in dolžnosti vsakega prebivalca SFRJ ob morebitnem napadu agresorja, smo izvedeli v uri SLO in DS. Največ ur našega usposabljanja je bilo posvečenih po mojem mišljenju najzanimivejši temi - prvi pomoči. Sezna- njali smo se z raznimi poškodbami in oskrbovanjem le-teh pri poškodovancu. To je bila snov, iz katere smo se naučili mnogo koristnega in humanega.

Nekaj ur smo imeli za pouk o polavtomatskih puškah M 59/66 ter puški M 48. Spoznali smo njune sestavne dele, namen, delovanje in naboje za izstrel- tev. Ob koncu tečaja smo preizkusili svoje znanje v sestavljanju in razstavljanju puške. Da pa bi bila stvar pestrejša, smo tekmovali na čas. Na poligonu in kas- neje na orientacijskem pohodu je naša skupina nabi- rala telesno pripravljenost. Učili smo se tudi orienta- cije s kompasom (merjenje azimuta).

O nevarnostih kemičnih orožij in strupov ter požarni varnosti je tekla beseda v urah o požarni zaš- čiti. Imeli smo tudi priložnost preizkusiti svoje ostre oči in mirne roke, saj sta bili dve uri namenjeni stre- ljanju. Kakšen poklic opravljajo naši tovariši gasilci, so nam prikazali v gasilskem domu, kjer je bil tudi ogled centra zvez.

Tako se je naš tečaj hitro iztekel. Vsi smo bili zado- voljni s tem, kar smo videli, a prevladalo je enotno mnenje, da je bil tečaj prekratek. Ponosni smo, da bomo nekoč tudi mi, če bo potrebno, sposobni častno in plemenito braniti našo domovino. In osnova vsake vojaške pripravljenosti so brez dvoma taki in podobni tečaji, kjer je združeno prijetno s koristnim. Držati se moramo Titove misli: »Pripravljeni moramo biti, kot da bo jutri vojna, a živeti, kot da bo večno mir.«

Sprejem teritorialcev s parade

V enoti teritorialne obrambe, ki je na paradi v Beogradu zastopala Slovenijo, so bili tudi teritorialci iz vseh petih gorenjskih občin. Pred dnevi so se gorenjski teritorialci, udeleženci parade, zbrali v Pokrajinskem štabu TO Gorenjske v Kranju, kjer sta jim predsednik pokrajinskega komiteja za SLO in DS Štefan Nemec in poveljnik PŠTO Franc Pagon čestitala za uspešen nastop v našem glavnem mestu. Posebnih čestitk je bila deležna edina ženska iz gorenjske TO Polona Poljanec iz enote, ki nosi ime po Stanetu Za- garju.

Ko so prejeli knjigo Titova poslednja bitka, so teritorialci obudili spomin na priprave na parado in na sam mimohod. Prav gotovo so njihovemu pripovedovanju prisluhnili tudi mladi in delavci v delovnih kolektivih in mladinskih orga- nizacijah, v katerih delujejo.

Marko Čavlovič

Srečanje ob dnevu zmage

Občinski štab TO v Ljutomeru je v počastitev obletnice osvoboditve pripravil tovariško srečanje pripadnikov in starešin svojih enot. O pomenu in krepitvi sistema SLO in DS je zbranim govoril predsednik občinskega komiteja ZKS Ljutomer Ožval Tučič. Predsednik skupščine občine Emil Kuhar pa je nekaterim starešinam in vojakom izročil državna odlikovanja, s katerimi jih je odlikovalo predse- dstvo Jugoslavije za njihovo dolgoletno delo pri krepitvi bojne pripravljenosti enot TO. Red zaslug za narod s sre- brno zvezdo je prejel Zvonko Knafljč, medaljo zaslug za narod pa Miloš Vrbancič, Andrej Škrget, Milan Oman, Milan Kukol, Anton Kaučič in Alojz Cigliarič.

F. M.

Takrat so grmeli topovi

Letos se ob spominih na sklepne boje vračamo z mislimi tudi na Orle pri Ljubljani, kjer se je bil ogorčen boj za končno osvoboditev Ljubljane. Bil je to pravi pek, saj se je sovražnik močno upiral in uporabljal je močno artilerijsko orožje. Kot vsako leto v maju je bila pri spomeniku na Orle tudi letos spominska slovesnost. Udeležilo se je precej tedanjih borcev, med njimi tudi Miran Šubic, tedanji komandant 8. brigade – in zdajšnji predsednik Gubčeve brigade.

Še po štirih desetletjih nosisijo preživeli iz bitke na Orle v sebi mnoge neizbrisne spomine. Tudi Miranu Šubicu so se orosile oči, ko jih je obujal. »Bil je to boj, ki je izžareval prave, najvišje etične vrednote,« pripoveduje. Zaradi težavne situacije, ki so jo doživljale v Ljubljanski pokrajini po osvoboditvi Trsta in Primorske, se sovražne enote med umikom iz postojank proti Ljubljani sicer niso močneje upirale, toda prav pred Ljubljano jim je uspelo organizirati močno obrambno črto. Iz dokumentov je razvidno, da je sovražnik organiziral obrambno linijo od Sostrega prek Orel v smeri Babne Gorice, Črne vasi in Horjula. Zakaj je dal sovražnik poudarek obrambi na Orle, ni jasno, situacija na Primorskem bi mu nemara narekovala drugačno

odločitev. Na Orle je razporedil svoje glavne sile, sestavljene iz 17. SS policijskega polka in 1. bataljona 19. SS, v obrambi pa sta sodelovala tudi 4. in 5. domobranski bataljon.

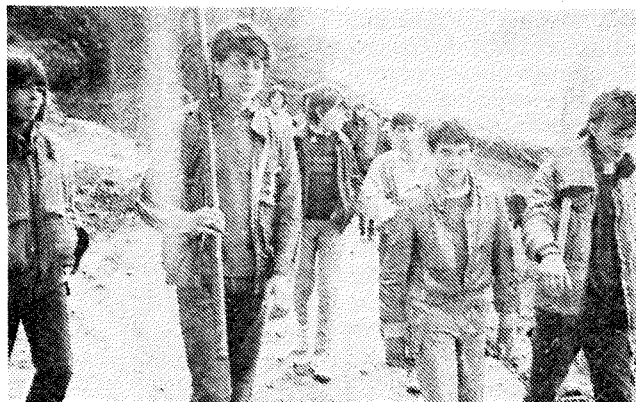
Dne 6. maja so prišle divizije NOV na tele položaje: 29. divizija je zasedla Vrhniko in Borovnico, 18. divizija Ig-Pijava gorica in 16. divizija območje Šmarja-grosupljega ter Višnje gore. V noči od 6. na 7. maj so dobile vse enote 15. in 18. divizije ukaz,

benu, na katerem stojijo sedanje hiše vasi Orle. En bataljon je ostal na koti nad Lisičjim za zavarovanje. Deveta brigada je odšla s Škofljice proti Lavrici, 10. je prišla z Iga ter se prek grebena nad Laniščem približala vasi Sela, 4. (Gubčeva) pa je odšla iz Šmarja in izpod Molnika prodirala proti Orlam, medtem ko je en bataljon ostal pod Molnikom v rezervi. Iz obstoječih virov ni razvidno, ali so štabi korpusa in divizij imeli na voljo podatke o sovražnikovih silah,

Osmega maja so brigade ostale na zasedenih položajih. Večjih bojev ni bilo, le artilerija, tako naša kot sovražnikova, sta okrepili svoje dejstvanje. Dne 8. maja zvečer so brigade prejele povelje za vnovični napad. Toda sovražnik se je začel nekaj pred 23. uro umikati s položajev proti Ljubljani. Takoj, ko je štab korpusa prejel obvestilo o umikanju sovražnih enot, je izdal povelje brigadam, naj jim sledijo. Brigade 18. divizije so odšle vzdolž ceste Škofljica-Ljubljana, vkorakale v mesto prek Karlovskega mostu in zasedle predvidene mestne predele...

O tem, kako so potekali boji na Orle in okolici ter o žrtvah, Miran Šubic ne govori rad. Pravzaprav je nesmiselno ponavljati dejstva, ki so negativno vplivala na potek teh bojev. Tudi občutke borcev, ki so takoj po teh bojih vkorakali v osvobodeno Ljubljano, je težko opisati, kajti mnenja so različna. »Res je, da smo bili presrečni, veseli, a obenem tudi v stalni pripravljenosti, saj je bilo treba teren očistiti izdajalskih tolč. V meni in mnogih soborcih bo ostal ta neizprosni boj, ki je terjal premnoge žrtve, za vselej v spominu. In prav na Orle sem občutil nekaj, česar nisem najbrž ves čas narodnoosvobodilnega boja: moralne vrline, požrtvovalnost, nesebičnost, hrabrost. Prav to je ena od dragocenih značilnosti bojev na Orle,« je sklenil pogovor Miran Šubic.

Jože Čurin

V počastitev zadnjih bojev na Orle in 40-letnico osvoboditve so se slovesnosti udeležili pionirji in mladinske pohodne enote.

naj v naletu prebijejo obrambno linijo in krenejo proti Ljubljani. Osmo brigada je v zgodnjih jutranjih urah krenila prek Škofljice in Lanišča mimo Lisičjega proti Orlam. Pod Lisičjim je razvila dva bataljona v strelce ter napredovala proti gre-

dejstvo pa je, da je bila silovita želja po osvoboditvi Ljubljane razlog, da so zamenjali bojna pravila ter podcenjevali sovražnikovo bojno sposobnost – in je zato krvavi boj, ki se je razvnel 7. maja na pobočjih Orel, terjal velike žrtve.

rob vasi, na planinsko pot, ki je bila odprta že leta 1908. Prav tako je bilo veliko tveganje, če bi ne bili krajanje Novakovi takšni, kakršni so bili, da so v boju in odporu videli svojo rešitev, in so zato tudi reševali ter skrbeli za ranjence in bolnišnico. Ohranjanje tega naravnega in kulturnega spomenika pa je za eno občino prevelik zalogaj. Poseben samoupravni sporazum o združevanju sredstev za njeno obnovo in vzdrževanje je leta 1979 propadel, zdaj poskušajo z novim. Ker je Franja od leta 1952 po zakonu zaščiten spo-

menik, je bila predlagana za Unescov seznam. Kje je ta predlog običaj, nihče ne ve! Prizadevajo pa si, da bi Franjo priznali kot slovensko znamenitost. Doslej je bilo namreč o partizanskem zdravstvu za slovenskih tleh napisanih 625 raznih člankov, o sami Franji pa kar 235. To je dokaz, da draži obiskovalce, tudi v svetu, kjer je bilo objavljenih kakih 30 večjih zapisov.

In kaj v prihodnje? Tej partizanski ustanovi kljub omejenim težavam le ne bije zadnja ura. O tem priča obisk Franje z vseh koncev sveta. V nedeljo so imele skupine obiskovalcev, tudi iz Velike Britanije, priložnost biti na nepozabnem srečanju v dolini reke Pasice. Kar verjeti niso mogli, da so se povsem po naključju znašli z vsemi tistimi, o katerih je zapisano nekaj skromnih podatkov na priložnostnih prospektih, ki jih je mogoče kupiti pri vstopu v bolnišnico. Bilo je tudi veliko mladih, ki še niso sedli v šolske klopi. Nekdo izmed njih je silil v svojo mamo, naj mu vendar pokaže pograd, na katerem je med vojno ležal njegov dedek.

Filip Šemrl

Osebe bolnišnice Franja 5. maja 1945 zapuščajo bolnišnico

Snidenje v Franji

Odbor skupnosti borcev partizanske bolnišnice Franje in vodstva borčevskih organizacij Cerkljanske sta v dolini Pasice v soteski nad Novaki pripravila srečanje ranjencev, invalidov, osebja centrale in oddelkov sanitetnega ekonomata. Skupaj so podoživljali tiste lepe trenutke majskih dni med 40. leti, ko so na čelu z zastavonošo Božom iz bolnišnice odkorakali v svobodo. Srečanja se je udeležila tudi delegacija vsedravnega združenja ANPI iz Vidma. V kulturnem programu pa so sodelovali mladi iz trgovskega podjetja Manufaktura iz Nove Gorice.

Večini izmed 67 članov osebja in blizu 500 ranjencev, kolikor se jih je skupaj do 5. maja 1945 zdravilo v partizanski bolnišnici Franja, je spregovoril njen ustanovitelj dr. Viktor Volčjak, ki je vnovič opozoril na več let staro pobudo Ivana Gabrijelčiča, da bi imeli v prihodnje vsi zdravstveni delavci in osebje skupne slovesnosti in srečanja. Pri

tem je mislil na vse zdravstvene delavce, ki so med vojno za ranjence in borce skrbeli na desnem bregu Soče in v partizanskih bolnišnicah Pavla in Franja. Deset let do 50. jubileja je torej še čas, da pripravijo vse potrebno za snidenje vseh, ki so delovali na ozemlju, kjer je bojno pot vklesal 9. korpus.

Partizanska bolnišnica Franja je le nekaj posebnega, ker je postavljena kot skrita bolnišnica na rob oziroma čez

menik, je bila predlagana za Unescov seznam. Kje je ta predlog običaj, nihče ne ve! Prizadevajo pa si, da bi Franjo priznali kot slovensko znamenitost. Doslej je bilo namreč o partizanskem zdravstvu za slovenskih tleh napisanih 625 raznih člankov, o sami Franji pa kar 235. To je dokaz, da draži obiskovalce, tudi v svetu, kjer je bilo objavljenih kakih 30 večjih zapisov.

In kaj v prihodnje? Tej partizanski ustanovi kljub omejenim težavam le ne bije zadnja ura. O tem priča obisk Franje z vseh koncev sveta. V nedeljo so imele skupine obiskovalcev, tudi iz Velike Britanije, priložnost biti na nepozabnem srečanju v dolini reke Pasice. Kar verjeti niso mogli, da so se povsem po naključju znašli z vsemi tistimi, o katerih je zapisano nekaj skromnih podatkov na priložnostnih prospektih, ki jih je mogoče kupiti pri vstopu v bolnišnico. Bilo je tudi veliko mladih, ki še niso sedli v šolske klopi. Nekdo izmed njih je silil v svojo mamo, naj mu vendar pokaže pograd, na katerem je med vojno ležal njegov dedek.

Filip Šemrl

Sestali so se borci Bračičeve

V domu JLA v Mariboru je bil zbor skupnosti borcev 13. SNOUB Mirka Bračiča za podravsko in pomursko regijo. Brigada je imela 11. in 12. maja 1945 v Borovljah v zadnjih bojih z esesovci, domobranci in drugimi kvistlingi več kot osemdeset žrtev. Borcem so na zboru izročili spominske medalje in nekaterim tudi knjižne nagrade (Martinu Grabarju, Ivanu Babiču, Antonu Budni, Jožetu Kojcu in Cirilu Gregorju).

Sprejeli so program dela za leto 1985. Vključevali se bodo v vse aktivnosti pododbora 14. divizije v Mariboru, sodelovali z osnovno šolo v Framu, ki je poimenovana po brigadi Mirka Bračiča ter sodelovali tudi pri organiziranju srečanja med šolami Bračičeva brigada Fram, Bračičeva brigada Kozje in Heroja Bračiča Tržič; skupaj z občinskim odborom zveze borcev Maribor-Tezno bodo organizirali taborniški odred na osnovni šoli v Framu, ki se bo imenoval po Bračičevi brigadi.

V občini Maribor-Ruše bodo predlagali poimenovanje šole po narodnem heroju Dušanu Remihu, ki je pokopan v skupni grobnici borcev, v občini Slovenska Bistrica pa po Bračičevi brigadi, saj je brigada 11. oktobra 1944 tam izvedla smelo akcijo. Za drugi del monografije o brigadi bodo zaprosili za pomoč družbenopolitične skupnosti in delovne organizacije.

M. K.

Tudi na Norveškem so grobovi Jugoslovanov

Po okupaciji Norveške v aprilu 1940 so Nemci začeli utrjevati njene obale in jih spreminjati v severni del »atlantskega zidu«. Za to delo so mobilizirali velikansko število delovnih »sužnjev« iz vse okupirane Evrope in seveda tudi iz Jugoslavije. Koncentracijska taborišča Korgen, Osen, Beisfjord, Karasjok, Botn, Oerland, Potus in druga so posejana s trupli jugoslovanskih internirancev.

Bela grobnica Jugoslovanov, ki so jo po vojni postavile prijateljske norveške roke, je obrnjena proti jugu, proti daljnji domovini. Pisatelj Dušan Azanjac je v spomin na strašno dogodka v koncentracijskih taboriščih severne Norveške napisal knjigo Bela grobnica, ki jo je v slovensko prevedel naš pesnik Ivo Minatti že 1961. leta, izdala pa založba Borec.

Ogledal sem si eno izmed mest, v katerem je bilo koncentracijsko taborišče. Po prehodu finko-norveške meje smo se ustavili v mestecu Karasjok, ki leži ob istoimenski reki. Tam je bilo med drugo svetovno vojno zloglasno taborišče, v katerem je prebivalo veliko Jugoslovanov. Naš vodnik je v mestu kupil šopek svežega cvetja in ga povezal s trakom v barvah naše trobojnice. V spontani spominski slovesnosti smo ga položili na skupno gomilo, v kateri počiva 150 jugoslovanskih žrtev.

Ernest Rečnik

Ko so zapele babice!

V Dolenji Trebuši so 19. maja v sodelovanju z občino Idrija in Tolmin pripravili zbor aktivistov OF nekdanjega severnoprimskega okrožja.

Da bi obudili spomin na nekdanje dni bojev, so k sodelovanju v kulturnem programu povabili tedanji deklški pevski zbor Vojsko, ki je prav tam pred štiridesetimi leti nastopil s krstnim koncertom ob 100-letnici rojstva Simona Gregorčiča. Takratni koncert je močno odjeknil po dolini vse tja do Idrije in Tolmina. Navdušeni, neutrudljivi zborovodja Albin Završnik je tudi zdaj, po štiridesetih letih z vso vnašo organiziral vaje, čeprav so takratna dekleta medtem že postale babice in nekatere celo prababice. Od takratnih osemdesetih, devedesetih se jih je zdaj zbralo – tako na vajah kot na končnem nastopu – prek petdeset. In s kakšnim navdušenjem! Nekateri so prišli iz Ljubljane, Zagreba, Trsta, in celo iz Toskane v Italiji. Tako kot nekoč je s polnim občutkom zazvenela njihova partizanska pesem.

Ta pevski zbor je bil edinstveni primer takratne množičnosti in dobrega petja na okupiranem ozemlju. To je bil odmev nacionalno prebujajoče se Primorske, pa tudi plod neutrudljivega dela učitelja Završnika. Po grapah in bregovih Kanomlje, Vojskega, Čekovnika in Trebušne je v snegu in mrazu pešal s svojimi gosli in učil. Nekatera dekleta so imela često tudi po dve do tri ure hoje na vajo. Nastopale so na mitingih, pred brigadami in drugod. Brž ko je prišla svoboda, pa je ta zbor dobesedno »vdril« v dolino, v mesta – ter iz najsiriromašnejših krajev in požganih domov označil novi čas. Tako so ta dekleta pela v Idriji že 1. maja 1945, v Gorici (Teatro Verdi) 9. maja, nato pa še po Gorenjskem, v Ljubljani, in celo v Beogradu.

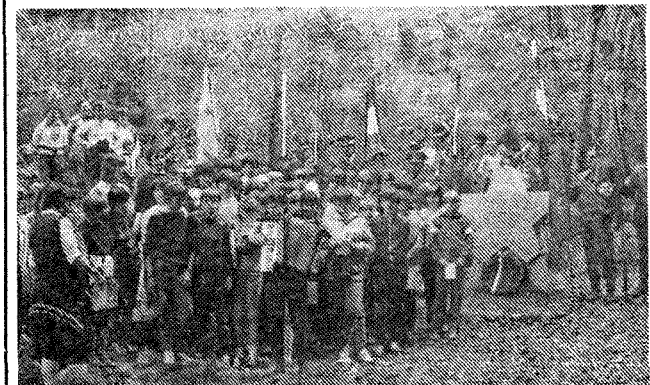
Tokrat, po štiridesetih letih, so program dopolnjevali še zbor iz Trebuše, mladina in gledališka skupina. Po dolinah Trebuše, Tolmina in Idrije je spet oživelo ozračje nekdanjih partizanskih časov.

Karel Makuc

Petsto pohodnikov na Davovcu

V nedeljo, 12. maja, je krajevna organizacija zveze borcev iz Cerkelj organizirala tradicionalni pohod k spominskemu obeležju na Davovcu pod Krvavcem. Davovec leži na nadmorski višini 900 metrov. Srečanja se je

novne šole ter taborniki Gorenjskega odreda iz Cerkelj. Dogodke na Davovcu, kjer je 3. avgusta 1942. leta padlo v spopadu 16 borcev, od tega kar 13 borcev 2. grupe odredov in 3 borci Kokrškega odreda, je orisal Tone Za-

V kulturnem programu na Davovcu so sodelovali učenci OŠ Davorin Jenko iz Cerkelj in taborniki

udeležilo več kot 500 pohodnikov, med njimi borci 2. grupe odredov in Kokrškega odreda, praporščaki, mladinci, taborniki in številni krajanje iz vasi pod Krvavcem. V kulturnem programu so sodelovali učenci os-

letel. Avgustovski dnevi leta 1942 pod Krvavcem so bili najbolj tragičen dogodek v vsej štiriletni narodnoosvobodilni vojni na območju Krvavca in med dolinama Kokre in Kamniške Bistrice.

Janez Kuhar

Lepo srečanje

Letošnji april je imel malo lepih dni, toda 25. april je bil zelo lep sončen dan. V Slovenskih Konjicah so se tiste dne zbrali borci 3. bataljona 3. brigade VDV in se spominjali, kako so pred štiridesetimi leti osvobodili ta kraj. Pomenili so se o delovanju odbora skupnosti in položili venec na grob svojemu tovarišu Viktorju Pisniku, ki je padel 8. maja 1945 v Bežini.

Tistega dne so se zbrali tudi vsi borci Bračičeve, ki živijo na območju konjiške občine, pridružili pa so se jim še zastopniki odbora skupnosti borcev te brigade iz Ljubljane ter zastopniki odbora skupnosti borcev 14. divizije. Vsi skupaj smo odšli h grobu padlega komandanta Bračičeve Milenka

Kneževiča v Špitaliču, kjer je bila zelo lepa spominska slovesnost. Spomine na pri-ljubljenega komandanta Milenka je obudil njegov bojni tovariš dr. Hubert Zaveršnik, šolska mladina iz Špitaliča pa je zapela in recitala. Sledilo je skupno srečanje borcev VDV in bračičevcev v šoli v Špitaliču, kjer so tistega dne slavili krajevni praznik. Borcem Bračičeve so razdelili spominske medalje z vgraviranimi imeni. Na Tolstem vrhu smo si v domu borcev ogledali še stalno razstavo o bojni poti Bračičeve in njenem komandantu ter se v živahnih pogovorih spominjali mnogočesa, kar smo doživljali med NOB.

Julka Tajnikar

Domobranci so z zločini nadaljevali vse do umika na Koroško

Žene so morale z zobmi izgristi peterokrako zvezdo z zastave

V šolski kroniki Brdo pri Lukovici v domžalski občini je opisan tragičen dogodek, pravzaprav domobranski zločin. Nemški policisti so že marca 1945. leta zapustili dve utrjeni postojanki v Šentvidu pri Lukovici, ob glavni cesti Domžale-Celje. Domobranci so izrabili priložnost in se nastanili v teh dveh postojankah.

Bližala se je svoboda in vaščani te in drugih okoliških vasi so skrivaj pripravljali zastave. Zakonca Stanko in Mara Gaberšek sta slovensko zastavo s peterokrako zvezdo odnesla k zvoniku. Bilo je osmega maja in v okolici Ljubljane so bili zadnji boji. Stanko Gaberšek in Gregor Novak sta se povzpela v zvonik, spodaj pa se je zbrala množica, ki je željno čakala, kdaj bo zavihrala zastava. Tedaj se je mimo na kolesu pripeljal domobranec Vladimir Šmon iz Imovice, partizanski dezenter, ki je videl razpoloženje ljudi in plapolajočo zastavo. Pohitel je v postojanko, iz katere je planila skupina nervoznih vročekrvnežev, ustrelila nekajkrat v zastavo, s silo razgnala ljudi, Gaberška in Novaka pa aretirala. Kaj so z njima delali v domobranski postojanki, ni znano. Vemo pa, da so ju že čez nekaj ur ustrelili in na hitro zagrebli na bližnjem pokopališču. To so storili le nekaj ur pred kapitulacijo Nemčije.

Naslednjega dne, na sam dan osvoboditve, pa so ob pol petih zjutraj prinesli ženam, ki so bile zaprte v njihovi postojanki, prestreženo zastavo, ki je bila le nekaj minut v zvoniku. Pred naperjenimi brzostrelkami so morale z zobmi izgristi iz nje peterokrako zvezdo. Potem so domobranci naložili svojo opremo na vozove, odprli so zapore in ženam dejali, da odhajajo na Koroško, čez dva meseca pa se bodo zmagovito vrnili.

Osmega maja, ko so ljudje že začeli postavljati mlaje in izobešati zastave, je bil v Flerinovi hiši v Mengšu sestanek med aktivistom OF mladim Ivanom Vidalijem, domačinom, in poveljnikom domobranske postojanke Antonom Sršenem ter domobrancem Francem Mušičem. Slednja dva sta že bila preoblečena v civilne obleke. Vidali jima je razložil položaj in zahteval popolno vdajo. Domobranci sta hotela vedeti, če Vidali lahko vsem zagotovi življenje. Ker so bili nakeri domobranci za vdajo, drugi pa ne, kot je povedal Sršen, jima je Vidali določil dve uri za premislek. Če se bodo vdali, naj do druge ure popoldne izobešijo belo zastavo.

Vidali je hitro obvestil nekatere aktiviste, med njimi čevljarskega mojstra Franca Zalokarja, Jožeta Blejca in še nekatere. Kmalu je domobranec v civilu sporočil, da s postojanke visi bela zastava, orožje je odloženo v veži, oni pa so se pripravljali vdati partizanom. Vneti aktivisti so svoj pohod v

svobodo hoteli proslaviti tako, da so sklicali sestanek krajevnega odbora OF kar v domobranski postojanki. Ko so prišli tja, so ugotovili, da so res odložili okoli 30 pušk, toda nobene brzostrelke. Tudi domobranci niso bili nikjer. Popihali so jo proti meji. Na presenečenje vseh pa so se na kolesih v Mengeš pripeljali domobranci iz Vodice. Ljudje so se razbežali, skakali skozi okna, nekatere aktiviste pa so domobranci zajeli v postojanki (brata Ivana in Primoža Vidali, Toneta Blejca in Franca Zalokarja). Zalokar se je izgovarjal, so so si hoteli ogledati zapuščeno postojanko. Sčasoma so se vsi izmuznili ali pa so jih izpustili. Zvečer so domobranci iz Vodice ponovno aretirali Zalokarja in ga vso noč zasliševali v postojanki. Zjutraj na sam dan osvoboditve so ga v bližini ustrelili. Po zločinu so vođaški domobranci zbežali proti meji.

Šestega maja 1945. leta so domobranci blizu Gorič na Gorenjskem ubili politično delavko OF Pavlo Ažman-Jasno iz Strahinja. Osmega maja so blizu Besnice pri Kranju ustrelili 62-letnega Leopolda Puharja iz Kranja, čigar otroci so bili vsi partizani.

Sedmega maja 1945. leta ob enajstih dopoldne so trije ljubljanski domobranci v bližini današnje osnovne šole Vide Pregarc v Mostah v Ljubljani brez razloga ustrelili dve učenci, in sicer 14-letno Anči Prelec in 11-letno Olgo Šeremet. Eden od teh treh domobrancev je bil po vojni obsojen na nekaj let zaporu, zdaj pa živi v manjšem slovenskem mestu, kjer je zelo aktiven kulturni delavec, amater.

Vzklikala je težko pričakovana svoboda. Lesni trgovec, načelnik Sokola in telovadec Janez Arko se je vrnil iz tujine domov, v Ribnico, ki je bila med vojno večkrat bombardirana. Bombe so porušile njegovo hišo kakor tudi hišo njegove mame Matilde Arko. Žalosten je sedel na razvaline in premišljeval, kakšna neki je usoda njegove žene in hčerk. Kolikokrat je v teh treh letih mislil nanje: ko je bil v reških zaporih, v zloglasni Rižarni v Trstu, v gestapovskem zapru v Beljaku in v raznih koncentracijskih taboriščih. Kako mu je hitreje udarjalo srce, ko se je bližal svoji rojstni vasi, domu in družini! Zdaj ga je razjedalo mučno vprašanje: Kje je žena, kje sta hčerki Darja in Breda? Je mogoče, da jih ne bo nikdar več videl?

Darja in Breda sta bili zelo nadarjeni za učenje.

Breda je po opravljeni ženski gimnaziji v Ljubljani na univerzi študirala kemijo, medtem ko je Darja po gimnaziji in abiturient-skem tečaju na državni trgovski akademiji v Ljubljani uspešno končala sedem semestrov na filozofski fakulteti. Sestri sta bili članici naprednega akademskega društva Jadran in članici Sokola. Zaradi naprednih idej in dela za OF so Italijani obe zaprli v kočevske zapore in ju izpustili šele tik pred kapitulacijo Italije. Za napredne in »ožigosane« študente je bil študij na ljubljanski univerzi med vojno nemogoč, posebno po ustanovitvi Ljubljanske pokrajine in domobranstva. Breda in Darja sta doma čakali ko-

Naslednjega večera se je zgodba ponovila. Neznanci so potrkali na okno in poklicali na pogovor Darjo. Tretji večer so na podoben način odpeljali še njuno mamo Marico.

Čez nekaj dni so sorodniki zvedeli, da so vse tri zaprte v prostorih gostilne pri Cenetu v Ribnici. Mama je bila zaprta v mračni in hladni podzemni vinski kleti, Breda in Darja pa v tujski sobi. Odtod so mamo Marico odpeljali v Ljubljano in jo zaprli v policijske zapore na Povšetovi cesti, Breda in Darjo pa so premestili v Ramorjevo hišo nasproti bivše meščanske šole v Ribnici.

Nadaljnja usoda sester je zavita v meglo. Ljudje so

Umik ob koncu vojne skozi Tržič

nec vojne, ki jima bi omogočil nadaljni študij.

Po bombardiranju Ribnice sta se Darja in Breda z mamo Marico Arko nastanili v Rudeževi vili na Ugarju pod Veliko goro, tri kilometre od Ribnice. Nekega večera marca 1945. leta so domobranci zahtevali, naj pride Breda ven. Po pobočju hriba je še ležal sneg in ponoči je bilo mraz. Slabo oblečena Breda je prišla ven, misleč da se bo po pogovoru vrnila v hišo. Nikdar več se ni vrnila.

videli, da so nekega dne domobranci z vlakom odpeljali mladi dekleti. Sorodniki so ju iskali po ljubljanskih zaporih, toda povsod so zatrjevali, da ju ni v zaporu. Za vsemi tremi, mamo, Darjo in Bredo Arko je izginila sled in nihče niti do danes ne ve, kje so jih pomorili.

Med umikom z Dolenjske so domobranci ubili Nada Kodela-Robežnikovo in Zofko Korče. Njuni okostji je našel kmet iz Pijave gorice v gozdu med

mene ne imejte nobenih skrbi, sem vesela in korajžna... Gremo v Ribnico na prisilno delo in nas lahko obiščete, me se ne smemo vrniti. Doma temeljito pospravite! V prvi vrsti pa pazite na mojega miljenčka Markca, ker mi je ta edina skrb. Sicer bo kmalu odrešenje...»

Na prisilnem delu v Ribnici je bilo zelo veliko žensk iz Ljubljane. Dva transporta sta prispela teden dni pred koncem vojne. Pred umikom so domobranci razpustili tabo-

rišče, v Velikih Laščah pa so spet zastražili jetnice in jih zadržali kot talke za primer, če bi jih napadli partizani. Pred odhodom iz Velikih Lašč so interniranke spet izpustili in ženske so peš nadaljevale pot proti Turjaku in Ljubljani. Po cesti se je vila dolga kolona kmečkih voz obupane domobranske vojske in številnih njihovih družin. Nekateri družine so bežale iz strahu zaradi sodelovanja z morilci in predvsem ovadustva, druge so se umikale zaradi belogardiistične propagande, da bodo partizani pobili vse domobranske družine.

Interniranke so bile zaradi mučenja v zaporih in prisilnega dela v Ribnici hudo izmučene; komaj so se pomikale po cesti. Domobranci na kmečkih vozovih z urnimi konji so kričali, da je to le kratak izlet do zavezniške vojske na Koroškem. Kmalu se bodo vrnili in osvobodili Slovenijo. Nekateri interniranke so vabili na vozove. Najprej je na neki voz prisel ena, potem druga.

Korčeto je močno žulil čevlji. Težko je hodila in noge so ji krvavele. Obrnila se je k Robežnikovi in rekla: »Veš, jaz bi prisel, ker zelo težko hodim, samo sama ne grem na voz. Če greš še ti, potem bi sprejela vabilo.« In tako sta se Nada in Zofka odpeljali z domobranci na vozu proti Ljubljani. Še prej sta se s tovarišicami zmenili, da jih bosta počakali v Pijavi gorici, kjer bodo odložili njihovo opremo.

Sorodniki so ju dolgo, dolgo iskali... Zvedeli so, da sta priselili na domobranci voz, toda v Ljubljano nista nikoli prispeli.

Kako smo se počutili mi vsi, ki smo se bojevali in delali za svobodo, za to našo prelepo domovino, ko smo slišali za domobranska grozodejstva. Ko je Tone Fajfar februarja 1944. leta zvedel za množične moritve partizanskih družin na Barju, je v svoj dnevnik zapisal:

»Kaj naj pričakuje bela garda za to brezumno divjanje? Na dan obračuna bodo naša srca otrdela kakor kamen in nihče s prstom ne bo mignil, dokler ne bodo prav do zadnjega iztrebljeni vsi izdajalci. Kje je sila, ki bi mogla sedaj preprečiti najbolj krvavo maščevanje. V kom izmed nas bo po vsem tem še prostor za milosrčnost, za usmiljenje?...«

Jože Vidic

Padel ob preboju sremske fronte

V Bistrencih v Makedoniji se je že pred vojno nastanilo 35 družin, ki so prebežale iz Slovenskega primorja, da bi se umaknile nasilju fašizma. S posojili tedanje hipoteke ne banke so odkupovali zemljo od turških prebivalcev, ki so se množično izseljevali v Turčijo.

Primorski Slovenci in drugi vaščani te vasi so dali v letih boja dostojen delež za svobodo. Med 35 borci je bilo 21 primorskih Slovencev. V partizanskih enotah jih je padlo pet.

Slovenski borci so sodelovali v makedonskih brigadah vse do osvoboditve Makedonije. Nekateri izmed partizanov iz Bistrenc so bili s 14. makedonsko brigado na sremski fronti, kjer je

v različnih enotah sodelovalo prek pet tisoč Slovencev.

Na sremski fronti so bili tudi štirje bratje Pegan iz makedonske vasi Bistrenci:

Vlado Pegan

Anton, povojni starešina v JLA, Dušan, medvojni komandant bataljona in povojni kapetan JLA, Izidor, prav tako komandant partizanskega bataljona in po vojni povojni polkovnik ter Vladimir, ki je bil rojen leta 1917 v Trnju pri Pivki, od koder je bila doma njegova mati, medtem ko je bil njegov oče iz Gaberji pri Stanjelu ter zaposlen kot železničar v Trstu.

Zaradi tedanjih razmer na Primorskem je vsa družina pobegnila v Jugoslavijo. Nekaj časa so živeli v Marofu pri Starem trgu, nato v Čabru na Hrvaškem, pa v Dolenji Lendavi, od leta 1931 naprej pa v Bistrencih v Makedoniji.

Vladimir je deloval v revo-

lucionarnem mladinskem gibanju že od začetka vojne. Jeseni štiriinštiridesetega je šel z večjo skupino prostovoljcev na levi breg Vardarja v 4. makedonsko brigado na Plackovici, s katero se je udeležil številnih bojev ob osvobajanju Makedonije, ob ustanovitvi 14. makedonske brigade pa je prišel vanjo kot komandir zaščitne čete in kasneje poveljnik bataljona. Bil je hraber in zavzet borec.

Po končanih bojih za osvoboditev Makedonije se je 14. makedonska brigada v sestavi 15. korpusa udeležila bojev na sremski fronti. Na bojišču pri Kutini, kjer je njegova enota jurišala na utrjene nemške položaje, Vladimir Pegan boja ni preživel. Padel je 27. aprila 1945 pri Kajgani, pokončen od sovražnikovega mitralješkega rafala.

Albert Klun

Partizanka Breda

Pred vojno Fludernikova, sedaj Borniškova Ivanka, ena prvih kurirk, prekaljenih aktivistk na področju Gotovelj, nam je pripovedovala spomine na vojno.

Stara sem 64 let in se predvojnih let dobro spominjam. Kaj bi se ne! Bili smo prava proletarska družina: oče je delal kot zidar pri mojstru Jordanu, mama je gospodinjala, jaz pa zarana od kmeta do kmeta.

Ko se je oče zaposlil v rudniku Zabukovica, kovačnici prvih komunistov, se je v našem stanovanju precej spremenilo. Oče se je družil z idejno naprednimi ljudmi. V Gotovljah so ga šteli med najbolj napredne. Nekateri so govorili:

»Fludernik je brezbožnež, kar naprej nosi iz Zabukovice novice, ki niso povsede žandarmeriji.«

Mati je bila bolna in ji ni zaupal stvari, ki jih je nosil v svojem srcu. Meni pa je veliko zaupal in me nekako pripravljala na težke dni.

Verjela sem mu, saj je veliko bral in je veliko vedel in seveda tudi slutil.

»Ivanka, klonili ne bomo, na to moraš biti tudi ti pripravljena.«

Spominjam se poznega večera. Na robu dvorišča so imeli kratak posvet. Uran-kar, zdaj že pokojni Rudi Cilensšek, s svojo skupino je bil verjetno domnjen z očetom.

»V ilegali smo. Prenočili bomo. Najbrž bomo ostali nekaj dni.«

Kar je res, je res. Moj oče je pri mnogih predvojnih komunistih užival popolno zaupanje. Ob prihodu Nemcev je bilo pač tako: mnogi so mislili, da nam Hitler pri- naša svobodo in lepše življenje. Posebno oni, ki so pomnili »zlate« čase bivše Avstrije. Moj oče je mislil drugače. O vsem me je podučil. Često je poudarjal:

»Ivanka, o ljudeh, ki prihajajo k nam, ne sme nihče izvedeti. Če bo moje sodelovanje razkrito, smo izgubljeni.«

Potem je prišlo najvažnejše. Oče mi je povedal, da ima ilegalno ime Gorazd. Rekel je, naj si tudi jaz izberem ime, saj sem ena prvih kurirk v našem kraju. Dneve in noči sem premišljevala. Končno sem se odločila za ime Breda. Tako smo pri-

Gašper Fludernik

Fluderniku dobili dvojice novih imen: Gorazd-Breda.

Ob naštevaju imen prvoborcev, ki so že kar leta 1941 prihajali k Fluderniku, se nenehno spominja tudi svojih mladih let. Bila so resnično težka. Spominja se njihove kovačnice in veselih trenutkov, kako so po večerih prepevali. Mama je pela alt, oče prvi tenor. Učitelj jim je bil Milan Apih, ki je kot učitelj nekaj časa poučeval na osnovni šoli v Gotovljah.

Gašper Fludernik se je rodil 6. januarja 1900 v Gotovljah. Po značaju je bil vesel in odločen, delaven in narodno zaveden, sovražil je Nemce in domače izdajalce.

Med okupacijo je sodeloval že leta 1941 s krajevnimi aktivisti OF v Gotovljah. Spomladi 1943. je bil ustanovljen vaški odbor OF in Fludernik je bil prvi sekretar. Na osvobodeno ozemlje Zgornje Savinjske doline je odšel 23. septembra 1944. Tam je bil dodeljen v pionirski bataljon. Po ponovni okupaciji tega področja so ga Nemci 24. decembra 1944 ujeli in nato na Vranskem ustrelili, kjer je tudi pokopan.

Hčerka Ivanka, s partizanskim imenom Breda, je z očetovim nasvetom postala ena prvih kurirk.

Tudi on je poznal očetovo delo, zato v hiši ni bil redek gost. Žabe se je imenovalo pevsko društvo. V Kačevi dvorani so igrali igre.

Bila so težka leta in vendar se jih danes spominjam kot najlepša leta mojega življenja.

Znova je tukaj neusmiljeni vojni čas. Oče, ki je dokupil že pred vojno nekaj malega zemlje, da so pozidali marof, je bil iz meseca v mesec bolj zapleten v kurirske mreže, toda Fludernikova hiša je bila ena glavnih javk na levem bregu Savinje na območju sedanje občine Za-

lec. Prihajali so, prespali ali pa preživeli nekaj dni na marofu, nato pa po skritih poteh v gozdove. Oče je nič kolikokrat prevaral do zob oboroženo policijo. Tu in tam pa so že prihajala preteča obvestila.

»Fludernik, še malo in bo zanka zadrgnjena.«
Kam?
V gozd!

Ko sem zvedela, da je padel neke pri Vranskem, mi je bilo strašno hudo. Jokati pa javno nisem smela, saj sem morala očetovo smrt prikriti pred bolno materjo. Daleč je vse to in vendar tako blizu, kot da se je zgodilo včeraj.

Po očetovi smrti sem imela javko in kurirske poti na skrbi jaz.

Često se je zgodilo, da so bili na dvorišču Nemci, nad hlevom pa v senu skriti partizani. Spominjam se, kako sem stregla bolni materi. Ob pogledu skozi okno sem zagledala dolgo vojaško kolo- no. Nekam samozavestno sem stopila na dvorišče in že sem bila obkoljena. Tudi v hišo so prišli. Videli so bolno mater v postelji, zlagala sem se, da je oče v službi. Prosili so za ogenj, da so si prižigali cigarete. Spraševali so me, če kaj vidim partizane, kje je najbližja pot na

Ponikvo, kjer je bil takrat štab spodnjosavinjskih partizanov. Na Ponikvo so res prišli, partizanski štab pa se je še pravi čas umaknil, tako da žrtev partizani niso imeli, Švabi pa so jo kar dobro skupili.

Ponovno je bilo čutiti, kako zahtevna in nevarna je bila kurirska zaprisežena dolžnost.

Še kar čila Ivanka nadaljuje s spomini. Prislunne mož, ki je bil dolga leta res vesten cestar, prislunne si- nova. Mlajši, Boris, je eden boljših prvih tenoristov pri

moškem zboru v Gotovljah. Prav gotovo bi prislunhila tudi hčerka Breda, predmetna učiteljica telesne vzgoje, vendar službuje predaleč od doma.

Ja, hm, prispe pošta, seveda po naših kurirskih kanalih: pri Bačevih-Lužarjevih v Podlogu je nad hlevom veliko sanitetnega materiala. Nekdaj so podložki fantje in dekleta ubrano zapeli:

Stoji, stoji ta Podlog, o j Podlog dolga vas...

Nemci, oboroženi od glave do pet, stiskajo obroč. Bo spet na vrsti Ponikva? Ali velik transformator, ki so ga hoteli partizani na vsak način onesposobiti? Torej, Ivanka na pot! Če me je bilo strah? Bilo me je, pa čeprav je bilo za menoj več sto nevarnih kurirskih poti.

Podlog je resnično ena najdaljših savinjskih vasi. Tudi gozd ni tako daleč. Kar precej Podložanov je našim borcem pridno pomagalo. Pri tej pomoči ne smemo misliti zgolj na prenašanje pošte. Pomisliti je treba na oskrbovanje ranjencev, pletenje nogavic, pranje in krpanje perila in še kaj.

Torej, v Podlogu Nemec pri Nemcu. Tudi pri Bačevih. Mislim in mislim. Saj res, Bačeva mati je tudi šivilja. Po kaj si prišla? so zahtevali od mene. Med Nemci so bili tudi vermani, ki so skrivaj delali za partizane. Seveda na svoj način. Obloko sem prišla pometi! sem nekam odločno povedala. Ali, zakaj mi bo koš? Doma imam bolno mater sadje ji zelo prija. Posebno kompot.

Obloko sva res navidezno merili. Bačeva gospodinja je vedela, da so na parni zdravila, ni pa vedela, na katerem koncu so skrita. Nemci so se nacejali s pijačo – pri Bačevih je je bilo vedno dovolj. Jaz pa skoraj neopazno s košem na parno. Vedela sem, v katerem koncu je pa skrit sanitetni material. Spodaj malo otave, nanjo zdravila in povoj, na vse to soč- na jabolka. Nato pogumno med vrstami Nemcev proti domu. Pravi čudež: nihče ni brskal po košu. Ves sanitetni material je bil kmalu v pravih rokah –

Se je nanizala nekaj spominov, kako je poznala vsak grm, vsako stezico, na srečo pa jo smrt ni dohitela. Iz vseh spominov je vstajal oče, ki ji je bil prvi zgled, kako se je treba bojevati za svobodo.

Drago Kumer

Za svet brez nasilja

Na letošnji spominski slovesnosti v Dachauu je bila tudi delegacija občinske organizacije zveze borcev z Jesenic. Sestavljali so jo nekdanji zaporniki tega taborišča.

Vsem udeležencem tega spominskega shoda, vsej nemški in svetovni javnosti je bila naslovljena poslanična mednarodnega komiteja bivših zapornikov, v kateri med drugim piše: »Koncentracijsko taborišče Dachau je bilo prvo taborišče v nacionalsocialistični Nemčiji. Bilo je za vzor mnogim naslednjim taboriščem in hkrati simbol nacističnega terorja. Dachau ni bil le taborišče, temveč tudi kraj in metoda nečloveškega mučenja in ubijanja. Nemočni ljudje so bili zaradi svojega prepričanja in svoje dejavnosti proti nacizmu mučeni in umorjeni. Mesto Dachau, katerega ime je šlo v svet prav zaradi grozot nacističnega nasilja, se je oddolžilo žrtvam s postavitvijo in vzdrževanjem dostojnega spomenika. Prebivalci Dachaua obsojajo zločine koncentracijskih taborišč nacionalsocialističnega sistema iz svojega prepričanja in zahtevajo v imenu vsega človeštva, da se take grozote nikjer in nikoli več ne ponovijo.«

Poudarek letošnji 40. obletnici osvoboditve zapornikov je dal govornik – odposlanec predsednika ZR Nemčije, ki je v svojem govoru med drugim povedal, da »sedanji« Nemci niso krivi za takratne zločine, so pa dediči grde politične preteklosti. Zato je potrebno s posebno pozornostjo gledati na razvoj političnih, socialnih in ekonomskih razmer v ZR Nemčiji.

Letošnje slovesnosti ob obletnici osvoboditve Dachaua so se udeležili poleg najvišjih predstavnikov ZRN in dežele Bavarske še predstavniki vseh narodov in držav, katerih pripadniki so bili zaporniki v taborišču. Po večini so bili konzularni diplomatski zastopniki, še več pa je bilo zastopnikov političnih organizacij in strank, v prvi vrsti organizacij odporiškega gibanja ter organizacije bivših internirancev in zapornikov, med njimi seveda naša delegacija.

Ob nepreglednem številu nekdanjih taborščnikov vseh narodnosti se je slovesnosti udeležilo še večje število demokratično, protinacistično in protivojno usmerjenih domačinov. Ni bilo mogoče spregledati transparentov in gesel, ki opozarjajo na nevarnost nezadržnega oboroževanja, na nevarnost revanšizma in neonacizma, na nevarnost vseh oblik uničevanja človekovega okolja in človeštva samega. Slovesnost v počastitev obletnice osvoboditve preživelih zapornikov nikakor ne zadošča današnjim potrebam, čeprav je bila izvedena s posebno pozornostjo do vseh tistih, ki se iz taborišča niso vrnili. Vedno znova je treba opozarjati na stranske poti, ki so privedle do grozot, kakršne so se dogajale v uničevalnih koncentracijskih taboriščih. Hkrati je treba pokazati poti, ki posamezne narode in človeštvo vodijo v sistem miru in pravičnosti, brez izkoriščanja, brez grozot, brez vojn in brez uničevanja.

Ob tej priložnosti je bilo čutiti, da večji del nemške javnosti, zlasti mladine, čeprav je razcepljena na socialiste, komuniste, liberalce, svobodnjake, demokrate, »zelene« in še mnogo druge strankaske opredelitve, obsoja nacistično preteklost in vse negativne pojave tistega časa, se jih zaveda ter se aktivno zavzema za pravičnejši svet brez vojne in nasilja, brez lakote in ponižanja.

Albin Kobentar

Bojan Tolazzi

DACHAU – V TRPLJENJU IN SVOBODI

Sedaj pa taborišče. Zopet ilegalno delo. Samo kako? Kdo nas bo povezal v celoto. Komu zaupati med tujimi ljudmi? Stisnilo me je pri srcu in v duši. Pogledal sem skozi okno. Snežilo je. Spomnil sem se zasnežene Bloške planote, Loške doline, na svet pod mogočnimi gozdovi Javornika in Snežnika. V mislih sem si zamišljal partizane Notranjskega odreda, na pohodu, in se spraševal: Kje ste zdaj, v tem času dragi, dobri tovariši. Kam hitite? Bil sem daleč od njih, a v srcu so mi bili vsi tako blizu, kakor da sem še vedno v partizanski koloni. Obrnil sem se proč od okna. Iz kamina predi sode je puhtela prijetna toplota. Pokril sem se z odejo, da drugi ne bi videli mojih solz. Ne vem ali so privleke zaradi pomisli na partizane, ki so morda prav zdaj na položajih, v snegu, mrazu, ali ob pomisli, da sem zdaj tu, v Dachauu.

Zaspal sem tako močno da sem se prebudil šele čez 30 ur. Zunaj je bila noč. Pred posteljo sem ugledal mladega fanta, ki je imel levo roko v mavcu. Gledal me je, kakor da me pozna. Tiho me je ogovoril: »Bojan, doktor Arko mi je povedal, da si tu in da si partizan. Več ur že hodim okoli tvoje postelje. Misliš, da se ne boš več zbudil. Kaj je novega v Sloveniji? Jaz sem tu že dve leti. Skojevec sem, zaprlj so me. V kotu sobe sta še dva Slo-

venca. Pridi k nam, da nam boš kaj povedal. Bil je Kotnik iz Maribora.

Takoj sem šel k njim. Imen se danes ne spominjam več. Dobro pa vem, da je bil eden rudar iz Zagorja, po rodu iz Idrije, drugi pa policist iz Maribora. Oba pa aktivista OF. Govoril sem jima, kakor da sem komisar na mitingu. O brigadah, divizijah, korpusih partizanske vojske. Da imamo tudi generale, letališča, šole, gimnazije. Tiho sem jima tudi zapel partizanske pesmi. Opazil sem, da jim je vse to moje pripovedovanje več zalego kakor najboljše kosilo. Kar pesti so stiskali. Počutili so se, da so tudi oni del vseslovenskega upora, ki uničuje fašizem.

Oni pa so me seznanili z razmerami v Dachauu. Opozorili so me, komu smem zaupati, a komu ne in kako se v taborišču obnašajo taboriščniki različnih narodov. Veliko, veliko koristne resnice je bilo v teh napotkih. Tako smo se sestajali vsak dan.

V sobi je bil tudi neki starejši taboriščnik, po rodu Nemec. Hans mu je bilo ime. Bil je majhen, suh, levo roko je imel v mavcu. Več let je bil že v taborišču. Nosil je rdeč trikotnik. Nekega dne me je vprašal, če znam igrati šah. Takoj sem spoznal, da je zelo dober šahist. Vse partije je dobil. Toda to me ne bi motilo, če me pri igranju ni izzival. Ko sem v šahu

prišel v stisko, se je opogumil in mi je začel govoriti: »Parizanen kaput, Tito kaput, Jugoslavija kaput.« – Mat! To je trajalo nekaj dni. Nekega dne pa sem ga končno le pričakal v »zasedi«, s konjem, tekačem in trdnjavo. Zame to ni bila le šahovska partija, temveč boj za nacionalni ponos.

Po desetih dneh mojega bivanja v bolnišnici se je naša soba selila v barako št. 5. Pomagal sem barvati pod, seliti bolnike in se skupaj z bolničarjem Vaclavom trudil, da bo naša nova soba čim bolj prijetna. To moje vestno delo je opazil doktor Ali. Po rodu je bil Poljak, polkovnik poljske armade, kirurg, v Dachauu pa kot taboriščnik šef bolnišnice. Bil je strah in trepet. Vsi so se ga bali, logoraši, zdravniki in pacienti. Zahteval je red, vestno delo, disciplino in čistočo. Venko mu je predlagal, da bi jaz ostal v bolnišnici kot bolničar na njegovem oddelku. Sprejel je in tako sem postal bolničar.

Delal sem skupaj s Poljakom Vaclavom. Bil je duhovnik, star okoli 35 let, v taborišču že pet let. Delaven, nadvse skrben za bolnike. Ni delal razlik med pacienti različnih narodnosti. Lepo in res tovariško me je uvajal v delo. Dobro sva se razumela in si postala prava tovariša. V Dachauu je to veliko pomenilo. Delo v bolnišnici je bilo težko. Ne toliko zaradi

dela, temveč zaradi gorja in trpljenja, ki sem ga videl. Bil sem partizan, v bojih in marsikaj sem videl in doživel. Trpljenje in umiranje v Dachauu pa je bilo nekaj nepojmljivega. Edino, kar je bilo lepega v naši sobi, če je sploh primerno nekaj tako ocenjevati v Dachauu, to je bila naša čista topla soba, brez uši. Hrana je bila v bolnišnici malo boljša, vendar nezadostna v vseh pogledih. Zadnji paketi so prispeli iz Slovenije konec marca. To so bili paketi od doma za tiste, ki so bili že dalj časa v taborišču. Mi, iz zadnjega transporta, paketov nismo pričakovali. Saj nihče doma ni vedel, kje smo. Zanimivi pa so bili paketi Rdečega križa, ki so jih dobivali Francozi, Belgijci in morda še kdo od Nordijcev. Vsega je bilo v njih.

Tudi Poljaki so sprejemali pakete Rdečega križa, toda le-ti so bili manjši. V naši sobi so bili pacienti različnih narodnosti. Največ je bilo Rusov in Poljakov. Bili pa so še Čehi, Belgijci, Francozi, Grki, Italijani, Danci in Cigan iz Pariza. Kako visoke izpite nacionalnega ponosa, časti in tovarištva smo opravljali tu v Dachauu, sredi življenja in smrti. Uspešno smo jih naredili. Pa ne vsi. Tisti s paketi Rdečega križa zagotovo ne!

Nekega dne je Vaclav pripeljal na bolniškem vozičku pacienta rumene polti in poševnih oči. Pomagal sem mu, da sva ga dala na posteljo. Imel je zlomljeno nogo. Nič ni govoril. Ko sem mu prinesel kosilo, sem videl, da ima nohte na rokah strašno dolge. Po francosko sem ga vprašal, kaj je to. Povedal mi je, da mu niso hoteli dati škarij. Takoj sem mu jih prinesel. Vražal sem ga, od kod je. Nekako sva se sporazumela in si postala velika prijatelja. Ime mu je bilo Te Šu Simon, doma pa je bil iz

V spomin borcema dražgoške bitke

V zadnji nemški ofenzivi spomladi 1945. leta sta padla borca dražgoške bitke. To sta bila brata Pavel Platiša-Todorov, rojen leta 1909 v Hotovlji pri Poljanah nad Škofjo Loko, po poklicu čevljar, in Jože Platiša-Gašper, rojen leta 1911 v Hotovlji, po poklicu gozdni delavec. Izhajala sta iz delavske družine, po domače Toncelnove, v Hotovlji pri Poljanah. Že leta 1941 sta se opredelila za Oslobojilno fronto in decembra 1941 prostovoljno vstopila v Cankarjev bataljon. Udeležila sta se znamenite dražgoške bitke. Vsa štiri leta vojne sta se bojevala v različnih enotah partizanske vojske in padla v zadnji nemški ofenzivi leta 1945.

Pavle je bil kurir pri enoti oddelka za zaščito naroda v okrožju Škofja Loka za oblast 9. korpu-

sa. Aprila 1945 ga je nemška patrulja ranila v Zalem logu v Selški dolini. Odpeljali so ga v bolniš-

nico Franjo, kjer je 26. aprila 1945 umrl. Pokopan je na pokopališču te bolnišnice.

Pavel Platiša-Todorov, fotografiran junija 1943 v Zirovskem vrhu Foto: Janko Jurca

Jože je bil obveščevalec Škofjeloškega odreda, ki je imel sedež v Logarjevi grapi pod Blegošem. Dne 4. maja 1945 je prišel v vas Malenski vrh pod Blegošem s Francem Petričem-Lutejem, prav tako obveščevalcem tega odreda. Ob prihodu v vas sta obiskala kmeta Posečnika in stanovalce v osnovni šoli na Malenskem vrhu. Veselo sta pripovedovala, da sta zvedela iz radijskih poročil, da je vojna končana.

V tem veselem razpoloženju ju je v vasi presenetila domobranska patrulja iz postojanke Gorenja vas. Pred domobranci sta zbežala iz vasi proti Logarjevi grapi. Ob potoku Karlovščica v grapi pa ju je pričakala domobranska zaseda in ju pokosila z mitraljezi. Že naslednje dni je bila osvobojena Poljanska dolina. Pokopali so ju v nedeljo na po-

Jože Platiša-Gašper, fotografiran leta 1944

kopališču v Poljanah. Poleg njiju so isti dan na tem pokopališču pokopali partizanska oficirja Jožeta Koklja-Rajka, Jernejvega iz Volč pri Poljanah, in Albina Nagliča-Jastre-

ba, Šuštarjevega iz Delnic pri Poljanah. Oba so ujeli Nemci v zadnji ofenzivi aprila 1945 in ju ustrelili v Škofji Loki.

Janko Mrovlje

O mrtvih je še vedno premalo napisanega

Na proslavi ob dnevu borca 1982. leta v Slivni pri Vačah me je poiskala tovarišica Nežka Bricelj. Čeprav se nisva poznala, me je prosila za pomoč. Hudo ji je bilo, ker ni nikjer omenjen njen mož Janez, ki je padel pri Vačah skupaj z neko partizanko ob veliki nemški ofenzivi 29. decembra 1944.

Ta datum je povezan s smrtjo Frančiške Martinčič, Lovračeve s Klanca pri Slivni, ki sem jo poznal. Tako sva ugotovila, da so ju ubili v zaselku Ljubek pri Vačah.

Tovarišica Briceljeva mi je povedala, kako je izdelala za možovo smrt: »Nemci so me ujeli tega dne v bližini Vač. Na njihovem poveljstvu na Vačah so me zasiljevali in pretepali. Nenadoma je prinesla skupina Nemcev

okrvavljeno obleko in orožje. Komandantu so povedali, da so ubili komisarja in banditko. Prepoznala sem obleko mojega moža. V vsej grozi sem morala obdržati skrivnost zase. Povedali so še, da je bil komisar ranjen in je ustrelil ranjeno banditko, nato še sebe.«

Tovarišici Briceljevi sem obljubil, da bom o njenem možu vse poizvedel. Nekaterim tovarišem sem pokazal Janezovo fotografijo. Planinšek, kmet pod Vačami, se je spomnil Janeza: »Nemci so ga omenjenega dne pokosili z mitraljezom v bližini mene s hriba Stičnik. Streljali so nanj in na Lovračevo Francozo v razdalji kakšnih 500 metrov, ko sta šla po platinem v naselju Ljubek in

so ju zadeli.« Tudi Koncila iz Kresnic ga je prepoznal: »Poznam ga, bil je sekretar našega okraja Kresnice, toda zelo malo časa, ker so se takrat okraji združevali. Litijsko okrožje se je združilo z revirji (Trbovlje, Zagorje). Poslej je bil to okraj Litija.«

Tončka Berčičeva, žena prvoborca Miha Berčiča-Maksa, mi je 1983. leta poslala zapis pripovedi Nežke Bricelj. »Janez Bricelj je bil rojen 21. 11. 1912 v Bizoviku pri Ljubljani. Izučil se je za zidarja in je postal delovodja s srednjo tehnično šolo. Leta 1939 sva se poročila. Naredila sva hišo v Dobrunjah. Čez dobro leto se nama je rodil sin, ki ni nikoli videl in poznal očeta. Mož je šel zgodaj spomladi 1942 v par-

tizane, ker je bil izdan. Čez blok na Dolenjski cesti ga je pripeljal Možek zasutega pod premogom na vozu. Šel je v Tomšičevo brigado, pozneje pa je bil poslan za rajonskega sekretarja v litijško okrožje. Njegovo družino so zaprli in poslali v internacijo v Gonars, kjer je oče umrl. Sestra je bila v partizanih. Mamo so belogardisti mučili in živo zakopali. Pri spovedi je kaplanu Petru Križaju, enemu izmed morilcev na Urhu, povedala, da je sin v gozdovih pri partizanih.

Tudi sama sem aktivno sodelovala. Aretirali so me 18.3.1943 belogardisti iz postojanke na Urhu, me odpeljali v postojanko belih v Bizovik, nato v Polje in v belgijsko kasarno. Na sodišču pa sem bila obsojena na 20

let ječe. Odpeljali so me skupaj z drugimi zaporniki s tovornim vlakom prek Kopra, Benetk, v Firence. Po razpadu Italije sem se vrnila, bila sem pri sestri v Mostah, nato pa sem šla v partizane. Za sinka je skrbela moja sestra Ivanka.«

V knjigi o zločinah na Urhu sem našel na 193. strani fotografijo vojaškega kurata bizoviških belogardistov kaplana Petra Križaja z mladim morilecem Alojzijem Cafuta. Na 214. strani je zapisano, da so takoj po aretaciji iz Sadinje vasi belogardisti prignali še 56-letno vdovo Ivano Bricelj, po domače Hrastarjevo mater iz Bizovika. V partizanih je imela sina Janeza in hčerko Ivanko. Rozka pa je bila zaprta v poljski postojanki. Belogardist Andrej Bricelj, po domače Potokarjev iz Bizovika, je prišel v postojanko povedat, da se je

na domu zglasila partizanka Ivanka. Takoj so belogardisti odhiteli na dom Hrastarjevih. Ker niso dobili partizanke Ivanke, so aretirali mater.

Na 282. strani je zapisano, da je bil Peter Križaj v bližini Šmarja Saperanjen v spopadu s partizani. Ranjeni je nalogal partizana Svetka in partizanskega komandirja Naceta Horvata. Partizani niso vedeli, da imajo pred seboj duhovnika, ki je poleg drugih zločinov sodeloval pri pretepanju partizanske matere Ivane Bricelj iz Bizovika in jo ukazal ustreliti. To je priznal med drugimi zločini pred sodiščem po osvoboditvi.

To je le nekaj zapisov o trpljenju Briceljeve družine med NOB. Njene žrtve so še vedno nerazkrite kot toliko žrtev drugih slovenskih družin.

Milan Garantini

Indokine, današnjega Vietnoma, iz Moniga. Bil je vesele narave. Doma ga je čakala mlada žena. Kot francoski vojak je bil 1940. leta zajet v Franciji. V vojnem ujetništvu pa je preveč odkrito kazal svoje revolucionarne misli, zato so ga Nemci poslali v Dachau.

V sobi je bilo veliko Rusov. Vsi so bili rdečearmejci, vojaki ali oficirji. Ostriženi so bili čisto na kratko, po sredini glave pa čisto do kože, za širino frizerskega aparata. Tej »črti« smo rekli »lagerstrase«. Tudi Italijani smo morali nositi takšno »frizuro«. Nemci so na ta način hoteli pripadnike te in druge nacije še bolj ponižati. Pri Rusih so dosegli ravno nasprotno. Po taborišču so hodili zmagojci, zavihajoč se, da Rdeča armada pmakuje, pridelajo svo boda.

Najbolj samozavesten med Rusi v naši sobi je bil poročnik Boris. Imel je zlomljeno levo nogo, v stopalu. Vedno je hotel, da z njim rešujem matematične naloge. Tu v taborišču je bilo tudi znanje v nacionalni ponos.

Kot bolničar sem imel možnost hoditi tudi v druge barake, v oddelke bolnišnice, imenovane revir. Tako sem imel možnost spoznati veliko Slovencev, rodoljubov, komunistov, skojevcev, aktivistov OF in partizanov pa tudi protifašistov različnih drugih narodnosti. Spominjam se nekega Nemca, komunist, španskega borca, ki je bil v Dachau med najstarejšimi. Nosil je številko 10.

Med starimi taboriščniki je bil tudi inž. Branko Diehl, predvojni komunist. V Dachauu je bil od leta 1941. Leta trpljenja, preživeta v taborišču, so se mu poznala, vendar samo telesno. Duh pa mu je bil še vedno revolucionaren, poln vere v prihodnost. Večkrat je prišel k dr. Arku na obisk.

Tako je tudi zvedel, da sem bil partizan. Nekega dne je prinesel neko slovensko knjigo. Ko mi jo je izročil, je dejal: »Bojan, vzemi in beri, da ne pozabimo naše slovenske besede. Pazi, ko boš bral, da te ne vidi jo esesovci. Knjiga nima taboriščnega pečata. V taborišče je prišla po drugih kanalih.«

Z začetkom aprila so ameriški bombniki zasuli s posebnimi majhnimi bombami novo letališče zraven Münchna, ki so ga gradili taboriščniki. Veliko je bilo ubitih in hudo ranjenih. Pripeljali so jih v dachauško bolnišnico. Kirurgi, skupaj z dr. Arkom in dr. Alijem, so takrat delali v operacijski sobi po 38 ur brez oddiha. Njima sem prinesel malo kave, pa ne prave, samo dachauske. Pridržal sem Venku skodelico, da je lahko pil, ker je na rokah imel operacijske rokavice.

Medtem je dr. Ali operiral nekega Rusa. Z dolgimi ozkimi kleščami mu je hotel iz hrbta izvleči drobec granate. Ni šlo lahko. Rusa narkoza ni dobro uspavala. Vpil je in preklinjal. S »soočnimi« poljskimi kletvicami mu je dr. Ali vračal »milo za drago«. Končno je kirurgu le uspelo drobec potegniti iz telesa. Po še eni kletvici sta oba utihnila.

Kmalu je Vaclav pripeljal iz operacijske sobe mladega Francoza. Brez rok. Nežno sva ga položila v posteljo. Bil je še v narkozi. Vaclav mi je rekel, naj bom ob njem, ko se prebudi. Skrbno sem pazil nanj. Ko se je prebudil, sva se srečala s pogledi. Se danes se spominjam njegovih lepih oči, globoko vsajenih, ki so spraševale. Pogledal je levo in desno. (Kaj je to?) Pobožal sem ga po čelu. Zaprl je oči. Nikdar več jih ni odprl.

Med ranjenci je bil tudi rdečearmjec,

kapetan Ivan. Imel je prelom desnega kolka. V mavcu je imel večji del desne noge vse do prsnega koša. Vaclav ga je pripeljal malo pred večerjo. Ko je dobil svojo porcijo, me je poklical po imenu. Prosil me je, če imam še kaj hrane. Dobro se spominjam, da je bila za večerjo krompirjeva juha. Dal sem mu še dve vrhani porciji. Vse je pojedel. Ponoči me je poklical in me prosil za nož. Povedal mi je, da ne more dihati, ker ga tišči mavec. Preveč je pojedel. Skrivaj sem mu dal nož.

Drugo jutro kakor sleherni dan je bil zdravniški obhod pacientov. Bil sem na drugi strani sobe, ko sem zaslišal klofutanje. Višji bolničar, po rodu Poljak, drugače pa študent medicine, je v vso močjo klopotal kapetana Ivana, pri tem pa mu je z grdimi psovskami preklel ves rod. Ivan si je namreč z nožem prerezal mavčni oklep okoli trebuha, da bi lahko dihal. Ni pa povedal, da je pojedel tri porcije in da sem mu jaz dal nož.

Poljski zdravnik mu je za kazen določil novo ležišče na zgornji postelji. Takoj se je moral premestiti, in to sam, brez pomoči. Moralo ga je močno boleti, vendar to ni pokazal. Ko so zdravniki odšli, sem Ivanu prinesel tanke deščice in veliko zavojev ter gaze. Tako sva s skupnimi močmi utrdila kolk.

V tistem času je v Dachau prišla pošiljka zdravil belgijskega Rdečega križa. Tako so vsaj govorili. Naša soba je dobila velik zaboj papirnatih gaz in zavojev ter velik zaboj zdravil. Z Vaclavom sva zaboje odprla, pogledala, kaj je v njih ter sezname vsebine zavojev dala dr. Arku. Pacienti se v glavnem niso zanimali, kaj je v zabojih, le Rusi so bili radovedni. Prinesel sem jim več škatlic zdravil. Kmalu so ugotovili, ka-

teri »bonboni« so najboljši. Podobni so bili mendejnom in tudi okus je bil po mandeljnih. Sladki so bili še nekateri drugi, lepo obarvani. Najbolj vnet za »degustacijo« je bil kapetan Ivan. Tudi jaz sem se jim pridružil. Po nekaj dneh pa sem opazil, da sem ves čas zaspan. Počutil sem se strašno utrujenega. Povedal sem Venku, kako je z menoj. Takoj me je vprašal, kdo od pacientov je še jedel ta zdravila. Povedal sem mu, da dva Slovence in skoraj vsi Rusi. Prijel se je za glavo in glasno rekel: »Ali ste znoreli!« Dobro se je vse končalo. Na veliko žalost Rusov pa sem jaz zaprl svojo »bonboniero.«

V Dachauu so se dogajale neverjetne stvari. Ko sva šla z Vaclavom po hrano za kosilo, ki so jo prevažali v voz vpreženi, močni ruski vojni ujetniki, se je pri prelivanju v naše posode malo hrane polilo po zemlji. Ob strani je stal sestradan taboriščnik. Kakor jastreb je skočil k luži, pokleknil in z žlico kopal polito zemljo in jo jedel. V zemlji je nastala vdolbina. Nihče se ni zmenil zanj.

Nekega dne so esesovci pripeljali v sobo na vozičku esesovca. Bil je mlad, lepo rejen: Imel je prelom stegenice, pa je imel nogo povezano z utežmi. Nekaj časa so mu obilno hrano nosili esesovci, za kosilo vedno tudi po dve palačinki. Potem pa je prišel na naš jedilni list. Ime mu je bilo Hans. Ko sem mu prinesel hrano, me je vprašal, od kod sem. Povedal sem mu, da sem iz Jugoslavije. Potem je začel stresati kletvice naših južnih bratov. Vse je poznal, pa ne samo naše, tudi ruske, poljske, češke, madžarske in italijanske. Pri tem se je na vso moč smejal.

(se bo nadaljevalo)

Jugoslovanski film na zmagovalni stopnici Oče na službeni poti

Dobiti zlato palmo v Cannesu pomeni...

... pomeni, kot je bilo ničlikokrat zapisano v teh dneh: največji uspeh jugoslovanskega filma v njegovi dosedanji zgodovini.

Kar pa hočemo poudariti, je to, da prinaša ta zaslužen in dragocena velika nagrada Jugoslaviji in njeni kulturi veliko več kot samo filmsko festivalsko priznanje. Iščoč primerjavo, ki bi pokazala, kaj pravzaprav ta »pozlata« na svetovnem filmskem Olimpu pomeni, se v mislih sučemo okrog Nobelove nagrade za literaturo in podobnih velikih pojmov, prek katerih se neko avtorsko ime in njegova nacionalna kultura in njegova dežela za vselej z zlatimi črkami zapišejo v zgodovino svetovne ustvarjalnosti.

Zlata palma iz Cannesja je prišla kot naročena v najbolj pravem času. Zato smo jo tudi sprejeli s tolikšnim zadoščenjem. Doživljamo namreč trpeke čase zastoja in nespodbujenosti in hkratnega plahnenja jugoslovanske

samozvesti, saj vemo in čutimo, kako na mnogih področjih zaostajamo in kako na nas spričo vsega tega vse manj stavijo. In je prav zato priznanje, ki ga je s tako sa-

mojmevno soglasnostjo izrekla velika mednarodna žirija (v en glas z vso poznavalsko etiko), zares prava injekcija v to naše razboljeno tkivo.

Film Oče na službeni poti je drama revolucionarja in njegove družine v mučnih povojnih preizkušnjah, v kakršne je tedanjo generacijo pahnila usodna zgodovinska konfrontacija. Če porečemo, da gre za zgodovinsko temo na filmskem platnu, žeblija ne zadenemo na glavico, kajti zgodovinskega dejstva in okoliščine so kljub vsemu v ozadju izrazito človeškega doživljanja, kot ga – prek spomina na svojega očeta, na svojo mater, na svoj dom, na svoje bližnje in nase samega izpoveduje takratni šestletni deček (po vsem sodeč scenarist filma Abdulah Sidran, bosanskohercegovski pisatelj, sam). Pa vendar:

zgodovinski oris tistega časa je navzoč v slehernem detajlu in v vsej celostnosti tega pretresljivega filmskega zapisa, te drame našega časa v njegovem začetnem obdobju, v trenjih, sredi katerih se je – ne brez žrtev – porajalo tisto naše, jugoslovansko, antistalinistično.

Kusturičev film je nesporna umetnina, na katero smo lahko Jugoslavlani ponosni – z zlato palmo ali brez nje.

V. K.

Publikacija o »ljudski glasbi« v NOB in revoluciji

Pesem spremlja človeka

Z veseljem jemljemo v roke sicer samo ciklostirano, a lično vezano in vsebinsko strnjeno publikacijo, v kateri so objavljeni referati z lanskega simpozija v okviru festivala Kurirček – na temo Ljudska glasba v NOB in revoluciji.

Druga za drugo se vrstijo zgodovinske preglednice, strokovne študije, raziskave – in v dodatku še vsi potrebni podatki o samem festivalu in njegovih posamičnih manifestacijah, z nagrajenimi literarnimi prispevki vred.

Dragocenost tega natisa so seveda referati v vlogi ljudske glasbe med NOB, o vplivu ljudske pesmi, kot je nastajala v tistem času, na glasbeno ustvarjalnost partizanskih skladateljev, o starem in novem kontekstu glasbe z revolucionarno tematiko in tako naprej... izpod peres glasbenih strokovnjakov iz vse Jugoslavije.

»Tedaj,« beremo v uvodu, povzetem iz enega starejših referatov Cirila Cvetka, »smo nagonsko občutili, da gre za naš obstoj, za biti ali ne biti... V tem obdobju so se mnogi, znani in neznani, junaško bojevali ali opravljali izjemna dejanja... Tudi pred smrtjo se niso ustavili... V tem in takšnem času in razpoloženju je nastajala nova, partizanska pesem.«

Marij Pregelj v Ljubljanski galeriji Equrna

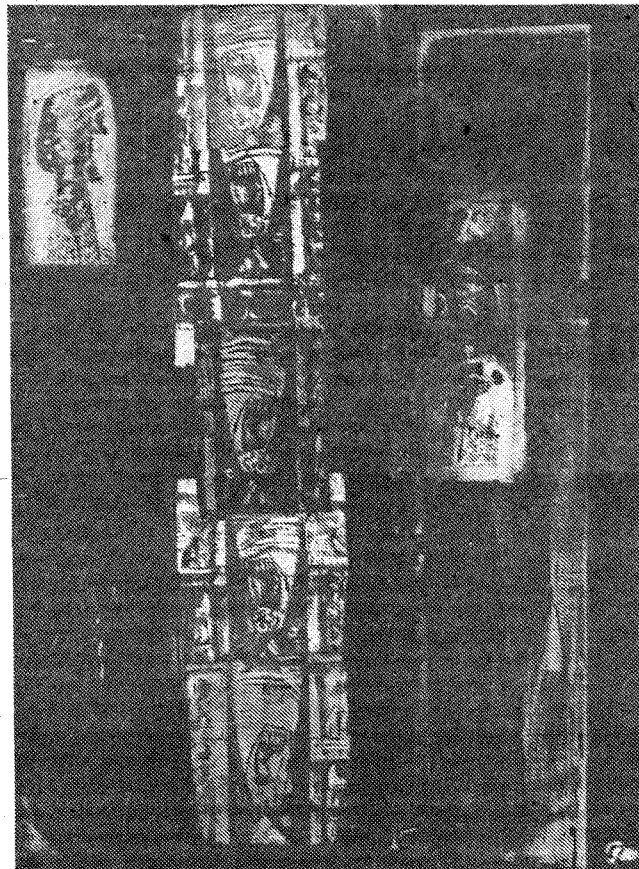
Ob slikah v stalnih zbirkah Moderne galerije in še nekaterih likovnih galerij je slovenskemu občinstvu po razmeroma dolgem času spet na ogled likovno delo enega najimenitnejših slovenskih slikarjev Miheličeve in Stupičeve generacije. Med vsemi je bil najbolj trpek in mračen, pri čemer je usodnost človeka v času najpogostejše upodabljal s pregledsko svojsko figuro in barvo. V spominu nam ostajajo njegove ilustracije temeljnih del antične literature Iliade in Odiseje, z njimi pa tudi javna dela mozaikov

v Ljubljani, na Rabu, v Trbovljah in Beogradu.

V bistvo zreduciran gib in sporočilo z njim delujeta skrajnje ekspresivno, medtem ko z odnosom do barve slikar čustvuje, sprošča podzavestno in nas največkrat vodi k mislim o samotnosti posameznega človeškega življenja.

Slike, razstavljene v Equrni, so iz družinske zapuščine in predstavljajo slikarjevo delo zadnjih let življenja ter so večini likovnega občinstva še neznane.

B. Ž. J. Marij Pregelj (r. 1913 – u. 1967): Barake, 1965

Lozje Štradjot

Iz pogovora s Karlom Grabeljškom

Zavzeto o drugih, o sebi zadržano

Kot zgled vdanosti narodnoosvobodilnemu gibanju je Grabeljšek omenjal Kuclerjeve z Drenovega griča. Iz te družine so trtovali življenje za svobodo pet sinov, oče in mati. Večkrat je pripovedoval o izjemno požrtvovalni in vdani aktivisti Osvobodilne fronte bevske učiteljici Franji Zupančič z ilegalnim imenom Sivka. Doma je bila iz Hrastnika. Službovala je na Dolenjskem. Z Dolenjske je leta 1942 prišla učiti na šolo v Bevk. Grabeljšek se je kot partizan Dolomitskega odreda večkrat srečal z njo. Ko je po vojni pisal kroniko vrhniške občine, je iskal podatke o njenem delovanju, njeni usodi, med drugim pri nekdanjem terencu Lavrinu. Vsi, ki so jo poznali, so povedali, da je bila izjemna organizatorica. Morala je sama skrbeti za dva svoja otroka – moža so ji bili odpeljali v internacijo – vendar je brez obotavljanja sprejela in zelo vestno opravljala obilo dolžnosti v Osvobodilni fronti. Bila je zgled dobesednega izpolnjevanja gesla: Vse svoje sile za narodnoosvobodilno gibanje!

Organizirala je sanitetne tečaje in jih sama vodila. Ker partizani v Dolomitih poleti 1942 še niso imeli svojih delavnic, je ona organizirala čevljarstvo delavnic na bevske šoli. Nekdo pa je izdal Italijanom, da čevljarji v šolskem poslopu izdelujejo čevlje za partizane. Neko zgodnje dopoldne so karabinjerji nenadoma obkolili šolo. Čev-

Učiteljica Franja Zupančič-Sivka, ubita na Vrhniki 1942. leta

ljarji in učiteljica so hoteli pobegniti. Eden je padel smrtno zadet, drugega so ujeli, prav tako učiteljico, ki je bila ranjena. Odpeljali so jo na Vrhniko, jo zaprli na karabinjerski postaji in jo strahovito mučili. Hoteli so izvedeti, kateri ljudje delajo za OF. Če bi učiteljica klonila, bi Italijani zaprli tri četrtnine ljudi na Barju, na Drenovem griču. Vedela je za vse sodelavce v narodnoosvobodilnem gibanju, saj je bila vsa organizacijska mreža OF po vaseh v njenih rokah. Iz nje pa niso prišle druge besede kot samo: Ubijte me! Ustrelili so jo na Vrhniki, na nekem gnojišču.

Franja Zupančičeva, ta izjemna žena ak-

2 tivistka je Grabeljška kot človeka in pisatelja tako prevzela, da jo je opisal v romanu Med strahom in dolžnostjo. »Taki so bili naši ljudje!« je dejal Grabeljšek, ko je obujal spomine na svoje partizanstvo. »Če ne bi bilo takšnih ljudi, se Dolomitski odred ne bi mogel tako dolgo, dobro leto dni, obdržati na območja v bližini Ljubljane, obkoljen z vseh strani. Kadar so bile sovražne hajke, smo se seveda prebijali proti Krimu ali v nasprotno smer, vendar smo se potem spet vračali na Ključ, Babno goro...«

Po končani roški ofenzivi je v jeseni 1942. leta prišlo v Dolomite vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja. Na to ni vplivala zgolj geografska primerenost območja, ampak tudi spoznanje, da se lahko zanesejo na terence na tem območju, na pripravljenost večjega dela prebivalstva sodelovati v NOB in tvegati pri tem tudi življenje, da se lahko zanesejo na bojno usposobljenost in vzdržljivost Dolomitskega odreda.

Toda nasprotniki OF, organizatorji bele garde, niso držali križem rok. Duhovniki so se zanašali na verska čustva kmetov. Dopovedovali so jim, da je OF naperjena proti veri. Nasprotniki partizanov, duhovniki in drugi, so večinoma poznali ljudi, ki so bili v narodni zaščiti, ki so sodelovali v OF, in so jih odvrčali od nje. H kmetu, pri katerem je bila partizanska delavnica, sta na primer prišla človeka, ki sta propagirala za belo gardo, še preden je bila vojaško organizirana. Nagovarjala sta ga, naj se drži ob strani, da si ne nakopije nasilja okupatorja na glavo, da si obvaruje dom, da mu ga ne bi požgali. Ni pa ostalo pri svari, te več so bila tudi izdajstva. Čim bolj je rasla vojaška moč belogardistov z njihovimi postojankami v Št. Joštu, Zaplani, Rovt, tem glasnejša je bila njihova propa-

ganda. Pod vplivom te propagande je del pripadnikov narodne zaščite odšel k beli gardi, drugi so se umaknili v čete Dolomitskega odreda, da ne bi padli v roke Italijanom zaradi izdajstev. Nekateri so se pustili mobilizirati belogardistom iz oportunizma, računajoč, da bodo pri njih laže prestali vojno.

Grabeljšek je poznal nešteto kmetov, tako tiste, ki so ostali zvesti partizanom, kakor tiste, ki so se iz strahu pred posledicami odvrnili od njih. Kot človeka in pisatelja ga je vznemirjala usoda teh ljudi. Čez belo gardo kot pojav, čez njeno ideološko podlago, je potegnil črto, čez usodo ljudi je ni mogel potegniti. Premišljal je o ljudeh, tako o tistih kmečkih ljudeh, ki so se že pred vojno ali pa med njo odtrgali od tradicionalnega političnega vpliva duhovščine, kot o tistih, ki to niso hoteli ali niso mogli storiti in jih je zaneslo na pot izdajstva.

Posegel je v devetdeseta leta pejsnjega stoletja do Janeza Evangelista Kreka, ki je z združništvom preprečeval odiranje zadolženega malega in srednjega kmeta. »Krek je vsadil drevo,« je dejal Grabeljšek, ko je pripovedoval o tem, »vodstvo klerikalne stranke je pobralo sadove, se pravi, priklenilo je kmeta v klerikalno stranko. Socialisti v začetku niso posvečali pozornosti kmetu. Tudi komunisti na vukovarskem kongresu so imeli napačno politiko glede kmečkega vprašanja. Sicer pa kmečko vprašanje še danes ni rešeno, pa o tem ne bom govoril, o tem sem pisal.«

V dneh po marčevski ofenzivi se je vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja začelo po skupinah umikati iz Dolomitov na Kočevski Rog. V nekaj tednih po ofenzivi so se razmere v Dolomitih popolnoma spreminile.

(Se bo nadaljevalo)

V začetku letošnjega marca, tik pred izidom svojih spominov, ujetih pod naslov *Za sokolskim praporom* (pri založbi Borec), je umrl, star 87 let, Franjo Lubej, nekdanji načelnik Sokola in eden vidnih sodejavnikov OF ob njeni ustanovitvi. V spominskih zapisih obravnava »stare čase« svoje sokolske mladosti, ki ji med prvo svetovno vojno in po njej v jugoslovanskih političnih trenjih ni bilo prizanešeno. Svoja doživetja je popisal živo in živahno v dolgi vrsti drobnih poglavij, razporejenih v štiri doživljajske in – reklo bi se – zgodovinske sklope: *Cesar me hoče k vojakom imet, V svobodni Jugoslaviji, Na Štajerskem ter Dvajsetletnica Sokola v Ljutomeru.*

Bere se tekoče, zanimivo, vznemirljivo – pa tudi dovolj hudomušno. V dokaz objavljamo enega izmed poglavij... v dopolnilo pa še spomin, ki nam ga je v objavo poslal Manko Golar.

Franjo Lubej

Med Čehi

Dolg sanitetni vlak je drvel proti vzhodu. Pogosto se je ustavljal in odlagal bolnike. Vse postaje so se mi zdele manjše, očitno so pazili, da bi se vojaki ne družili s prebivalci večjih mest. Za seboj smo pustili Salzburg. Ponoči so nam prinesli v vagon menažo – ričet z mesom. Proti poldnevu so se začeli kazati visoki cerkveni zvoniki, bili smo v Linzu. Pa vendar ne gremo na Dunaj!

Drdranje in bobnenje vlaka nas je spravilo k oknu. Velika, široka reka. Nestrpnost smo prebirali napise na postajah. Ko bi imel kompas, bi vsaj vedel za smer vožnje, imena mi niso povedala ničesar. Železničarja ni in ni bilo od nikoder, vodja transporta je imel preveč opraviti z odpravljanjem bolnikov po napotnicah in postajah. Vrste vojaških potnikov so se redčile. V našem vagonu nas je ostalo samo pet. Po pritajenem pogovoru svojih sopotnikov sem zvedel, da sta dva Čeha in dva Nemca, vendar se mi je zdelo, da eden od Nemcev izgovarja nemške besede s tujim naglasom. Najbrž je Poljak, Žid. Kaj če nas peljejo na Češko! To bi bilo več, kot sem pričakoval. Spraševal sem se, kaj jih je nenadoma pripravilo k nenavadni popustljivosti in strpnosti, ko pa so doslej z naravnost bestialno taktiko preprečevali Slovanom vsak stik z domovino. Je to že strah pred posledicami ruske revolucije?

Začel sem natančneje opazovati svoje sopotnike. tisti, ki sem ga imel za Poljaka, je bil prav kakor jaz enoletnik-korporal, ni pa imel gumba oficirskega pripravnika, Čeha sta bila brez čina, češki Nemec, sicer naveden vojak, je imel na bluzi križec za

hrabrost. Desno nogo je imel v mavcu, ob njegovem ležišču sta sloneli bergli. Sicer pa je bila četverica porazdeljena. Družila sta se Čeha zase in druga dva zase. Prej tega nisem mogel opaziti, ko pa nas je ponoči ostalo samo še pet, se mi je zdelo neprimerno, da bi ostali tuji. Približal sem se tistima, ki sta šepetaje govorila češko, in ju, ker sem razbral samo nekaj razumljivih besed, vprašal v nemščini, ali vesta, kam se peljemo. Odgovoril je starejši.

»Slišal sem, da gremo na Češko. Ker je meja skoraj pred nami, bomo kmalu videli, ali je res.«

»Hvala, tovariš,« sem se mu zahvalil po češko.

Takoj je poprijel v svojem jeziku:

»Hvala. Kje pa ste doma?«
»V Ljubljani.«
»V Ljubljani, ste torej Slovenec.«

»Kajpada, Slovenec.« Videl sem, kako se je razveselil, jaz pa še bolj. »To je pa res lepo naključje,« sem nadaljeval. »Glejte, vlak je zapeljal čez češko mejo. Na vseh postajah sem skušal po dvojezičnih napisih ugotoviti, kam se peljemo. Zdaj pa na Češko, morda celo v zlato Prago!«

Medlo zimsko sonce se je za hip pokazalo nekje nizko na zahodu. Čeha sta mi povedala, da je vlak zavil z glavne proge na stransko in da najbrž zares gremo v Prago!«

Proti večeru je stopil v oddelek vodja transporta. Z lista papirja je prebral imeni obeh Čehov in jima rekel:

»Bližamo se Příbramu. Pripravita se za izstop. Vi pa ste?« je vprašal in se obrnil k meni.

»Lubej, Franc Lubej.«
»Ko je na papirju našel moje ime, je rekel:

»Da, Lubej. Vi boste izstopili čez kako uro v Rakovniku. S tem listom se javite na postajnem poveljstvu.«

Moja znanca sta mi povedala, da je Rakovnik manjši kraj zahodno od Prage. Ko je vlak ustavil na njuni postaji, sta mi segla v roko in zaželela srečno pot. Drugi dva sta zaklicala servus in izstopila.

Kako dobra organizacija sanitetne službe! Ko bi bilo tako tudi drugod. A potem bi Avstrija zmagala, tega pa ne sme. Zdravniki in učitelji so gotovo edina svetla kolesca v zarjavelem državnem mehanizmu.

Ostal sem sam z neznanim tovarišem in se počutil nelagodno. Onadva me nista nadlegovala, naj ju prvi ogovorim jaz? Prepustil sem iniciativo njima. Nista se zganila.

Moralo je biti že pozno zvečer. Pripravil sem svoje stvari in čakal. Da bi se ne dolgočasil, sem potegnil iz žepa zgodovino slovstva, vendar so mi misli venomer uhajale na mojo končno postajo. Na napotnici je pisalo: »Sanatorij dr. Prohaske v Čisti pri Rakovniku«. In ko se je slednjič vlak ustavil na postaji z napisom Rakovnik-Rakonitz, sem vstal, pozdravil svoja sopotnika in izstopil.

Na postajnem poveljstvu so mi veleli, naj počakam. Slišal sem telefoniranje, a prav kmalu se je pokazal avtomobil, ki me je odpeljal v Čisto. Komaj me je odložil pred poslopjem zasebnega sanatorija, sta me že vzela pod roko bolničarka in moški, menda vratar, ter me odvedla v prazno sobo z dvema posteljama.

Kako se mi bo prilagel mir po treh mesecih tavanja v negotovosti!

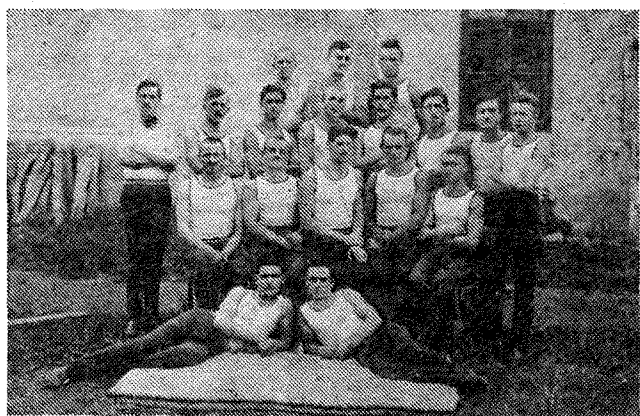
Franjo Lubej, moj vaditelj

Leta 1920 sta prišla iz Ljubljane v Ljutomer dva mlada učitelja, Slavko Stopar in Franjo Lubej. Dobro se spomijam obeh, posebno Franja Lubeja, čeprav sem bil takrat star devet let. Prvič sem ju videl na našem vrtu. Obiskala sta mojo mamo, ki je bila tudi učiteljica. Kolikor se spominjam, so se pogovarjali o telovadnem društvu Sokol, ki je bilo ustanovljeno v Ljutomeru že leta 1903. Prva svetovna vojna mu je obromila delo in je Sokol samo še živoraril. Moja mama je bila vneta narodnjakinja in je bila trn v peti ljutomerskim nemčurjem, ki jih tisti čas tudi v Ljutomeru ni manjkalo.

Mlada fanta Lubej in Stopar sta se kmalu lotila obnove Sokola. Posebno zagnano si je prizadeval Franjo Lubej in kmalu je zopet oživil Sokol in široko razprostrl svoja krila, pa ne samo v Ljutomeru, pač pa po celim Murskem polju, od Ljutomera, mimo Križevca do Radenec in še naprej proti Gornji Radgoni.

Mama je tudi mene vpisala v telovadno društvo in sem telovadil v telovadni vrsti dece, kot smo takrat rekli. Najmlajši telovadci so bili otroci do 12. leta, potem so bili naraščajniki – med člani in naraščajniki so bili nekakšni mladci med 16. in 18. letom. Podobno je bilo tudi z ženskimi vrstami.

Vrsto dece je vadil Franjo Lubej, seveda je bil vaditelj tudi drugih telovadnih vrst. Dece nas je bilo toliko, da smo telovadili v treh izmenah. In kako smo ubogali našega vaditelja! Če je zagrešil sokolič kakšen grehek, recimo, če je lagal ali se pretepal, ni smel dvakrat ali trikrat k telovadbi. To je bila huda kazen, in je niti solze niso potolažile. In zakaj?

Izbrana vrsta telovadcev ljutomerskega Sokola z vaditeljem Franom Lubejem

Ker je bil naš vaditelj Lubej, ki nas je znal s čudovito ljubeznivostjo, a tudi s strogo in poštenostjo prikleniti nase. Zato smo mu ostali zvesti še vsa kasnejša leta, vse do tja, ko smo postali člani, torej najstarejša vrsta. Kako je potekala telovadna ura? Brat Lubej-takrat smo se klicali brat in sestra in smo se tikali od najmlajšega sokoliča do sivolasega sokola. To pa ni pomenilo, da bi to bratenje izrabljali recimo v šoli, saj je bil brat Lubej moj učitelj.

Za začetek telovadne ure, ki je trajala najmanj dve uri, nam je povedal vaditelj nekaj besed o poštenosti, resničnosti, o lepem vedenju, da moramo ljubiti domovino, ubogati starše in si tudi pomagati drug drugega v težavah. Naraščajnikom je že govoril o bednem življenju viničarja, o gospodi, ki izkorišča delavca, o bajtarju, ki komaj živi z ženo in otroki in podobne. Naraščajniki so že takrat premišljali o nepoštenosti takratne družbe in prvo seme o socialni pravici in nepravici je že padlo v mlado srce.

Torej je bil začetek telovadne ure nekakšen družbeno-moralni pouk in smo našega vaditelja poslušali pozorno, vsekakor bolj kot v šoli. kajti vaditelj Lubej je znal pripovedovati zanimivo, da bi ga nenehno poslušali še. Potem smo korakali, veselo peli o kralju Matjažu, slovenskem junaku, ali o kovaču, kako kladivo obrača pa še kakšno sokolsko smo zapeli in korakali, da je kar bobnelo po telovadnici. Z nami je korakal in pel tudi brat Lubej. Potem smo skakali čez koze ali konja, se vrteli s krogotekom, ki ga danes ni več v telovadnicah, plezali po vrvi, pa delali, kot smo takrat rekli, proste vaje,

ki so bile nekakšno jedro telovadne ure, saj smo se z njimi pripravljali na sokolske nastope. Seveda smo vadili tudi redovne vaje kot pri vojakih, in ko smo korakali po cesti, smo res korakali in ne hodili kot za procesijo. Pa še kakšnega divjega moža smo se igrali.

Tako je postalo ljutomersko društvo, kaerega načelnik je bil Lubej, eno najboljših daleč naokoli. In kakšne telovadce je imel ljutomerski Sokol! Mi deca smo kar strmeli, ko je vrtel brat Lubej veletoč na drugo ali ko je postavljajl stojo na visoki bradli in ko je delal prava čuda na krogih. Seveda so bili tudi drugi člani pravi mojstri: brata Ludviga, Jože Jelovšek, Veno Vilar pa Slavko Stopar in drugi.

Spominov na Franja Lubeja je še nešteto. Recimo: Ko je bil sokolski izlet pri Mali Nedelji – danes so to Bučkovci – ki je tri ure oddaljena od Ljutomera, smo šli vsi peš. Nič avtobusov, nič osebnih avtomobilov. Saj jih takrat še ni bilo v Ljutomeru. Če je kakšen od dece onemogel, ga je naložil brat Lubej na ramena, kar so napravili tudi drugi odrasli člani.

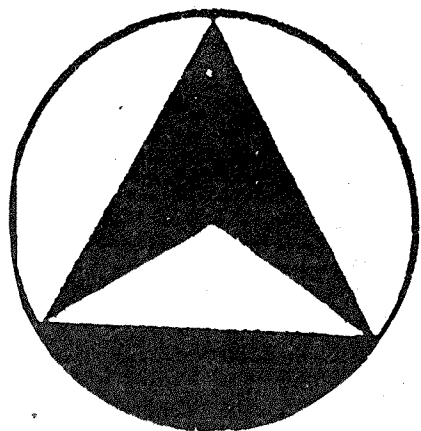
Tovariša Franja Lubeja sem videl zadnjič v novembru 1941. leta, ko sem šel z dela na železnici. Nemci so me namreč z družino izgnali iz Ljutomera in sem sebi in družini služil kruh kot trgovni delavec na železnici v Ljubljani. Začudenost sva se spogledala, saj se nisva videla že več kot deset let. Pa tudi spoznal ga nisem takoj. Bil je neobrit in je gledal okoli sebe, kot bi ga kdo zalezoval.

Nasmehnil se je in vprašal: »Ja, Manko, kaj pa delaš v Ljubljani? Ali so te Nemci, kaj?« Povedal sem mu, kako in kaj in da živim sedaj v Ljubljani, kamor sem prišel po nekajtedenskem tavanju po Hrvaškem. Videl sem Lubeja, kot bi ga kaj skrbelo. Takrat še nisem vedel, da je med voditelji Osvobodilne fronte in kako pomemben človek je v narodnoosvobodilnem boju.

Od leta 1920 je minilo že 65 let, pa mi še vedno zveni v ušesih njegova beseda in tisti ena, dve – ena dve, ko smo korakali po telovadnici in peli Poslušam kovača, kak kladivo obrača.

Manko Golar

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE LJUBLJANA o. sub. o.

KLADIVAR

64226 ŽIRI
YUGOSLAVIJA
TOVARNA ELEMENTOV ZA AVTOMATIZACIJO

TELEFON: 69-300 • TELEGRAM:
KLADIVAR ŽIRI • TELEX: 34505 YU
KLADI • ŽIRO RAČUN: SDK ŠKOFJA
LOKA: 51510-601-10724 • NASLOV:
64225 ŽIRI, p. p. 7, DOBRAČEVA •
ŽELEZNIŠKA POSTAJA: ŠKOFJA
LOKA

Mi, ki smo preživeli

Ob praznovanju 40-letnice osvoboditve smo se bivši politični zaporniki, interniranci, izgnanci in vojni ujetniki zbrali na zborovanju in tovariškem srečanju, da bi obudili spomine na grozote, ki smo jih prestali pod nacional-socialističnim in fašističnim nasiljem in da bi ponovno odločno izpričali našo zahtevo po tem, da je treba omejiti oboroževanje samo za potrebe obrambe suverenosti vsake države, da je treba onemogočiti neokolonizem in revanšizem, da je treba na svetu zagotoviti trajen mir, brez nasilja in brez vojnih grozot.

Zbrani zborovalci smo vsak po svoje in vsi skupaj občutili grozote zadnje vojne. Dobro smo občutili ponižanje, mučenje, lakote, trpinčenje. Boda, boleznin in sistemi uničevanja so zdesetkali naše tedanje vrste, zato mi preživeli znamo še toliko bolj ceniti svobodo in prostost. Ob tej priložnosti se z globokim spoštovanjem spominjamo vseh tistih, ki se iz taborišč in zaporov niso vrnili, in tistih, ki so kmalu po osvoboditvi umrli zaradi vojnih posledic.

S spoštovanjem se spominjamo tudi naših osvoboditeljev, čeprav se je medvojno zavezništvo naših osvoboditeljev skrhalo in je prešlo že v odkrita in nepomirljiva nasprotja.

Prav mi, ki smo skusili vse grozote zadnje vojne, smo razočarani in ogorčeni, da je ob času neštetihih proslav ob 40. obletnici osvoboditve izpod fašizma in nacizma, predsednik ZDA storil nepopravljivo in sramotno napako s tem, da je počastil padle nacistične vojake. Mi, ki smo bili borci zoper fašizem in nacizem, ki se bojujemo za mir, to potezo najvišjega predstavnika »zahodnih zveznikov« obsojamo. Nikoli ne bomo razumeli, da je počastil tiste, ki so storili toliko gorja in uničenja. Skrbimo nas, da je mogoče prav sla po uničevanju spodbuda za počastitev nekdanjih sovražnikov – uničevalcev.

Ob vsem tem pa zbrani zborovalci izražamo našo voljo in pripravljenost, da še naprej ostanemo zvesti našim idejam v boju za mir na svetu, za pravičnost, za blagostanje vsega človeštva, da se vojne grozote ne bi več ponavljale.

UDELEŽENCI ZBOROVANJA
BIVŠIH INTERNIRANCEV, ZAPORNIKOV,
PREGNANCEV IN VOJNIH UJETNIKOV
Jesenice, dne 10. 5. 1985

Napake po toliko letih

Kot borec (orožar v bataljonu) Dolomitskega odreda imam resne pripombe k članku tovariša Kebeta, objavljenem v TV-15 21. 3. 1985 pod naslovom Kdo so padli v Bezenici?

Velike in majhne napake v njegovem pisanju navajam zapovrstjo. Res je, da je marčevska ofenziva leta 1943 prizadejala Dolomitskemu odredu največje izgube, odkar je obstajal. Keba najprej pravi: »Ob svitu so borci in civiliste v grapi napadli sovražniki vseh treh barv... Z vseh višinskih točk so tolkli po zbeganih ljudeh.«

Tovariš Keba! Toliko samoiniciative in ne beganja je bilo pri borcih, da sovražnik do noči ni prispel do južnozahodne kote, ki je bila edina točka odpora. V grapi je bil ves prvi bataljon, razen Kebeta in komandirja prve čete. Torej smo bili borci prepuščeni samoiniciativi in smo na večer z jurišem prebili obroč. Med juriši so padli trije tovariši izmed dvanajstih v skupini.

Se to pravi Keba: »V ognju so pokali strelivo in bombe, ki so jih partizani v divjem begu metali od sebe.« S to izjavo žali borci Dolomitskega odreda. Mar ne ve, da ne bi noben borec ostal živ, če bi res v divjem begu metali vse od sebe. Devet nas je v skupini prišlo v Beznico. Imeli smo puške, nekaj streliva in bombe od tovarišev, ki so padli. Nam je bila vsaka bomba in vse strelivo dragoceno.

Se nekaj pravi Keba: »Ker je sonce sijalo proti partizanom, se jih je moglo dobro videti, zato so jih strojnice kosile z velikim uspehom.« Tovariš Keba tedaj ni bil v grapi. Nobenega povelja ni bilo: »Vsak po svoje.« Zanimam me, od kod je videl strojnice kositi z velikim uspehom?

Bil sem med prvimi v koloni. Z zadnjega konca je prišlo do mene sporočilo, naj z dnem očistim mine in bombe na nemško-italijanski meji. Preden sem prišel do meje, je zaropotalo. To dokazuje, da je bila grapa obkoljena, še preden smo prišli vanjo. Zakaj ni bilo ne patrulje ne izvidnice?

Čudno, da po toliko letih Belške grape pišemo tako zgrešene članke. Pisati je treba resnico in dejstva.

ALOJZ IGLIČAR-MARKO

Izjava odbora skupnosti borcev 10. SNOUB – Ljubljanske

Ob proslavljanju 40-letnice zmage in osvoboditve Ljubljane je bil v zvezi s prihodom partizanskih enot v Ljubljano v nekaj primerih objavljen netočen podatek, da je X. SNOUB – Ljubljanska vkorakala v Ljubljano 9. maja 1945 popoldne.

Ta napačen podatek je naveden v članku Janeza Kosa Rože, ki si jih Ljubljana sadila to pomlad, so naše rože (II), ki je izšel v Komunistu 10. 5. 1985 na 26. strani.

Taka netočnost je navedena tudi v članku Dušana Savnika – Sana Spet v Ljubljani, objavljenem v Naši obrambi, številka 4/85 na 52 strani, namreč da naj bi bila 10. SNOUB – Ljubljanska po končanih bojih 9. maja zjutraj zaustavljena na periferiji Ljubljane in šele proti večeru slovesno prišla v mesto.

Podobna netočnost je bila izražena v oddaji TV Ljubljana dne 10. 5. 1985 Beseda da besedo, ko je Jože Javoršek dejal, da se čudi, kako da je Ljubljanska brigada vkorakala v Ljubljano ob štirih popoldne.

Zgodovinska dejstva, ki so drugačna, so razvidna iz več ohranjenih dokumentov. Tako je v poročilu štaba 18. divizije štabu 7. korpu-

sa NOVJ z dne 13. 5. 1945 navedeno: »... 9. 5. 1945 ob 8. uri so brigade vkorakale v Ljubljano, ki jo je sovražnik zapustil ob 24. uri. Edinice so kretale iz izhodiščnih položajev preko Rudnika in Karlovškega mosta, katerega ni uspelo sovražniku uničiti. Edinice so se razporedile v Ljubljani, štab s prištavnimi enotami hotel Soča, VIII. brigada na Poljanski ulici, IX. brigada pri Sv. Florjanu, X. brigada na Mestnem trgu...«

Poročilo štaba 10. SNOUB – Ljubljanske štabu 18. divizije z dne 10. 5. 1945 pa navaja: »... Dne 9. t. m. je krenila naša brigada preko vasi Sela, Orlov, Rudnika in Rakovnika ter vkorakala v Ljubljano, kjer se sedaj nahaja. Bataljoni so kretali skupaj. Jurišna četa je krenila naprej po najbližjih poteh ter je prispejala prva od vseh enot VII. korpusa v Ljubljano...«

Ta dva dokumenta sta objavljena v Zborniku dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, tom VI. (Slovenija), knjiga 19, prvi pod št. 143, drugi pod št. 136.

Glede časa in okolnosti prihoda 10. SNOUB – Ljubljanske v Ljubljano ima odbor skupnosti borcev naše brigade na voljo izjave številnih še živih starešin in borcev brigade.

Netočnost v omenjenih člankih oziroma izjavi se je najbrže pojavila tudi zaradi tega, ker se je 10. SNOUB – Ljubljanska po prihodu v Ljubljano, ko je v jutranjih urah 9. maja na stavbi tedanjega magistrata razobesila svojo bojno zastavo, zadrževala na širšem območju Mestnega trga. Imela je nalogo preskrbeti vse štabe na svojem sektorju in zagotoviti varnost. Šele popoldne je v paradnem stroju krenila z Mestnega trga prek Ljubljane na tedanji Kongresni trg, kjer je bil slovesni miting.

Glede na to prosimo, da odgovorne redakcije na ustrezen način popravijo objavljene napake in poskrbe, da se ne bodo več širili napačni podatki o prihodu 10. SNOUB – Ljubljanske v Ljubljano.

ODBOR SKUPNOSTI BORCEV
10. SNOUB – LJUBLJANSKE

Pomemben poziv zgodovinarjem

Iz članka, objavljenega v TV-15 dne 25. 4. 1985, povzemam stavek: »Naši zgodovinarji morajo pred širšo mednarodno javnostjo razgrinjati dejstva in dokaze o deležu, ki ga je imela v sklepnih bojih za osvoboditev Trsta Jugoslovanska partizanska armada.« Ta poziv zgodovinarjem se mi zdi zelo pomemben. Delo ni lahko, a če odlašamo, bo vedno težje dokumentirano pisati.

Akcija pisanja zgodovine naših partizanskih enot, združenih z delavskim odporom Tržačanov za osvoboditev Trsta, bi morala biti organizirana. Zato priporočam, da se formira združenje vseh še živih bivših vodilnih kadrov in borcev Glavnega štaba NOV in POS, komande mesta Trsta, komandnega kadra enot, ki so se bojevale za osvoboditev Trsta, in nam naklonjenih posameznikov in organizacij delavskega odpora v boju za Trst. Temu združenju naj omogoči vpogled v vse arhive Glavnega štaba NOV in POS ter komande mesta Trst pa tudi v našo in tujo literaturo oziroma časopise, ki opisujejo te boje za osvoboditev Trsta.

Združenju bi morali pomagati, da analizira

aktiv piscev zgodovinarjev, ki bi popisali resnico in s tem pobili laži fašistov o dogodkih pri osvoboditvi Trsta.

Kako zanimiva bi bila npr. objava vseh 13 oštevilčenih javnih uradnih odločb komande mesta Trst, ki so na velikih plakatih nalepljene po celotnem mestu v slovenskem in italijanskem jeziku. Te odredbe so jasna dokumentacija o uspešnem uvajanju naše oblasti v Trstu vse od dneva ustanovitve komande mesta Trsta do odhoda naših enot iz tega mesta.

VLADIMIR VODOPIVEC

Siromašni pogrebi borcev

Največkrat se zgodi, da v kraju, kjer živimo, niti ne vemo, da nam je umrl soborec ali sokrajan, češ saj je obvestilo na krajevnem odboru. Ali je to dovolj? Mar hodimo vsak dan na krajevni urad? Rad bi poznal krajana, ki gre resnično vsak dan k tabli krajevnega urada in je o vsem na tekočem. Včasih še sam krajevni odbor zveze borcev ne ve, da jim je umrl borec, bodisi da je oddaljen ali pa ni sporočila sorodnikov. Krajevni odbor ima vselej težave pri sestavi častne straže. Tudi ne razumem, da uporabimo vod aktivnih vojakov, ko pride na pgoreb prvoborca, samo za izstrelitev častne salve. Ali ga ni mogoče uporabiti tudi za spreved. Velikokrat se zgodi, da pokojni borec nima niti poslovinkega nagovora niti podatkov o njegovi udeležbi v NOV. Sicer pa ni čudno. Pri vsakem popisu, kolikor jih je bilo, je bilo treba podatke stresti iz rokava, da je popisovalec kar najhitreje opravil svoje delo. Kar zadeva obveščanje soborcev, bi morali obvestila o borčevi smrti raznesti šolarji. Pogreba naj bi se udeležili vsi borci.

Dobro se spominjam, kako smo se poslavljali od padlih v NOB. Če smo padlega pokopali sami v gozdu ali na vaškem pokopališču ali pa smo dobili novico o njegovi smrti, je sledil zbor vse enote. Zastavo smo ob pesmi Kot žrtve ste padli ter ob Internacionalni spustili na pol droga ali k tlom. Ponavadi je imel komisar tudi nagovor. Tak pogreb se mi je v takratnih časih zdel sila veličasten, češ tako bodo pokopali mene, če padem. Mar borci ne zaslužimo več dostojnega pokopa?

SREČKO GRAŠIČ

Težave, o katerih borci molčijo

K pisanju me je spodbudilo pismo Matilde Vrtčanik »Kdo je kriv za gnusen zločin?« Sam sem v delovni organizaciji, v kateri sem bil zaposlen do 1974. leta doživel, kako so nagajali sinovoma borcev. To sta bila še mlada tovariša, brez delovnih izkušenj in svojih sposobnosti zaradi mladosti še nista poznala. Eden je imel za očeta aktivnega kapetana 1. razreda, oče drugega pa je bil spomeničar v službi UJV. Kljub mojemu prepričevanju, da sta talenta za elektrotehniko, sta zaradi stalnega nagajanja njihovih predstojnikov opustila misel na izpopolnjevanje. Naša družba je izgubila dobra elektromehanika, ker sta bila sinova borcev.

To sem zapisal zato, ker je borec zaradi skromnosti neprijetno objavljati težave s svojih delovnih mest.

JANEZ KROŠEL

Iskra Industrija avtoelektričnih izdelkov, n. sol. o. Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62

Združene so te temeljne organizacije združenega dela:

- TOZD – Tovarna malih zaganjalnikov, n. sub. o., Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62
- TOZD – Tovarna velikih zaganjalnikov, n. sub. o., Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62
- TOZD – Tovarna generatorjev in elektronike, n. sub. o., Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62
- TOZD – Tovarna vžigalnih tuljav in druge opreme, n. sub. o. 65230 Bovec
- TOZD – Tovarna Žarnic, n. sub. o., Ljubljana, 61000 Ljubljana, Stegne 15-C
- TOZD – Tovarna električnih vžigalnih sistemov, n. sub. o., 65220 Tolmin, Poljubinj 82-A
- TOZD – Tovarna odlitkov, n. sub. o., 66223 Komen, Komen 139
- TOZD – Tovarna delovnih sredstev, n. sub. o., Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62
- TOZD – Inštitut za avtoelektriko, n. sub. o., Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62
- TOZD – Komerciala, n. sub. o., Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62
- Delovna skupnost skupnih služb, Nova Gorica, 65290 Šempeter pri Gorici, Vrtojbska 62

Vinko Bradeška

V Lučinah smo se poslovlili od Vinka Bradeška iz Zadobja, po domače Zoreta, rojenega 1924. leta. Leta 1943 je okusil škofje-loške zapore, a zaradi pomanjkanja dokazov je bil izpuščen. Vpoklican je bil v nemško vojsko. Zaradi očetove in bratove smrti, ki sta bila ustreljena kot talca za Kamnitnikom, se je uprl komandi. Odpuščen je bil iz nemške vojske in poslan na delo v Kranj.

Ciril Jacenc

Marca smo se poslovlili od Cirila Jacenca, rojenega 1920 leta. Ciril izhaja iz številne družine iz Krnine pri Domžalah. Že spomladi 1942 je postal aktivist z nalogo, da organizira sabotažne in diverzantske akcije proti nemškemu okupatorju. Tako se je februarja 1943 leta, ko je bilo njegovo ilegalno delovanje oteženo, priključil Moravski četi, nato Kamniškemu bataljonu in Slan-drovi brigadi. Ko je Slandrova brigada dobila povelje Glavnega štaba NOV in POS, da prekorači Savo in zavzame položaje ob kapitulaciji Italije septembra 1943 pri Novem mestu, je del te brigade ostal na Dolenjskem. Tu je bila formirana 12. brigada, v kateri je bil namestnik političnega komisarja čete. V boju pri Brežicah je bil Ciril ranjen in odpe-ljan v partizanske bolnišnice v Kočevskem Rogu. Po okrevanju je bil dodeljen zaščitni enoti 7. korpusa. Sodeloval je v bojih pri napadih na sovražne postojanke Kočevje, Ribnica, Trebnje, Mirna peč, Stampetov most, kot komisar in starešina se je izredno izkazal na Hrvaškem. Ko so ustaši napadli kolono artilerjev, je reševal ranjene borce iz ognja sovražnih mitraljezov. Po zadnjih operacijah za osvoboditev Dolenjske in same Ljubljane je sodeloval v bojih za Orle in s svojo enoto je prišel v osvobodeno Ljubljano. Po osvoboditvi je nekaj let opravljal politične funkcije v JA. Po demobilizaciji se je naselil in zaposlil na Kočevskem v goj-tvenem lovišču Medved in bil tudi aktiven v družbenopolitičnih organizacijah. Številno spremstvo na zadnji Cirilovi poti lovcev, vojakov in oficirjev JA, borcev 1. slovenske artilerijske brigade, članov ZZB NOV in krajanov je dokaz, kako radi smo ga imeli.

Tone Miklavžin

Lani smo se poslovlili od Toneta Miklavžina, rojenega 1914. leta v Šentilju pri Velenju. Vojna ga je zatekla v Brežicah. Leta 1941 so ga Nemci izgnali in pobegnili je na Blanco. Povezal se je z aktivisti in materialno podpiral borce. Leta 1944 se je aktivno vključil v Kozjanski odred. Prejel je več vojaških odlikovanj.

Berta Gregorčič

Umrila je Berta Gregorčič, rojena v Gorenji vasi 1906. leta. Takoj po okupaciji sta se z možem opredelila za OF in aktivno sodelovala. Mož je bil član prvega NOO v Gorenji vasi. Ker je bil mož zdravnik, mu je veliko pomagala pri zdravljenju ranjen-cev. Tudi mnogo zdravil iz lekarne je romalo po zaupnih kanalih v bolnišnice NOV. Bila je aretirana in zaprta v Gorenji vasi.

Frančiška Mlakar

Lani je umrla Frančiška Mlakar, rojena Oblak, 1908. leta v Stari vasi pri Zireh. S svojimi štirimi sinovi je bila 1941. leta izse-ljena v Srbijo.

Matevž Oblak

V Lučinah smo se poslovlili od Matevža Oblaka, rojenega 1924. leta. Leta 1941 je bil izseljen v Srbijo. Bil je rezervni oficir.

Anton Jež

Januarja je umrl Anton Jež iz Podbrega. Rodil se je 1903. leta. Bil je borec prekomorskih brigad.

Marija Kopačin

Umrila je Marija Kopačin iz Podbrega. Rodila se je 1904. leta. Bila je aktivistka, ki je prestala goriške zapore. Prejela je medaljo zaslug za narod.

Krajevni odbor ZB NOV Ravne na Koroškem sporoča, da so umrli člani:

Alojz Slatinšek, aktivni borec. Rodil se je 1927. leta.

Marija Repotočnik, rojena Potočnik, 1922. leta na Zelenbregu. Bila je kurirka, obveščevalka in oskrbovala je zaklonišče Ozne za okraj Dravograd.

Jože Vald, rojen 1915. leta. Bil je aktivni borec NOV.

Od njih smo se poslovlili na pokopališču na Ravnah na Koroškem.

Terezija Blažič

Rojena je bila 1898. leta v Gorenji vasi. Z NOV je začela sodelovati decembra 1941. Leta 1942 ji je padel sin, sama je bila v taborišču Ravensbrück. Bila je odlikovana.

Jože Fortuna

Rodil se je 1907. leta. Ob likvidaciji nemškega žandarma v Gorenji vasi je bil aretiran in zaprt v Begunjah. Po vrnitvi iz zapora je spet delal za NOB.

Albin Oblak

V Lipici pri Škofji Loki smo se poslovlili od Albina Oblaka, rojenega 1907. leta na Kladju. Med okupacijo je sodeloval z NOV.

Amalija Rupar

Rodila se je 1910. leta v Poljanah. Bila je žena prvoborca, ki je padel 1942. leta v ble-goški ofenzivi. Sama je bila obveščevalka in kurirka. Bila je odlikovana.

Marija Hojkar

V Gorenji vasi smo se poslovlili od Marije Hojkar, rojene Stržinar iz Zirovskega vrha. Že 1943. leta je bila članica mladinske organizacije. Bila je obveščevalka, prenašala je pošto in oskrbovala ranjence. Bila je odlikovana.

Marija Mohorič

Marija Mohorič se je rodila 1896. leta na Dobravščah pri Gorenji vasi. Že 1942. leta se je opredelila za OF, prenašala je obvestila, zbirala hrano in drugi material za borce.

Ivanka Mezek

V Gorenji vasi je umrla Ivanka Mezek, rojena Košir leta 1900. Takoj po okupaciji sta se z možem, ki je bil Maistrov borec, opredelila za OF. Imela je stalne stike z borci. Prek nje so zbirali sanitetni material, hrano in razna obvestila.

Ivan Antončič

V Dobovi smo se lani poslovlili od Ivana Antončiča, rojenega 1903. leta v vasi Gaberje. Med vojno je delal na železniški postaji Dobova. Ko se je osnovala OF, se je takoj priključil in pomagal po svojih močeh. Kot aktivist je bil povezan s hrvaškimi aktivisti železničarji. Zaradi izdajstva je bil aretiran in zaprt v mariborskih zaporih, od koder je pobegnil.

Ivanka Jurišević

Marca smo se v Brkinih poslovlili od Ivanke Jurišević. Rodila se je pred 82. leti. Spomladi 1942. leta je začela sodelovati z NOG. Njena hiša je bila zatočišče borcev Brkinske čete in aktivistov OF. Spomladi 1943. leta je postala sekretarka rajonskega odbora AFZ, delovala je v vaškem odboru OF. Njen mož je bil član okrožnega komiteja KPS in mu je vsestransko pomagala pri delu. Mož je padel v boju z Nemci. Kljub temu je nadaljevala z delom OF. Tudi po vojni je ostala aktivna delavka v organizacijah. Odlikovana je bila z redom zaslug za narod.

Milan Buh

Rodil se je 1931. leta v Lučinah. Leta 1941 je bil izseljen v Srbijo, od koder se je vrnil po osvoboditvi.

Jože Konečnik

V Šentjanžu smo se poslovlili od znanega aktivista Jožeta Konečnika, Lampretovega očeta. V NOB je začel sodelovati junija 1943 s prvimi koroškimi partizani. Pri njem so se oglašali koroški partizani in kasneje pohorski. Imel je manjše skladišče pisarniškega, sanitetnega in drugega materiala. Prejel je priznanje OF in srebrno značko OK SZDL Dravograd ter več odlikovanj in priznanj.

Janez Dolenc

V Lučinah smo se poslovlili od Janeza Dolenca, rojenega 1903. leta iz Suhega dola - Goli vrh. Od 1941. leta je sodeloval z NOV. Bil je odlikovan.

Ciril Bizjak

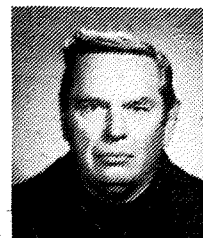
V Gorenji vasi smo se poslovlili od Cirila Bizjaka, rojenega 1921. leta. Maja 1943 je bil mobiliziran v nemško vojsko, od koder se je 1944. leta vrnil v Celovec in se priključil Kokrškemu odredu. Sodeloval je pri osvoboditvi begunjskih zaporov.

Fanika Jakopič

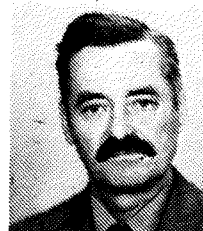
Umrila je nepozabna soborka, žena, mati, krajanka Dola in Marnega. Njeno delovanje in žrtvovanje med NOB je bilo neizmer-no. V letu 1944 je zapustila svoj dom, kmetijo, sve svoje premoženje, celo svoje že onemogle starše in se s svojima mladi-ma sinovoma odpravila v boj. V boju v gozdovih se je za vedno poslovlila od najmlajšega sina Borisa. Tudi starejši sin je bil ranjen, a ostala sta skupaj in se v svobodi vrnila na svoj dom. Kmetijo je prevzel sin Vilko, Fanika pa je skupaj z možem Maksom - partizanom Jurijem delala v organizacijah, posebno v združenju borcev Hrastnika in terena Dol.

Marija Čas

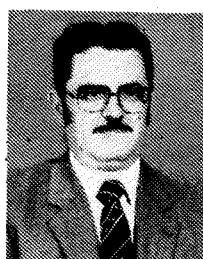
V Šentjanžu pri Dravogradu smo se poslovlili od Marije Čas, Stangnovne mame. Rodila se je 1901. leta v Dovžah pri Misljinji. Bila je napredna žena, zato ji je okupator že 1941. leta odpe-ljal v celjske zapore starejšo hči. Dva sinova sta padla v partizanih. S hčerko in mlajšim sinom je bila izse-ljena. Prejela je več odlikovanj in priznanj.

Vinko Gregorc

Na ljubljanskih Zalah smo se lani poslovlili od Vinka Gregorca. Bil je borec Lackovega bataljona. V NOB je začel aktivno delati že 1942. leta, v Lackovem odredu je bil odredni zdravnik. V Kamniku je bil aktiven in prizadeven na kulturnem in gospodarskem področju.

Mihael Cigole

Februarja smo se v Loki pri Zidanem mostu poslovlili od Mihaela Cigoleta. Bil je aktivni borec NOV, bojeval se je v Bosni.

Svetozar Tajnič

V 60. letu je umrl Svetozar Tajnič, borec 28. divizije. Rodil se je v Negotinu, kjer je tudi pokopan.

Leopold Skvarč

Januarja je umrl član ZB NOV Otlica-Kovk Leopold Skvarč. Rodil se je 1903. leta na Kovku nad Ajdovščino. Leta 1943 je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Po kapitulaciji Italije se je vključil v prekomorsko brigado. Bil je aktiven družbenopolitični delavec. Od njega smo se poslovlili na domačem pokopališču.

Vabila

Proslava 40 let zmage nad fašizmom ter osvoboditve Istre in Slovenskega primorja bo v nedeljo, 2. junija 1985, ob 11. uri na Hribu svobode v Ilirski Bistrici.

Slavnostni govornik bo Božidar Gorjan-Bogo, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Osrednji odbor prekomorčev borcev NOV Jugoslavije vabi vse borce prekmorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ na zborovanje v nedeljo, 2. junija 1985, v Ilirsko Bistrico.

Zborovanja v Ilirski Bistrici se bodo udeležili tudi borci drugih enot 4. armade, 4. hrvatske korpusa, 29. hercegovske udarne divizije in še zlasti pripadniki 7. in 9. korpusa NOV in POS.

Občinske odbore ZZB prosimo, da o proslavi obvestijo predsednike odborov skupnosti borcev, ki so jim skupščine občin podelile domicil.

Odbor

★

Odbori skupnosti borcev 1. in 2. bataljona 1. brigade Vojske državne varnosti in 1. bataljona VOS OF vabijo borce teh enot na odkritje spominske plošče v vasi Maverlen pri Črnomlju.

Odkritje spominske plošče in tovariško srečanje borcev bo v soboto, 15. junija 1985, ob 10. uri pri gasilskem domu na Maverlenu.

Prevoz od železniške postaje Črnomelj – prihod jutranjega vlaka – do Maverlena in nazaj bo urejen.

Odbor 1. brigade VDV

★

V nedeljo, 2. junija, ob 11. uri bo osrednja proslava ob 40-letnici osvoboditve Primorske s Trstom, Gorico, Slovensko Benečijo in Istro. Vabimo vse borce enot 30. divizije, ki so se bojevali za osvoboditev teh mest in Primorske, da se udeležijo proslave.

Odbor skupnosti borcev 30. divizije 9. korpusa NOV in POJ

★

Občinski odbor ZZB NOV Kočevje vabi delegacije enot, ki imajo domicil v občini Kočevje (Tomšičeva brigada, Cankarjeva brigada, 9. brigada Kočevska, 1. brigada VDV, Kočevski odred, Okrožni odbor medvojnih aktivistov OF), na slovesnost ob podelitvi domicila skupnosti borcev in bork Zaščitni enoti vojnopolitičnega vodstva NOV in POS Slovenije.

Slavnostni zbor bo v soboto, 1. junija 1985, ob 10. uri pri Brunarici v Dolgi vasi pri Kočevju.

Na slovesnosti so vabljeni petčlanske delegacije borcev enot, ki imajo domicil v občini Kočevje. Vsaka delegacija naj pride s praporom. Člani delegacije naj si pripnejo vsa odlikovanja.

Sestav delegacije 5 borcev s praporom lahko skupnosti domicilnih enot formirajo tako, da so ob praporščaku v delegaciji predvsem borci, ki stanujejo v Kočevju, da se izognemo nepotrebnim stroškom in potovanju. Sicer pa zadevo prepuščamo odboru domicilnih enot.

OO ZZBNOV Kočevje

Krajevna konferenca SZDL Ivančna gorica in Odbor pohoda po poteh 2. grupe odredov vabita na prireditve v počastitev 40-letnice osvoboditve, krajevnega praznika in 43-letnice muljavske bitke, ki bodo 7. in 8. junija 1985. Osmega junija bosta tudi množični kolesarski maraton ob 9.30 in množični pohod, ki se bo začel ob 9. uri.

Obvestila

Borce in vojaške vojne invalide, ki stanujejo v Ljubljani, pa bi se želeli zaradi zdravstvenih razlogov in blage morske klime preseliti v Pulj, obveščam, da lahko takoj zamenjajo dvosobno komfortno stanovanje. Telefonsko številko dobite v uredništvu TV-15.

★

Tradicionalno, 4. srečanje brigadirjev veteranov MDB bo v soboto, 15. junija 1985, ob 9. uri v Rekreativnem centru Ježica v Ljubljani (bivši Štern) Titova 260, do kamor vozi tudi avtobusi mestnega potniškega prometa štev. 6 in 8 iz središča mesta. Poskrbeli bomo za kulturni program, ples in razvedrilno. Za gostinske storitve na srečanju bo poskrbljeno, stroške plačajo udeleženci sami.

Obvestilo o letošnjem srečanju je objavljeno samo v sredstvih javnega obveščanja. Prosimo, da na srečanje opozoriš tudi svoje znanke, prijatelje in sodelavce-veterane, ki so to vabilo morda spregledali. Na srečanju naj se pri vходу prijavijo naši dežurni ekipi, da jih bomo vpisali v seznam. Za morebitne informacije v zvezi s srečanjem se obrnite na: Bruno Thaler (Turistična poslovna skupnost Ljubljana, 61000 Ljubljana, Studentovska 3, telefon 061/325-650).

★

Ob proslavi 40-letnice partizanskih letališč in spuščališč v Sloveniji in 40-letnice delovanja Jugoslovanskega vojnega letalstva dne 26. 8. 1984 v Otoku v Beli krajini je bila dana pobuda za ustanovitev skupnosti borcev partizanskih letališč in spuščališč. Na to proslavo so bili vabljeni vsi borci teh enot, katerih naslovi so bili kakorkoli dosegljivi. Seznam naslovov borcev teh enot, ki ga imamo na voljo, pa še zdaleč ni popoln. Zato prosim iniciativni odbor za ustanovitev skupnosti borcev partizanskih letališč in spuščališč vse tiste borce, ki so delovali v sestavi osebja takratnih letalskih baz in spuščališč GPS ter borce vseh drugih enot, ki so delovale v sestavi partizanskih letališč, da pošljejo svoje naslove. Iniciativni odbor bo na podlagi seznama zbranih naslovov uredil kartoteko in pripravil vse potrebno za ustanovno skupščino skupnosti borcev partizanskih letališč in spuščališč. Svoje naslove pošljite tovarišu Janezu Urhu, Otok 16, 68332 Gradac.

Zahvala

Zahvaljujem se tovarišu iz Hrvatina pri Ankaranu, ki je našel mojo spominsko medaljo v Novi Gorici (kjer sem jo izgubil) in jo oddal naprej. Za posredovanje se zahvaljujem tudi OO ZZB Koper in OO ZZB Kranj.

Nande Koblar
Smoleva 7, 64228 Železniki

POROČILO

o javnem zrebanju dobitkov loterije 29. Pohoda po poteh partizanske Ljubljane, ki je bilo 21. maja 1985 v Ljubljani.

srečke, ki se končujejo na številko	so zadele dobiček din
10	200
530	400
140730	200.000
141060	10.000
701	500
781	500
061791	50.000
091501	50.000
108881	30.000
113911	10.000
141531	10.000
152	1.000
8862	5.000
110562	30.000
080803	100.000
094513	20.000

64	300
904	500
094554	500.000
146655	10.000
196	1.000
8066	3.000
2697	4.000
7007	2.000
012197	20.000
096787	20.000
112497	10.000
318	400
022608	30.000
59	200
019	400

Vse dobitke izplačuje odbor za Pohod po poteh partizanske Ljubljane, Ljubljana, Gregorčičeva 15, vsak dan razen sobote in nedelje od 8. do 12. ure, do 30. junija pa še vsak torek od 16. do 18. ure.

Izrebane srečke lahko pošljete v izplačilni tudi priporočeno po pošti odboru za Pohod o poteh partizanske Ljubljane.

Izplačevanje dobitkov zapade 26. julija 1985.

Komisija za loterijo

Reševalcem nagradne križanke

Na razpis nagradnih križank Lesonit in Alpina smo prejeli veliko pravih rešitev. Zreba pa je odločil, da prejmejo Mitološki slovarček Tadeja Stefančič, Ul. bratov Hvalič 42, Nova Gorica, Anica Požek, heroja Maroka 16, Sevnica, Julijana Kavšek, Igriška 3, Ljubljana, Vinko Železnik, Menardova 51, Ljubljana, Slava Šturm, Vojkovo nab. 14, Koper in Ada Gašperič, Stara cesta 6, Kranj.

Pravilni rešitvi križank – Lesonit:

psihoza, plovka, Lesonit, Lublin, ona, Ibo, oblast, šd, očenaš, ak, čvek, linč, knap, Aida, JAA, ena, či, Siam, upnik, Oud, peket, zidna obloga, Ansa, dioda, BL, garderobna omara, Ana, valok, b, akt, noga, trotil, Anosov, šota, Izida, Strel, Marat in Piava; Alpina: Alpina, delpin, Ziri, paralelka, Ibo, sova, Isaev, orlon, akut, Ida, Est, Frane, ral, ot, Ocu, lok, vek, omega, stratos, Arij, bt, vega, art, ate, oni, pax, ri, bo, Jair, Champ, Ivka, Ornela, Nias, lej, Antonin, ne, Nat in Ada.

Poizvedba

Komisija za zgodovinske pri Združenju borcev NOV Ziri prosi za objavo priloženega potrdila. Prosimo vse člane VOS in druge terenske delavce, ki bi vedeli pravo ime in priimek tedanjega komandirja sekcije ob-

veščevalne službe VOS Goli vrh-Ziri s partizanskim imenom Mirosljub, da to sporočijo v TV-15 ali pisмено sporočijo na Združenje borcev NOV Ziri, 64226 Ziri.

Okraj, Obveš. Ode.
Goli Vrh: 21. 6. 1.
Na pol. 14/IV. 44.

P O T R D I L O

Poterjujem prejem, 2 stališnici čarnila, 1 paket papirja, 15 pol kopir papirja, 3 male noteze, 3 večje noteze, in 50 koverto. Od zaupnice 44, var. 22.

SMRT FAŠIZMU – SVOBODA NARODU!

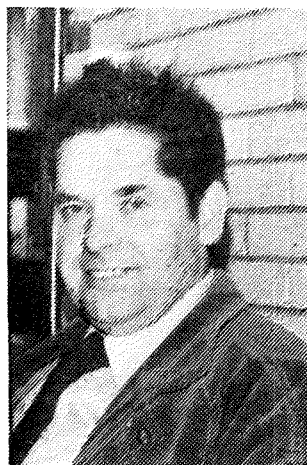
Za Ok. Ob. Od. 05. 1985
MIROSLJUB

V Termah Čatež zdravijo, uspešno pa deluje tudi šola hujšanja

V Termah Čatež so ustanovili klub shujševalcev. Ta šola hujšanja je uspešno zmanjšala telesno težo pacientom, in sicer za 5–6 kilogramov. Hujšanje poteka pod strogim zdravniškim nadzorom. Najprej zdravnik pregleda pacienta, v laboratoriju mu pregledajo serum, ugotovijo, koliko masti ima; pregledajo srce, da ugotovijo, koliko športnega udejstvovanja potrebuje in koliko kalorij. Načrtovana rekreacija (telovadba, sprehodi, plavanje, kolesarjenje, tenis) traja vsak dan od 2 do 3 ure. S posebno dieto in uporabo enemona rekreativci ne čuti nikakršne lakote, nasprotno, prehrana spravi človeka v dobro voljo in mladostno počutje. Ta način ne zniža človeku samo telesne teže v termah, temveč ga nauči, kako naj pravilno živi in se hrani tudi doma, da bo še naprej hujšal ali vsaj ohranil stalno telesno težo.

Peter Poje iz Kočevja je bil že štirikrat v toplicah, in to kot samoplačnik. Hudo revmo je imel. Bolečine je občutil v pr-

sih in sklepih. Ker je revmo imel že njegov oče, je pohitel z zdravljenjem. Priporočili so mu Čateške Toplice, kamor prihaja pozimi, ker poleti nima časa. Zdravi se s kopanjem, parafinom in ultra zvokom. Ne more prehaliti prijaznosti,

vse od recepcije do sobaric, natakarjev, terapevtov, zdravnikov in vsega osebja. Hrana je dobra, čeprav jo je prva dva dni, dokler se človek ne privadi, premalo. Nato pa je zadostna in okusna. Sobe so čiste, prijetni sprehodi in zadosti je zabave.

Antonija Gospeti iz Ljubljane prihaja v terme od 1980. leta dvakrat na leto. Zdravi se zaradi bolečin v hrbtenici, ki po terapiji kopanja, podvodne masaže, telovadbe in telovadnici in v bazenu ter sprostitve s počitkom prenehajo. Uspeh

je čudovit. Hrana je okusna, čistoča odlična. Pohvali bližnje izlete, rada pa gre tudi kam dlje, v Mokrice ali na Bi-zeljско.

Tomislav Mažar iz Osijeka je bil s soprogo že večkrat na Čatežu. Oba potrebujeta zdravljenje zaradi revme in bolečin v hrbtenici. Zdravijo ga z masažo, z jonomodulacijem, parafinom in kopanjem v bazenu ter z ultrazvokom. Po terapiji se počuti bolje. Sprehodi so mu všeč in zabavo najde povsod. Tako pravi in se nasmeji.

Svoboda mi veliko pomeni, čeprav se nisem bojevala zanjo

O mladosti v svobodi so pisali tudi pionirji iz osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem. »Živimo v svobodni domovini; brezskrbno in mirno. Na grozote pred 40 leti nas spominjajo le vojni filmi ali pa pripovedovanja nekdanjih borcev, ki so nam izbojevali svobodo,« so zapisali v uvodu.

Svoboda je zame nekaj, česar ne moreš kar tako povedati v besedah, ampak moraš občutiti. Mnogi se svobode ne zavedajo. Po radiu, televiziji, v časopisih in drugod zasledimo vedno kaj novega o vojni, ki je po svetu.

Vojna je predvsem v Iraku in Iranu, kjer se nenehno bojujejo. Dan za dnem umirajo žrtve, ki so ubogi otroci, žene in starčki. Čudim se, zakaj se bojujejo silne vojske med seboj. Saj s tem prinašajo smrt in žrtve svoji domovini. Če se ne bi bojevali, bi imeli povsod na svetu mir in svobodo. Oh, kako bi bilo to lepo! Otroci celega sveta bi se lahko igrali v miru, lahko bi kričali, se žogali, skrivali in se šli še druge igre. Nekateri si to lahko privoščijo, mnogo pa je takih otrok, ki si tega ne morejo privoščiti. Ti sedijo sestrani v taboriških in domovih vsi v strahu. Na vsakem koraku jih lahko zadene krogla ali pa jim bomba poruši dom. In vsega tega ubogi otroci ne razumejo. Ne vedo, čemu je potrebno vse to. Mi pa živimo v svobodi in smo lahko srečni. Želim si, da bi vedno živeli v svobodi, da se ne bi bilo treba ponovno bojevati za našo domovino, da ne bi bilo izgnanj v tuje države, ki nam niso znane, in da bi enkrat po vsem svetu zavladoval mir in svoboda.

Vprašujem se, kako bi bilo med vojno, če partizani ne bi bili tako hrabri in prekaljeni? Saj bi med nami zavladoval sovražnik in naše ljudstvo ne bi smelo več govoriti svojega materinskega jezika in vse bi bilo spremenjeno. Mi pa bi imeli le eno veliko željo, da bi bili svobodni.

NATALIJA HUDRAP, 4.a
OŠ Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

Letos 9. maja 1985 je minilo 40 let od takrat, ko so zavirale zastave in solze sreče so pozdravile partizane.

Tovariš TITO je vodil partizane po pravi poti. Po poti pravice in prijateljstva. S skupnimi močmi smo zgradili novo Jugoslavijo. Iz porušenih mest in vasi so s skupnimi močmi zrasla velika in veliko lepša mesta. Gradili smo železnice in ceste, na katerih se križajo poti vseh narodov.

Sedaj živimo svobodno. Ne trpimo lakote. V svobodi preživljamo najlepše dni mladosti. Mladost, v katerih ni strahu in grenkih solz. To so le solze sreče. Srečni smo.

Še veliko je držav, v katerih se prelija kri za svobodo. Tam ne sije sonce tako toplo, tako prijazno kot pri nas. Pri nas sije sonce svobode tako toplo kakor materino oko. Za to svobodo so umrli milijoni ljudi.

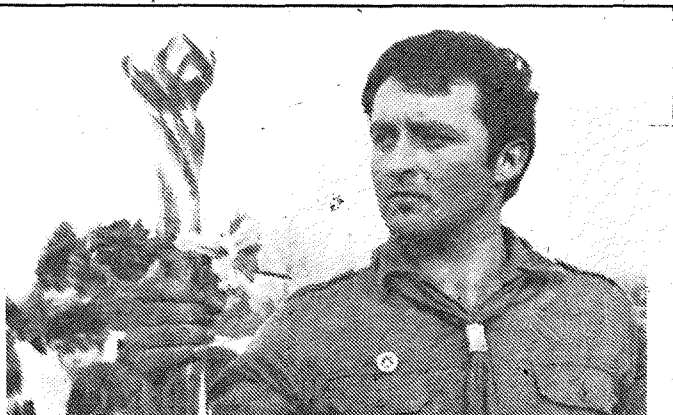
Srečni smo lahko in ponosni. Ponosni na našega tovariša TITA in borce, ki so nam zagotovili srečno mladost.

ALOJZ DAJČMAN
8. b

Taborniška zaobljuba

V taborniški organizaciji dajemo velik poudarek tudi ohranjanju izročil NOB. Mednje sodita tudi Titova štafeta in naše sodelovanje pri prenosu štafetne palice iz rok v roke. Tako smo taborniki nove meške občine 21. aprila, dan pred dnevom tabornikov, vidno sodelovali pri sprejemu štafeta na stadionu Bratstva in enotnosti v Novem mestu. Postavili smo tabor, prižgali ogenj, prikazali nekaj naših spretnosti in sodelovali v programu. V čast nam je bilo, da je štafetno palico odnesel s prireditvenega prostora Boštjan Primc-Ris, načelnik odreda Zelene Krke iz Straže.

Darko Fink-Medi

Nema zaobljuba tabornikov in vseh mladih Titu in njegovi poti.

Ob koncu natečaja v občini Ljubljana-Center

Revolucija še traja; kje je moje in naše mesto v njej?

Revolucija še traja, kje je moje in naše mesto v njej – takšen naslov je nosil natečaj, ki so ga v občini Ljubljana-Center razpisali že lansko pomlad. Letos so ga ponovili, le da so naslovu dodali še: »40 let svobode«. Borci občinske organizacije ZZB NOV iz Centra, s katerimi smo se pogovarjali, so nam zaupali željo in sklep, da postane ta natečaj kar vsakoleten, tradicionalen. Pravzaprav je treba povedati, da so bili prav oni pobudniki ideje o takšnem natečaju, v katerem naj sodelujejo vsi učenci osnovnih in srednjih šol iz Centra. Druge organizacije so prisluhnile, prišli so predsedstvo občinske konference SZDL, občinski svet Zveze sindikatov in občinska konferenca ZSMS. Razpis natečaja je prišel v javnost – za literarne, likovne, fotografske in glasbene prispevke na omenjeno temo. Posamezniki, interesne skupine, manjše skupine učencev osnovnih in srednjih šol ter mladina v organizacijah združenega dela so se lotili pisati, risati, fotografirati. Pri tem so imeli pred očmi tovarštvo, bratstvo, enotnost, pogum – cilje, za katere se moramo bojevati tudi danes, premišljali so, kako je tudi od mladih odvisen jutrišnji dan, pa o stabilizaciji in v marsikaterem spisu je izzvenel glas mladih, sporočilo svetu, da hočejo živeti v svobodi, in zato: *revolucija še traja!* Sodelovalo je osem osnovnih šol iz Centra: OŠ Tone Tomšič, OŠ Majde Vrhovnik, OŠ Prule, OŠ Prežihov Voranc, OŠ Ledina, OŠ Tone Čufar, OŠ dr. Jože Potrč, Zavod za usposabljanje Janez Levec ter enajst šol srednje usmerjenega izobraževanja, vseh skupaj približno tisoč mladih. Pri delu so jim pomagali pedagoški delavci, mentorji, vodje krožkov in svojci.

Posebne komisije, v katerih so sodelovali predstavniki šol, ZZB NOV osnovnih organizacij ZSMS in krajevne

skupnosti ter predstavniki osnovnih organizacij sindikata in organizacij združenega dela, so imele kar veliko dela, da so izbrale najboljše. Na sklepni slovesnosti, ki je bila v četrtek popoldne v Veliki dvorani Cankarjevega doma, so najboljše nagradili. Podelili so več kot sto knjig »Ljubljana« s posebnim posvetilom, piznanja posameznikom in tudi priznanje šoli, iz katere je prišlo največ najboljših pispevkov. In med najboljšimi so izbrali še pet, lahko bi rekli, naj-najboljših, ki so za nagrado odpotovali v Beograd in se udeležili tamkajšnje slovesnosti ob dnevu mladosti.

Podelitvi nagrad v Cankarjevem domu je botroval spored, ki so ga mladi sami sestavili. Z njim so proslavili še štirideset let svobode in skupaj počastili svoj dan – mladost. Celotno prireditev je prevevalo mišljenje mladih. Med drugim so dejali: »Tudi od nas mladih je odvisen jutrišnji dan. Tudi. Vendar moramo graditi na temeljih, ki ste jih postavili vi. Pravite, da smo neodgovorni, lahko miselnost. Da nič ne znamo in niti nečemo narediti. Pa temu ni povsem tako. Pokažite nam kako, naučite nas, pa bomo delali. Nikar pa nas ne omejujte na vsakem koraku! Revolucija še traja. Seveda. Vsi se moramo vključiti vanjo. Z novimi, svežimi idejami, z iskanjem novih poti in ciljev. Vsi bi morali delati v domovini in zanjo in jo s skupnimi močmi izpeljati iz težav in poskrbeti za njen razvoj. Moramo si priznati, da večji del tega bremena leži na ramenih prav nas, mladih.«

Predstavljamo vam dva najboljša nagrajena spisa: *Stabilizacija in moj odnos do nje* ter *Sporočilo svetu, ki želi živeti v miru*. Nagrajena likovna in fotografska dela pa si lahko ogledate razstavljeni v trgovski hiši Maximarket.

Živa Drole

Stabilizacija in moj odnos do nje

Stabilizacija je beseda, ki ni mikomur neznana. Vsakdo jo je že slišal ali prebral, če že njenih posledic ni občutil na svoji koži. Prav gotovo, da je niso občutili vsi, saj ravnanje nekaterih ne kaže, da jim je stabilizacija mar, kaj šele, da bi varčevali. Sicer pa verjetno ali skoraj zagotovo tem ljudem ni potrebno varčevati – le zakaj

bi, če imajo vsega na pretek?

Med ljudmi in njihovimi življenjskimi pogoji so bile in so še vedno razlike, največkrat krivično. Vedno znova se sprašujem, zakaj te razlike. Naša ustava je demokratska. Žal vse prevečkrat naši zakoni ostajajo le na papirju in kar je še bolj pereče, ne veljajo za vse ena-

ko, ker ljudje zakone zlorabljajo in jih vedno manj spoštujejo in upoštevajo. Zato se nič ne čudim, da ljudje kar naprej tarnajo o draginji, se pripravajo in načenjaajo »žolčne« razprave tako med pogovori kot tudi v tisku.

Spoznanje, da stabilizacija ne prizadene vseh enako, je tudi mene spodbudilo k pisanju. Razlike sem najlaže in najpogostejše opazila pri mojih vrstnikih. Od kod jim

denar? Ne vem. Vem samo to, da z njim razmetavajo in nimajo do nobenih dobrin nikakršnega odnosa. Ko sem na svoje oči videla, kako je sošolec meni nič tebi nič strgal bankovec, me je vzelo sapo. Verjetno se ne bi postavljaj s takimi neumnostmi, če bi moral bankovec sam zaslužiti. Sicer pa so zato krivi le starši in nihče drug. Sama hodim v šolo in mi ne bo nihče rekel, da

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Dan mladosti – mislimo na mladost

V tem mesecu maju pa kar ne moremo iz svoje kože, kajne dragi mladi dopisniki. Nenehno mislimo na mladost, pišemo o mladosti, mladost preteklosti podaja roko mladosti sedanjosti in ta jo že steguje v prihodnost. Vrh v tem mesecu mladosti pa je vsekakor 25. maj – dan mladosti. Koliko vas je letos, ki ste tega dne tudi uradno postali mladinci? Z mladinsko izkaznico, pripetim nageljnkam, ob vihranju zastave, recitacijah, s pesmijo iz mladih grl in z mladinsko zaobljubo. Po vsej domovini so mladi proslavili svoj dan: ponekod tako, drugod malo drugače. Vsem je bila pred očmi svoboda, štirideset let svobode, in zdelo se je, da v tem svojem letu – mednarodnem letu mladine – hočejo dati od sebe še nekaj več: izraz mladosti, ki sega čez vse meje in prek celin.

Irma Plajnshek iz 6.e razreda osnovne šole Jože Moškrič iz Ljubljane je zapisala: »Mladost ljubi vsak dober človek. Kolikokrat lahko slišimo kakšnega starejšega človeka, ki vzdihuje za mladostjo. Številne pesmi govori-jo o tem, da je mladost, v kateri cveti ljubezen, najlepši čas življenja. Prav gotovo je res. Zato zaužijmo mladost in jo varujmo v miru in svobodi. Praznujmo dan mladosti, saj je mladost temelj bratstva in sožitja med narodi.«

Draga Irma in vsi drugi, ki ste nam ves maj pošiljali pismenca s podobno vsebino; dokler tako mislite, ste na pravi poti in Jugoslavija lahko zakliče Titove besede: »Narodu, ki ima takšno mladino, se ni treba bati prihodnosti!«

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

se vse objestnosti naučijo v šoli. Že mogoče, ampak od objestnežev, nikakor pa nas tega ne uče profesorji, le od vračati nas skušajo od tega. Res pa je, da takšnih »pridig« slišimo vse manj. In prav je tako. Razvajencev se tako ali tako nič ne prime, zakaj bi potem morali drugi poslušati, ko že sami obsojajo obnašanje sošolcev. Zaradi te neenotnosti so razredi »razbiti«. Učenci, dijaki in študentje se ne razumejo, ker dve skupnosti pač ne gresta skupaj. Na žalost so objestneži vedno močnejši, vedno obvelja njihova, od mladih ljudi se razlikujejo, izstopajo. Prav zaradi tega pa vsi, tudi tisti, ki znamo živeti in uživati mladost brez cigaret, alkohola, vandalizma, poslušamo povsod

samo »ta prokleta mularija«. Ta beseda me vedno prizadene, a si ne zmam drugače pomagati, kot da sama sebi dokazujem, da kot mnogo drugih ne spadam v mularijo.

Samo po sebi umevno je, da bomo nekoč mi vodili našo družbo. Bojim se, da bodo tako kot zdaj prevladali tisti, ki jim ni mar, kako živijo drugi ljudje. Če bo to obveljalo, potem bo šele stabilizacija le za delovnega človeka, ki se bo le s težavo preživljal. Te besede so morda za koga smešne ali celo naivne, a so resnične in upam, da nisem edina, ki občuti krivico naše družbe.

IRENA TRUNK, 3. D/J
Srednja šola za družboslovje in spl. kulturo Vide Janežič

Sporočilo svetu, ki želi živeti v miru

Tukaj smo zbrani. Mi, otroci iz daljnjih dežel. Zraven mene sedi temna deklica iz Malezije in mala Alžirka. Komaj šest let ji je, pa se že bojuje proti vojni in nasilju na svetu. V peti vrsti sedi skupina dečkov in deklic iz Kanade. V dvorani kar utihne, kadar pridejo otroci iz Kitajske, Japonske ali pa iz daljne Indije. Čisto spredaj sedijo trije dečki iz Brazilije. Za mano pa se živahno pogovarjata deček in deklica iz Rusije in Amerike. Mi, otroci iz Evrope, sedimo raztreseni po vsej dvorani. Na oder stopi ženska s skupino črnih otrok. Pove nam, da so iz Etiopije. V dvorani nastane tišina, vse vemo, kakšna lakota je tam, vsi vemo, koliko otrok umre na dan. Čakamo; da spregovori deklica iz Etiopije. Izroči nam kratek pozdrav in nam prebere pesem, ki so jo napisali vsem otrokom na svetu. Zaploskamo ji in naša srca prelete žalostna čustva. Oči male Lissy iz Avstralije se napolnijo s solzami.

Ne, mi nočemo vojne, nočemo, da bi otroci umirali zaradi lakote. Ne, mi že ne. Vsi imajo pravico do življenja na svetu, vsi, pa čeprav otroci iz Afrike ali pa iz Evrope.

Na oder stopita fant in dekle iz Iraka in Irana. Med njima ni zidu, ni sovraštva. Povesta nam, kako radi bi tudi otroci iz njunih dežel živeli v miru. Kako radi bi hodili v šolo, na izlete, kako radi bi mirno spali! V dvorani se pojavi bes. Bes in jeza zaradi tistih, ki so krivi za vse to. Za vojno, lakoto, za sovraštvo, za vse solze, ki so bile prelite na otroških obrazih. Ne, nihče nam otrokom ne more vzeti upanja, ne prihodnosti. Mi smo na svetu in imamo eno skupno željo! Naj to ve vsak, ki se bojuje v vojni, vsak, ki tekmuje z orožjem. Med nami otroki ni sovraštva. Za nas je vseeno, če je kdo belec, črnc ali pa Arabec. Škoda, da tega ne vedo tudi odrasli!

TANJA SKOK, 7. b
OŠ PRULE

V gosteh na Jančah

Kot vsako leto se je tudi letos na Jančah pri Tujem grmu zbrala množica udeležencev letošnjega srečanja ob 43-letnici bojev 2. grupe odredov. Po pozdravnem nagovoru Franca Severja-Frante, enega izmed udeležencev teh bojev, je zbrani množici spregovoril sekretar MK ZSMS Bojan Lepičnik. Srečanje na Jančah pa ima še tudi drugačen prizvok, zlasti to letošnje – v soboto, 25. maja: poleg mladinskih pohodnih enot, učencev, ki so skrbno pripravili kulturni program, ter borcev iz občine Moste-Polje, Grosuplje in Litije se ga je udeležila predvsem mladina iz bližnjih pa tudi nekoliko bolj oddaljenih krajev.

Pohod Druge grupe odredov se je z namenom parti-

zanov, da pridejo na Štajersko in okrepijo tamkajšnje narodnoosvobodilno gibanje, začel zvečer 19. maja 1942. leta. Enota je šla prek 650 borcev in se je dalj časa pripravljala na Dolenjskem. Iz taborišča pod Polico pri Grosupljem so se borci podali proti Kožljevci in Malemu vrhu. Tam so prestopili markacijsko črto ter nato pohod nadaljevali po cesti Ljubljana-Litija in naprej proti Tujem grmu. Kljub temu, da so hodili skrajno previdno in po temi, pa vseeno niso ostali neopaženi. Ko so Nemci zvedeli za navzočnost enot, so pripeljali na to območje močne okrepitve z Gorenjske. Druga maja opoldne so se začeli spopadi na položajih okoli Tujega grma. Trajali so

Janče '85 ... 25. maja ob 43. obletnici bojev na Tujem grmu

pozno v noč in Nemcem prizadejali mnogo izgub. Borci enot Druge grupe odredov so se 24. maja spet zbrali v taborišču pod Polico ter tako končali eno največjih bitk tistega obdobja v Slove-

niji. V tej operaciji, znani pod imenom »bitka na Jančah«, so se kalili mnogi bodoči komandanti in narodni heroji.

J. Č.

Medvode in okolica – pomembno oporišče partizanskih tiskarn in tehnike Gorenjske

Štiridesetletnico osvoboditve bodo 8. junija proslavili tudi bivši partizanski tiskarji in tehniki Gorenjske, in sicer v Trnovcu, na kraju, kjer je konec poletja štiriinštiridesetega delovala tiskarna Donas. Pokroviteljstvo nad proslavo je prevzela tovarna Donit, ki se bo tako najlepše oddolžila svojemu ustanovitelju Edu Bregarju-Donu, organizatorju in ustvarjalcu partizanskih tiskarn na Gorenjskem.

Ko je Edo Bregar-Don poleti leta 1942 iz Medvod odšel v partizane, je bil razporejen v tehniko Poljanskega bataljona. Naslednjo pomlad je postal vodja ciklostilne tehnike pri PK KPS za Gorenjsko in jo vodil do poletja štiriinštiridesetega. V tej najmočnejši tehniki na Gorenjskem so poleg številne druge literature natisnili ciklostirano knjigo Zgodovina VKP (b). Dosežki te tehnike so bili možni, ker je imel Don že takrat svoje oporišče v Medvodah, v znani partizanski družini Sešek, ki je tehniko oskrbovala z vsem potrebnim.

Donova nemirna narava in silna zagnanost sta ga gnali naprej. Poleti 1944 je ustvaril majhno tiskarno v Poljanski dolini, imenovano Julija (po ilegalnem imenu njegove sodelavke Naste Sešek). Toda Nemci so jo kmalu po ustanovitvi odkrili in uničili. Don se je odločil, da se preseli v bližino Medvod, v dolino Ločnice. Tu je ob strokovnih nasvetih Franceta Boštjančiča-Boša, partizanskega tiskarja, skonstruiral in izdelal nov, večji tiskarski stroj, ki je začel delati 27. aprila 1944. Ob 3. obletnici ustanovitve OF ga je simbolično poimenoval Trilof. Že tedaj so mnogi zmajevali z glavo češ zakaj Don »rine« v neposredno bližino okupatorskih gnezd. Toda imel je prav. Tu so bile vse možnosti, da izdelajo nov večji stroj, na katerem bo možno tiskati časopis. Z izrednim smislom za konstrukcijo je komaj 300 metrov od ceste zgradil bunker in v njem instaliral stroj, ki ga je sam skonstruiral. Glavni deli so bili narejeni v takratni tovarni Medič-Zankl (sedaj Colnar), mnoge sestavne dele pa so izdelali po vsej Gorenjski. Ta tiskarna je začela delovati avgusta 1944 in je delovala do novembra. Material, papir in drugo so sodelavci dobivali iz papirnice Goričane ter iz tekstilne tovarne Medvode. Tiskarni je dal ime Donas (Don-Nasta). Takratni prebivalci tega področja so svojo zavednost izpričali ne le z vsestransko pomočjo pri oskrbi, pač pa predvsem tako, da so sami odšli v partizanske tiskarne.

V Donovih tiskarnah je bila skoraj vsa Seškov družina, pa še vrste drugih, seveda pa je imel tudi vrsto zunanjih sodelavcev, ki so sploh omogočali delovanje teh tiskarn.

Vdanim in zavednim prebivalcem gre zasluga, da tiskarne niso bile nikdar odkrite. Ko so Nemci zaslučili, da se tu tiska partizanska literatura, je Don tiskarne preselil v Davčo in na Jelovico, kjer so nato delovale do konca vojne.

Dragan Arigler-Bodin

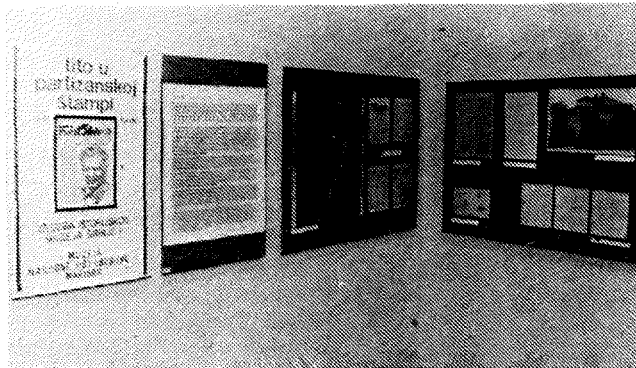
Razstava: Tito v partizanskem tisku

Ob 40. obletnici osvoboditve in v počastitev praznika mesta Maribor so v Muzeju narodne osvoboditve odprli razstavo: Tito v partizanskem tisku 1941–1945. Postavitve razstave je izraz zgledega sodelovanja med Muzejem NO Maribor in Zgodovinskim muzejem Srbije v Beogradu.

Razstavljeni so avtentični zgodovinski dokumenti in partizanski tisk od začetka oborožene vstaje do 15. maja 1945. Muzejski delavci iz Maribora so dodali tudi nekaj slovenskega partizanskega tiska, ki se nanaša na Tita.

Razstava, ki prikazuje zgodovinsko vlogo, moč in Titovo veličino, hkrati govori o njegovi neverjetni skrbi, ki

jo je posvečal partizanskemu tisku že od vsega začetka. Na več krajih so njegovi razglasi, povelja, članki in

druge zvrsti gradiva. Poleg tega so tudi številni sestavki njegovih najožjih sodelavcev Edvarda Kardelja, Rodoljuba Čolakovića, Moša

Pijade in drugih, ki govorijo, kako se je Tito veliko ukvarjal tudi s partizanskim tiskom in v njem na neizme-

sodelavcev, pojasnjeval cilje NOB in si veliko prizadeval, da bi resnica o dejanskem uporniškem gibanju čimprej prodrla v svet.

Postavljenci razstave so posamezne faksimile iz vojnih dni v pretežni meri uporabili iz Titovega osebnega vojnega muzeja, ki ga hrani v Muzeju 25. maj v Beogradu.

Razstavljenega je nekaj tujega tiska, ki govori o resnici NOB v Jugoslaviji.

Da bi čimbolj ponazorili zgodovinsko vlogo Tita, so razstavljenci uporabili slike, risbe ali druge oblike upodobitve o njem, ki so jih med vojno izdelali razni umetniki.

Drago Miklavc

Spominska plošča telefonski centrali 9. korpusa

Topničarji in vezisti 9. korpusa NOVJ so se 26. maja srečali v Trnovem nad Novo Gorico. Ob krajevnem prazniku Trnovega so odkrili spominsko ploščo telefonski centrali 9. korpusa, ki je tam delovala od 1943. do 1945. leta. Obudili so spomin na padle borce telefonskih central Trnovo in Krnica. Številnim prebivalcem trnovske planote, mladini in nekdanjim borcem je spregovoril Jože Malič, pomočnik šefa za zveze pri 9. korpusu.

(foto: Marjan Ciglič)

Obisk sovjetskih vojnih veteranov

Ob 40-letnici zmage nad nacifašizmom sta prišli na obisk v Jugoslavijo skupini sovjetskih veteranov, udeležencev bojev na jugoslovanskih tleh in pri osvoboditvi Beograda.

Skupina desetih vojnih veteranov iz Ukrajine je obiskala Srbijo, Vojvodino, Hrvatsko in ob koncu obiska, 19. maja, še Ljubljano. Ogledali so si mesto in Muzej ljudske revolucije ter imeli prijateljsko srečanje s predstavniki borbovskih organizacij Slovenije. Veterane sta vodila polkovnika v pokojju Gregorij Kolesnikov in Konstantin Poloskov. Gostom je zaželel dobrodoščilo Marjan Lenarčič, sekretar republiškega odbora ZZB. Orisal je razvoj narodnoosvobodilnega boja v Slove-

niji in Jugoslaviji ter poudaril, da je v naših partizanskih enotah sodelovalo prek 4500 partizanov – pripadnikov drugih narodov in narodnosti: Italijanov, Francozov, narodov in narodnosti iz Sovjetske zveze, Avstrijcev in drugih. Posebej je gostom predstavil nastanek dveh ruskih bataljonov na naših tleh, in sicer v okviru 9. SNOUB ter 18. SNOUB (Bazoviško). Bataljon, ki je bil vključen v Bazoviško brigado, je januarja leta 1945 štel že prek 500 borcev. Sodeloval je v bojih vse do osvoboditve Trsta. Pripadniki bataljona v okviru 9. brigade pa so se morali po hudih bojih v okolici Ribnice prerazporediti v druge enote NOV Slovenije.

V imenu gostov se je kot

nekdanji borec 57. ruske armade zahvalil Konstantin Poloskov. Poudaril je delež NOV Jugoslavije k zmagi nad nacifašizmom. Dejal je, da so v Sovjetski zvezi že leta 1941 vedeli za naš partizanski boj, ki jim je takrat veliko pomenil.

V pogovor so posegli še drugi sovjetski gostje in obujali spomine na prijateljske dni z jugoslovanskimi partizani pri Turnu Severinu v septembru leta 1944, na znani batinski boj ob Donavi, na boje za Beograd. Predstavnik takratne 17. zračne armade je pripovedoval o akcijah sovjetskega letalstva v bojih za osvoboditev Jugoslavije ter pomoči pri šolanju naših pilotov, ki so se zelo hitro usposabljali in v bojih dosegli lepe uspehe. V tej

zvezi so posebej omenjali pilota Vitruka in majorja Sornikova, ki sta bila razglašena za narodna heroja Jugoslavije. Po desantu na Drvar je Sornikov odpeljal maršala Tita iz Drvarja v letalsko bazo v Bari in nato na Vis.

Srečanje se je končalo v prijateljskem ozračju v želji po nadaljnjem sodelovanju ter v obojestranski želji po miru, razorožitvi in sožitju med narodi sveta.

Jože Gačnik

Srečanje franjevcov

V nedeljo, 19. maja, se je v soteski Pasice zbrala množica nekdanjih ranjencev, ki jim je bolnišnica Franja vrnila zdravje, da bi skupaj s svojimi zdravniki, bolničarji, stražarji in drugimi osebjem praznovali 40-letnico zmage nad fašizmom in svobode.

Številni stiski rok, objemi in celo solze veselja in sreče so dokazali, kako so ranjenci s svojim osebjem združeni v celoto, ki se ji formalno reče skupnost bolnišnice Franja. Prišli so od blizu in daleč, nekateri že opešani, vendar so hoteli doživeti to zares tovariško srečanje, ki so ga poleg kulturnega programa v izvedbi novogoriške mladine obogatili misli iz ust ustanovitelja bolnišnice dr. Viktorja Volčjaka. Mladim red čaka dolžnost, da prevzame v svojo oskrbo ta častitljivi spomenik re-

volucije, ki ga iz leta v leto obiskujejo desetisoči in ostaja tako živo pričevanje o boju slovenskega naroda za svoj obstoj in za zmago nad fašizmom. Zato je razumljiv odpor zoper vse, ki bi radi podajali roko sprave. Vsi, ki so krvaveli in dali največ, kar lahko človek da – svoje življenje, bodo soglasno odločili: »Ne«.

Pri Bevkovi domačiji je še dolgo v večer odmevala harmonika. Ranjenci in osebje bolnišnice so družno peli slovenske in italijanske pesmi, pridružili pa so se jim tudi cerkljanski borci in aktivisti.

Delegacija borcev Jurišnega bataljona 31. divizije je dr. Franjina zahtevala za njeno humano delo in za njeno skrb za ranjence izročila red Jurišnega bataljona, skromno priznanje za njen veliki prispevek.

Zdravko Vidrih

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK, Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JEŠH – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 700 din, posamezna številka v prosti prodaji 20 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korekture in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35